

BAĞIMSIZ SEÇİM İZLEME PLATFORMU¹
12 HAZİRAN 2011
XXIV. DÖNEM MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ
GÖZLEM RAPORU

ESHİD YAYINLARI NO:1

Hazırlayan

NEJAT TAŞTAN

Bu rapor, National Endowment for Democracy (NED) finansmanı ile yayınlanmıştır.

ISBN

978-605-87314-0-0

¹ Seçim İzleme Platformu Eşit Haklar İçin İzleme Derneği koordinatörlüğünde 46 sivil toplum örgütü tarafından kurulmuştur. Platforma ilişkin ayrıntılı bilgi için raporun EK 2 bölümüne bakınız.

EŖit Haklar İçin İzleme Derneği
Kamerhatun Mah. HamalbaŖı Sokak
No:22/9 Beyoğlu İstanbul
www.esithaklar.org.tr
email: esithaklar@gmail.com

Basım
Odak Ofset Matbaacılık
GMK Bulvarı 32/C Demirtepe Ankara
Tel: 312 230 02 49 Faks: 312 229 34 33

İçindekiler

Kısaltmalar	6
1.Giriş	7
2. Çalışmanın Dayanağı	7
3. Türkiye Mevzuatında Seçme ve Seçilme Hakkı Açısından Eşitsizlik Yaratıcı Hükümler	16
4. Çalışmanın Metodolojisi	19
5. 12 Haziran 2011 Seçimlerine İlişkin Genel Bilgiler	22
5.1 12 Haziran Seçimlerinde İlkler	23
6. Seçim Sürecinde Türkiye'nin Siyasal Ortamı	23
7. Seçim Otoritesi	24
8. Seçim Tarihi	25
9. Seçmen Kütükleri	26
9.1 Kayıtlı Seçmen Profilinde Dezavantajlı Gruplar	27
10. Seçmen Eğitimi	34
11. Seçim Barajı	36
12. Adaylık Süreçleri	38
12.1 Milletvekili Aday Adayları İçinde Dezavantajlı Grup Mensupları	39
12.2 Bağımsız Adaylıklar	41
13. Medyada ve Seçim Kampanyalarında Nefret Söylemi	41
13.1 Medya Söylem Örnekleri	42
13.2 Siyasi Parti ve Aday Kampanyaları Örnekleri	47
14 Seçim Süreci Materyalleri	48
15. Sandık Kurulları ve Müşahidlik Uygulaması	50
16. Seçim Günü	54
16.1 Dezavantajlı Seçmenlerin Yaşadıkları İhlaller	54
16.1.a Seçmenlerin Oy Kullanacakları Sandıklara Erişimi	54

16.1.b Seçmenin Oyunu Bizzat Kullanması	56
16.1.c Oy Verme Gizliliğinin İhlali	71
16.2 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ve YSK karar ve genelgelerinin ihlaline ilişkin tespitler	72
17. Kapalı Kurumlarda Seçim	73
18. Seçim Günü Gözlem Heyetleri Tarafından Oy Verme Yerlerinde Yapılan Tespitler	77
18.1 Adana	77
18.2 Adıyaman	80
18.3 Diyarbakır	82
18.4 Edirne	86
18.5 İstanbul	87
18.6 İzmir	91
18.7 Mersin	93
18.8 Şanlıurfa	95
18.9 Trabzon	98
18.10 Van	99
19. Seçim Günü Eşit Haklar İçin İzleme Derneği'ne Seçmenler Tarafından Mail ve Telefonla Yapılan Bildirimler	102
20. Öneriler	103
21. Sonuç Yerine	105
EK-1 Seçme ve Seçilme Özgürlüğü Hakkı İhlallerine Yönelik İzleme Göstergeleri	106
EK-2 Seçim İzleme Platformu	113
EK-3 ESHİD Bağımsız Seçim Gözlemciliği Başvurusu	116
EK-4 Bağımsız Seçim Gözlemciliği Başvurusu ile ilgili YSK Kararı	119
EK-5 Fotoğraflar	121

KISALTMALAR

AGİT	AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI
AİHM	AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
BDP	BARIŞ VE DEMOKRASİ PARTİSİ
BM	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
ESHİD	EŞİT HAKLAR İÇİN İZLEME DERNEĞİ
ODIHR	AGİT DEMOKRATİK KURUMLAR VE İNSAN HAKLARI BÜROSU
ÖZİDA	BAŞBAKANLIK ÖZÜRLÜLER İDARESİ BAŞKANLIĞI
STHVSKHK	SEÇİMLERİN TEMEL HÜKÜMLERİ VE SEÇMEN KÜTÜKLERİ HAKKINDA KANUN
TBMM	TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
TÜİK	TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU
YSK	YÜKSEK SEÇİM KURULU
TÜSİAD	TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

1. GİRİŞ

Seçim gözlemi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarının geliştirilmesine destek vermek amacıyla seçimlerin demokratik bir ortamda gerçekleşmesi, tüm yurttaşların seçme ve seçilme hakkından eşit olarak yararlanabilmesi için yürütülen bağımsız gözleme ve raporlama sürecini kapsamaktadır.

Türkiye’de 2002 ve 2007 seçimleri Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu (ODIHR) tarafından izlenmiş ve raporlanmıştır. AGİT ODIHR her iki raporunda Türkiye’de seçim sürecinin bağımsız gözleme açılmasını tavsiye etmiştir.

12 Haziran 2011 tarihinde yapılan genel seçimlerde, 46 sivil toplum örgütünün katılımı ile yapılan ‘Bağımsız Seçim Gözlemi’ çalışması ayrımcılık riski altında bulunan grupların seçme ve seçilme hakkına erişimine odaklanan ilk çalışmadır. Kadınlar, engelliler, etnik kökeni, dini inancı, anadili ve cinsel kimliği farklı olanlar, zorla yerinden edilenler ve okuma yazma bilmeyenlerin seçme ve seçilme haklarını kullanma konusunda fırsat ve koşulların belirlenmesi, seçimlerde gerçekleşen ihlallerin tespit edilerek raporlanmasını kapsamaktadır.

Bu çalışma, daha demokratik, adil ve herkes için eşit fırsatlar içeren seçimler yapılabilmesine, seçme ve seçilme hakkının kullanılmasına eşit erişim sağlanmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

‘Bağımsız Seçim Gözlemi’ çalışmasının herhangi bir siyasi parti ya da adayla ilişkisi bulunmamaktadır.

2. ÇALIŞMANIN DAYANAĞI:

Herkes için ayrımsız seçme ve seçilme hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’de güvence altına alınmıştır. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi, Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme ve Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ise dezavantajlı grupların seçme ve seçilme hakkına erişimi ve ayrımcılığın önlenmesine ilişkin hükümler içermektedir.

Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 25. Maddesi her yurttaşın seçimlerde oy kullanma ve seçilme hakkını garanti altına almaktadır.

Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi²

MADDE 25

Her yurttaş, 2. Maddede belirtilen ayrımlara ve makul olmayan kısıtlamalara bağlı olmaksızın:

...

(b) Genel, eşit ve gizli oyla belirli dönemlerde yapılan, seçmenlerin iradelerini özgürce ortaya koymalarını garanti eden gerçek seçimlerde oy kullanma ve seçilme;

...

hak ve fırsatına sahiptir

BM İnsan Hakları Komitesi, maddeye ilişkin Genel Yorumu'nda;

"9.25. maddenin (b) paragrafı, yurttaşların seçimlerde oy kullanarak veya seçilerek kamu yönetimine katılmasıyla ilgili hükümleri içerir. 25. maddenin (b) paragrafına uygun olarak gerçekleştirilen periyodik seçimler, temsilcilerin kendilerine verilen yasama ve yürütme yetkilerini kullanırken hesap verebilir olmaları açısından gereklidir. Seçimler, çok uzun olmayan zaman aralıkları içerisinde gerçekleştirilmeli ve hükümet otoritesi seçmenlerin özgür iradesi doğrultusunda şekillenebilmelidir. 25. maddenin (b) paragrafındaki hak ve özgürlükler yasa ile güvence altına alınmalıdır.

10. Seçimlerde ve referandumlarda oy kullanma hakkı yasalarla tanınmalıdır ve bu hak sadece oy kullanmak için belirli bir yaş sınırının öngörülmesi gibi makul nedenlerle sınırlandırılmalıdır. Oy kullanma hakkını, fiziksel engellilik gibi nedenlerle kısıtlamak veya okuma yazma, eğitim ve mülkiyet gibi konularla ilgili şartlar öne sürmek makul nedenler arasında değildir. Bir siyasi partiye mensup olma, oy kullanma hakkına sahip olabilme kriterlerinden biri olarak kabul edilemez.

² http://ihop.org.tr/dosya/BB/IHK-Genel_Yorum-No33.pdf

11. Devletler, herkesin oy kullanma hakkına sahip olabilmesi ve bu hakkı kullanabilmesini sağlamak amacıyla etkili tedbirler almalıdır. Seçmen kayıt listesinin hazırlanmasının gerekli olduğu hallerde, kayıtlar yapılmalı ve kaydı sınırlayacak engeller ortaya konmamalıdır. Kayıt için ikametgâh şartlarının getirildiği hallerde, bu şartlar makul olmalı ve evsizleri oy kullanma hakkından mahrum edecek düzenlemeler getirilmemelidir. Kayıt veya oy kullanmanın engellenmesi, seçmenlerin baskı altında tutulması ve tehdit edilmesi ceza kanunlarıyla yasaklanmalı ve bu kanunlar işlerlik kazanmalıdır. Seçmenlerin eğitimi ve kayıt kampanyaları 25. maddedeki hakların bilinçli bir toplum tarafından kullanılmasının güvence altına alınması açısından gereklidir.

12. İfade özgürlüğü, barışçı toplantı hakkı ve dernek kurma hakları oy kullanma hakkının tam anlamıyla korunması ve etkili şekilde kullanılmasının vazgeçilmez şartlarındandır. Okuma yazma bilmeme, dil sorunları, yoksulluk veya seyahat özgürlüğünün engellenmesi gibi oy kullanma hakkına sahip kişilerin bu haklarını etkili şekilde kullanmalarını engelleyecek zorluklara karşı olumlu tedbirler alınmalıdır. Oy kullanma hakkıyla ilgili bilgi ve materyaller azınlık dillerinde de mevcut olmalıdır. Fotoğraf ve semboller gibi metotlarla okuma yazma bilmeyen seçmenlerin oylarını nasıl kullanacaklarına ilişkin yeterli bilgi edinmeleri sağlanmalıdır. Kayıt için ikametgâh şartlarının getirildiği hallerde, bu şartlar makul olmalı ve evsizleri oy kullanma hakkından mahrum edecek düzenlemeler getirilmemelidir.

16. Seçim tarihlerine ilişkin şartlar, harçlar veya peşin ödemeler makul olmalı ve ayrımcılık içermemelidir.....

19. Seçimler, (b) paragrafına uygun şekilde, belirli dönemlerde, seçmenlerin iradelerini özgürce ortaya koymalarını garanti eden hukuk kuralları çerçevesinde, adil olarak gerçekleştirilmelidir. Oy kullanma hakkına sahip olanlar, diledikleri adayı seçebilmeli, referandum veya halkoylamalarında lehe veya aleyhe oy kullanabilmeli, hükümeti destekleyebilmeli veya hükümete karşı olabilmelidir. Seçmen, iradesini olumsuz yönde etkileyecek herhangi bir etki, tehdit veya zorlama ile karşı karşıya bırakılmamalıdır. Seçmenler, iradelerini özgürce oluşturabilmeli; şiddet eylemleri, zorlama gibi, iradelerini fesada uğratabilecek hiçbir eyleme maruz bırakılmamalıdır. Gerekli görülen hallerde seçim

kampanyaları için ayrılan bütçelerde, seçmenlerin özgür iradesi göz ardı edilmemek kaydıyla, veya herhangi bir adaya veya partiye ayrılan bütçede demokratik bir seçimi engelleyecek orantısızlıklar olmadığı sürece kısıtlamalara gidilebilir.

20. Seçimleri yürütecek ve seçimlerin adil, tarafsız ve Sözleşme ile uyum sağlayan kurallara göre gerçekleşmesini sağlayacak bağımsız bir otorite kurulmalıdır. Taraf Devletler, seçimler süresince gizli oy ilkesini ve gıyapta oyun mevcut olduğu sistemlerde, bu uygulamayı güvence altına alacak tedbirleri almalıdır. Böylece, oy kullananlar nasıl ve ne şekilde oy kullandıklarını belirtmeye zorlanmamış veya oy kullanma aşamasında müdahaleden korunmuş olacaktır. Belirtilen hakların ortadan kaldırılması, Sözleşme'nin 25. maddesi ile bağdaşmaz niteliktedir. Oy sandıklarının güvenliği sağlanmalı ve oylar adaylar veya temsilcileri önünde sayılmalıdır. Seçmenlerin, oylamanın gizliliği ve oyların sayımına güvenebilmesi için oylama işlemi, sayma işlemi, yargısal gözden geçirme ve benzeri işlemler açısından bağımsız bir seçim kontrolü gerçekleştirilmelidir. Engellilere, görme engellilere veya okuma yazma bilmeyenlere sağlanacak yardım bağımsız bir yardım olmalıdır. Seçmenler, alınan bütün tedbirlerden haberdar edilmelidir.

21. Sözleşme belirli bir seçim sistemini öngörmese de, taraf Devlet'in seçim sistemi 25. madde ile korunan haklar ile uyum içerisinde olmalıdır ve seçmenlerin özgür iradesine ve ifade özgürlüğüne etkililik kazandırmalıdır. Herkesin tek bir oy hakkına sahip olması ve herkesin eşit oy hakkına sahip olması gereklidir. Oyların sayım sistemi ve seçim barajları oy dağılımını saptırmamalı, bir grup lehine ayrımcılık yaratmamalı, yurttaşların kendi temsilcilerini özgürce seçme haklarını sınırlandırmamalı ve ortadan kaldırmamalıdır.”³

şeklinde ifade eder ve sözleşmeye taraf devletlere bu yoruma göre sorumluk yüklemektedir.

Kadınların seçme ve seçilme hakkını eşit ve etkili olarak kullanabilmelerine ilişkin olarak iki uluslararası sözleşmede hükümler bulunmaktadır.

³ İnsan Hakları Komitesi 23 No'lu Genel Yorum. Türkçe çevirisi için bkz. Lema Uyar (derleyen ve çeviren), *Birleşmiş Milletler'de İnsan Hakları Yorumları: İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 1981-2006*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi⁴

MADDE 7

Taraf Devletler, ülkenin politika ve kamu hayatında, kadınlara karşı ayrımı önlemek için tüm önlemleri alacaklar ve özellikle kadınlara erkeklerle eşit şartlarla aşağıdaki hakları sağlayacaklardır:

1. Bütün seçimlerde ve halk oylamalarında oy kullanmak ve halk tarafından seçilen organlara seçilebilmek;

...

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi 7. Madde ile ilgili genel yorumunda;

“Seçme ve seçilme hakkı (Madde 7, paragraf (a))

18. Sözleşme, taraf Devletleri, kadınların erkeklerle eşitliği ilkesine dayanarak, kadınların tüm seçim ve halk oylamalarında seçme ve seçilme hakkından yararlanmalarını sağlamak üzere anayasa ve yasalarında gerekli düzenlemeleri yapmakla yükümlü kılar.

19. Taraf Devletlerin sundukları raporlar incelendiğinde, neredeyse tüm devletlerin tüm seçim ve halk oylamalarında kadınlara ve erkeklere seçme ve seçilme hakkı tanıyan anayasal ya da yasal hükümleri kabul etmelerine rağmen, pek çoğunda kadınların bu hakkı kullanma konusunda güçlükler yaşadığı görülmektedir.

20. Bu hakları engelleyen unsurlar arasında şunlar bulunmaktadır:

(a) Kadınların, adaylar, siyasi parti platformları ve seçme usulleri hakkındaki bilgilere erişim olanakları, genelde erkeklerinkine kıyasla azdır; ve Hükümetlerle siyasi partiler, bu bilgileri sağlama konusunda yetersiz kalmaktadır. Kadınların okuryazar olmamaları, siyasi sistemler hakkında ya da siyasi girişimlerin ve politikaların hayatları üzerindeki etkileri

⁴ <http://www.unicef.org/turkey/cedaw/gi18.html>

hakkında yeterli bilgilere ve değerlendirme olanaklarına sahip olmamaları, seçme haklarını tam ve eşit kullanmalarını engelleyen diğer önemli etkenlerdir. Bazı durumlarda kadınların oy kullanmak üzere kaydedilmemeleri, oy kullanma hakkının, sorumluluklarının ve değişim konusunda bu hakkın içerdiği olasılıkların anlaşılmadığını göstermektedir;

(b) Çifte iş yükü ve mali engeller, kadınların seçim kampanyalarını izlemek ve oylarını tam bir özgürlükle kullanabilmek için gereken zaman ya da olanaklarının sınırlı kalmasına neden olacaktır;

(c) Pek çok ülkede geleneklerle sosyal ve kültürel kalıplar, kadınların seçme hakkını kullanmaları konusunda caydırıcı niteliktedir. Pek çok erkek, ikna yoluyla ya da kadınların yerine oy kullanmak gibi doğrudan eylemler aracılığıyla kadınların kullandıkları oyları etkilemekte ya da kontrol etmektedir;

(d) Bazı ülkelerde kadınların dolaşım özgürlüklerinin veya katılım haklarının sınırlı olması, kadınların siyasete katılımlarına karşı olumsuz yaklaşımlar ya da seçmenlerin kadın adaylara güven duymaması ve desteklememesi gibi unsurlar, kadınların yaşadıkları toplumun kamu ya da siyaset hayatlarına katılmalarını engelleyen diğer unsurlar arasında yer almaktadır.

21. Bu unsurlar seçmenlerin yarısını oluşturan kadınların neden siyasi güçlerini kullanmadıklarını ya da çıkarlarını desteklemek, hükümeti değiştirmek ya da ayrımcı politikaları ortadan kaldırmak amacıyla bloklar oluşturmadıklarını en azından kısmen açıklamaktadır.

22. Seçim sistemi, Parlamentodaki sandalye sayısı dağılımı, bölge seçimi gibi unsurların tümü, Parlamenta seçilen kadınların oranını ciddi biçimde etkilemektedir. Siyasi partiler eşit fırsat ve demokrasi ilkelerini benimsemeli ve kadın ve erkek aday sayısının dengeli dağılımı sağlamaya yönelik çalışmalar yürütmelidir.

23. Kadınlar, seçme haklarını kullanma konusunda erkeklere uygulanmayan ya da oransız biçimde kadınları etkileyen hiçbir sınırlama ya da koşula tabi olmamalıdır. Örneğin, seçme hakkının sadece belirli eğitim düzeyine, belirli bir miktar servete, ya da okuryazar kişilere tanınması makul olmamakla kalmayacak, aynı zamanda evrensel insan hakları güvencesini

de ihlal edecektir. Ayrıca, kadınlar üzerindeki etkisi daha fazla olan bu tür bir uygulamaya Sözleşme hükümlerine de aykırıdır.”⁵

Komite aynı genel yorumunda devletlere eşitlik sağlayıcı politikalar geliştirmesini tavsiye eder;

“Geçici özel tedbirler

15. Yasalardaki engellerin kaldırılması gerekli olmakla birlikte yeterli değildir. Kadınların tam ve eşit katılımlarının sağlanamaması bir kasıt olmaksızın, ve erkekleri bilinçsizce öne çıkartan köhne uygulamaların ve usullerin bir sonucu olabilir. Sözleşmenin 4. Maddesinde, 7. ve 8. Maddelerin tam anlamıyla uygulanması için geçici özel tedbirlerin kullanılması teşvik edilmektedir. Katılımda eşitliğin sağlanması amacıyla etkili geçici stratejilerin geliştirildiği ülkelerde, geniş bir yelpazede çeşitli tedbirler uygulamaya konmuştur; kadın adayların tercih edilmesi, mali olarak desteklenmesi ve eğitilmesi, seçim usullerinin değiştirilmesi, eşit katılıma yönelik kampanyaların geliştirilmesi, tüm toplumların günlük hayatlarında temel bir rol oynayan yargı ya da diğer meslek grupları gibi kamusal pozisyonlara atanmak üzere kadınların hedef alınması, sayısal hedeflerin ve kotaların belirlenmesi bu tedbirlere örnek olarak gösterilebilir. Engellerin biçimsel olarak ortadan kaldırılması, kadınların ve erkeklerin yaşadıkları toplumun kamu hayatına eşit katılımını teşvik etmek üzere geçici özel tedbirlerin uygulamaya konması, siyaset alanında gerçek bir eşitliğin önkoşullarıdır. Öte yandan, kamusal alanda yüzyıllardır süren erkek egemenliğinin aşılması için, tam ve etkili katılım gösterebilmeleri amacıyla Sözleşmeye taraf Devletler ile siyasi partiler ve kamu görevlilerinin önderliğinde, toplumun tüm sektörlerinin kadınları teşvik etmesi ve desteklemesi gerekmektedir. Taraf Devletler, geçici özel tedbirlerin özellikle eşitlik ilkesinin desteklemek amacıyla tasarlanmasını ve bu nedenle tüm yurttaşların eşitliğini güvence altına alan anayasal hükümlerle uyumlu olmasını sağlamakla yükümlüdür.”⁶ şeklinde anlaşılması ve uygulanması gerektiğini ifade eder.

⁵ Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi Genel Yorumları, http://www.ihop.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=66

⁶ Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi Genel Yorumları, http://www.ihop.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=66

1952 tarihli Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme ise seçme, seçilme ve kamu görevlerinde yer alma hakkı ile ilgilidir.

Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme⁷

MADDE 1- Kadınlar, hiçbir ayırım gözetilmeksizin erkeklerle eşit koşullar altında bütün seçimlerde oy kullanmaya sahip olacaklardır.

MADDE 2- Kadınlar hiçbir ayırım gözetilmeksizin erkeklerle eşit koşullar altında ulusal yasalarca kurulmuş ve halk tarafından seçilen tüm kamu organlarına seçilme hakkına sahiptirler.

BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme'nin 29. maddesi engellilerin siyasi ve toplumsal yaşama katılımı ile ilgilidir;

Taraf Devletler, engelli kişilere siyasi hakları ve bu haklardan başkaları ile eşit bir şekilde yararlanma fırsatını tanıyacaklardır ve aşağıdaki taahhütlerde bulunmaktadırlar:

⁷ <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/133-135.pdf>

BM Engelli Hakları Sözleşmesi⁸

MADDE 29

...

(a) Aşağıdakilerin gerçekleştirilmesi yoluyla engelli kişilerin, seçme ve seçilme hakkı ve fırsatı dahil olmak üzere doğrudan veya serbestçe seçilen temsilciler yoluyla başkaları ile eşit bir şekilde siyasi ve toplumsal yaşama etkin ve tam olarak katılmalarının sağlanması:

(i) Oy kullanma usulleri, yerleri ve malzemelerinin uygun, erişilebilir ve kolayca anlaşılabilir ve kullanılabilir olmasının sağlanması;

(ii) Engelli kişilerin seçimlerde ve referandumlarda baskı olmadan gizli oy kullanma, seçimlerde aday olma, hükümetin her düzeyinde etkin şekilde görev yapma ve bütün kamu görevlerini ifa etme haklarının korunması ve gerektiğinde yardımcı ve yeni teknolojilerin kullanılmasının kolaylaştırılması;

(iii) Engelli kişilerin seçmen olarak iradelerinin serbestçe ifade edilmesinin sağlanması ve bu amaçla gerektiğinde talepleri üzerine kendi seçecekleri bir kişinin yardımı ile oy kullanmalarına izin verilmesi;

...

Sözleşmeler seçme ve seçilme hakkının eşit ve etkili olarak kullanılmasının sadece yasalarda herkese seçme ve seçilme hakkı tanınmasıyla sağlanamayacağını, hakkın herkes için eşit koşullarda ve erişilebilir olması için devletlerin özel politikalar geliştirmesi ve uygulamasını öngörmektedir. Sözleşmeler taraf devletlere belirli bir seçim sistemi önermemekte ancak, seçim sisteminin tüm aşamalarında herkesin seçme ve seçilme

⁸ <http://www.un.org/disabilities/documents/natl/turkey.doc>

haklarından eşit bir biçimde yararlanması için gerekli tüm tedbirleri almakla devletleri yükümlü kılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti bu sözleşmelere taraftır ve sözleşmeler hükümleri çerçevesinde yükümlülük sahibidir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sı da 67. Maddesinde, seçimlerin serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılmasını ve 18 yaşını dolduran tüm yurttaşların seçme haklarını kullanmasını garanti altına almaktadır⁹.

3. TÜRKİYE MEVZUATINDA SEÇME VE SEÇİLME HAKKI AÇISINDAN EŞİTSİZLİK YARATICI HÜKÜMLER

Türkiye mevzuatında seçme ve seçilme hakkının etkin olarak kullanılmasını engelleyen düzenlemeler mevcuttur;

Anayasa'daki düzenlemeler;

Milletvekili seçilme yeterliliği

“MADDE 76- (Değişik: 13/10/2006-5551/1 md.) Yirmi beş yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir.”¹⁰

Türkiye'de medeni ve siyasi haklarını kullanabilmek için 18 yaşını doldurmuş olmak yeterli iken milletvekili seçilme yeterliliği için 25 yaş sınırının getirilmiş olması insan hakları açısından yaşa dayalı ayrımcı bir düzenlemedir.

298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri Ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun (STHVSKHK) düzenlemeleri;

⁹ <http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>

¹⁰ <http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>

Oy Kullanamayacak Olanlar:

“MADDE 7- Aşağıdaki yazılı olanlar oy kullanamazlar:

....

3. (Ek: 10.6.1983 - 2839/44 Md.; Değişik: 27.10.1995 - 4125/2 Md.) Ceza infaz kurumlarında hükümlü olarak bulunanlar.”¹¹

Hükümlülerin oy kullanamaması seçme hakkına ilişkin önemli bir kısıtlamadır. Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraftır. Sözleşmede ve ek protokollerinde güvence altına alınan hakların korunması ile ilgili mahkeme olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), İngiltere'de ömür boyu ağırlaştırılmış hapis cezası hükümlüsü John Hirst'in hükümlülere oy hakkı tanınmaması nedeniyle yaptığı başvuruda, mahkumların oy haklarını engellemeyi sözleşmeye aykırı bulmuştur. “İngiltere'de cinayet suçundan ceza alan Hirst, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurarak İngiliz hükümetinin oy kullanma hakkına engel olduğunu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni çiğnediğini öne sürmüş, bunun üzerine Strasbourg'taki yüksek mahkeme hapisanedeki mahkumların oy kullanabilmesi gerektiğine dair karar almıştır.”¹²

Seçmen kütüğü düzenlenmesi:

“Madde 33 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Değişik birinci fıkrası: 13/3/2008-5749/4 md.) Seçmen kütüğü; adres kayıt sistemindeki bilgiler esas alınarak Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek usul ve esaslara göre her yıl yeniden düzenlenir, sürekli bilgi toplama ile her seçim döneminde güncelleştirilir.”¹³

Seçmen kütüklerinin adrese dayalı olarak hazırlanması evsizleri, sığınma evlerinde yaşayan kadınları, huzurevlerinde ve öğrenci yurtlarında barınanların seçmen olmalarını engellemektedir.

¹¹ <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.4.298&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

¹² <http://www.haberler.com/ingiltere-ye-aihm-ile-iliskiyi-kes-2524119-haberi/>

¹³ <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.4.298&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

Radio ve televizyonla propaganda:

“Madde 52 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Değişik: 10/6/1983 - 2839/46 md.) Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, seçime katılan siyasi partiler, oy verme gününden önceki 7 nci günden itibaren oy verme gününden önceki gün saat 18.00'e kadar radyo ve televizyonda propaganda yapabilirler.

(Değişik: 23/5/1987 - 3377/3 md.) Seçime katılan;

a) Siyasi partilere ilk gün 10, son gün 10 dakikayı geçmemek üzere, programlarını ve yapacakları işleri anlatan iki konuşma,

b) Mecliste grubu bulunan siyasi partilerin her birine ilaveten 10'ar dakikalık propaganda,

c) (Değişik: 27/10/1995 - 4125/4 md.) İktidar partisine veya iktidar partilerinden büyük olanına 20 dakikalık, iktidar partilerinden diğerlerine 15'er dakikalık ilave propaganda.

d) Ana muhalefet partisine ilaveten 10 dakikalık propaganda, hakkı verilir.....”¹⁴

Kanunun 52. maddesindeki düzenlemeler seçimlerde eşit yarışma koşullarını ortadan kaldırmakta ve gerek seçime katılan siyasi partiler arasında gerekse siyasi partiler ile bağımsız olarak seçime katılan adaylar arasında eşitsizlik yaratmaktadır.

2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nu düzenlemeleri,

“f) (Ek bent: 08/04/2010 - 5980 S.K./31.mad.) Birleşik oy pusulasında siyasi partilerin özel işaretleri, tüzüğüne uygun biçimde renkli olarak bastırılır. Siyasi partilerin oy pusulasında kullanılacak özel işareti, adı ve kısaltılmış adının belirlenmesinde parti tüzüğü esas alınır. Tüzüklerine göre, kısaltılmış adları mevcut olmayan siyasi partilerin, birleşik oy pusulalarında tam adı yazılır. Birleşik oy pusulalarında, bağımsız adaylar için herhangi bir özel işaret veya ibare kullanılamaz.”

¹⁴ <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.4.298&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

şeklindedir. Oy pusulalarında bağımsız adaylar için ayırt edici işaret kullanılamaması ve uygulamada bağımsız adayların isminin siyasi partilerden daha küçük bir alana ve daha küçük puntolarla yazılması eşitsizliğe yol açmaktadır.

...

“Devletçe yardım:

Ek Madde 1 – (27/6/1984 - 3032/2 md. ile gelen Ek Madde hükmü olup teselsül için numaralandırılmıştır.)

Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesindeki genel barajı aşmış bulunan siyasi partilere her yıl hazineden ödenmek üzere o yılki genel bütçe gelirleri "(B) Cetveli" toplamının beş binde ikisi oranında ödenek mali yıl için konur. (1)“

.....

(Ek fıkralar: 7/8/1988 - 3470/1 md.)

Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların % 7'sinden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır.”¹⁵

Siyasi Partiler Kanunu'ndaki bu düzenleme seçime katılan siyasal partiler arasında eşit koşullarda yarışmayı olanaksız kılmaktadır.

4. ÇALIŞMANIN METODOLOJİSİ

Bağımsız Seçim Gözlemi çalışması, uluslararası insan hakları belgelerinde güvence altına alınan seçme ve seçilme hakkının dezavantajlı gruplar açısından kullanımına ilişkin durumu ve demokratik bir seçimin gerçekleşip gerçekleşmediğini seçim süreci boyunca izlenmesi ve raporlamasını amaçlar. Bu süreç bir bütün olarak seçmen kütüklerinin oluşturulması,

¹⁵ <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.4.298&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

adayların belirlenmesi, seçim kampanyaları, seçmen eğitimi, seçim günü gözlemi ve itiraz dönemini kapsamaktadır.

Çalışma kapsamında Eşit Haklar İçin İzleme Derneği (ESHİD) tarafından, seçim gözlemi yapan uluslararası örgütlerin izleme metotlarına ilişkin kaynaklar taranmış ve Türkçeye çevirileri yapılmıştır. Seçme ve seçilme hakkının güvence altına alındığı uluslararası sözleşmeler, sözleşme komitelerinin genel yorumları ve yürürlükteki Türkiye seçim mevzuatı taranarak seçme ve seçilme hakkının etkin ve eşit kullanımına ilişkin göstergeler belirlenmiştir.¹⁶

ESHİD, Türkiye için seçim izleme metodolojisi oluşturmak üzere 2-3 Mart 2011 tarihinde İstanbul'da AGİT ODIHR katkısı ve dezavantajlı grupların temsilcilerinin katılımı ile bir çalıştay düzenlemiştir. Çalıştay sonucu belirlenen seçim izleme metodolojisi Diyarbakır, Edirne, İzmir, İstanbul, Mersin, Ş.Urfa, Van ve Trabzon illerinde yapılan toplantılarla engelli, kadın, göç, insan hakları, LGBTT¹⁷, dil hakları ve hasta hakları ile ilgili çalışmalar yapan yerel sivil toplum örgütleri ile paylaşılmış ve 12 Haziran seçimlerinin sistematik olarak izlenmesi amacıyla ESHİD koordinasyonunda 46 sivil toplum örgütünün katılımı ile Seçim İzleme Platformu¹⁸ oluşmuştur.

Platformu oluşturan sivil toplum örgütlerinin temsilcileri 5 Haziran 2011 tarihinde Ankara'da yapılan koordinasyon toplantısında Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Edirne, Hatay, İstanbul, İzmir, Mersin, Ş.Urfa, Van ve Trabzon illerinden oluşan 11 ilde seçim gözlemi yapmayı kararlaştırmış ve ortak bir basın açıklaması ile 12 Haziran seçimlerinde platform olarak bağımsız seçim gözlemi yapacağını kamuoyu ile paylaşmıştır. Ancak Hatay ilinde seçim gözlemi çalışması yapılamamıştır.

ESHİD, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve Türkiye mevzuatı gereğince, Bağımsız Seçim Gözlemciliği yapmak için gerekli akreditasyonun yapılması talebiyle 13 Nisan 2011 tarihinde Yüksek Seçim Kurulu'na (YSK) yazılı başvuruda

¹⁶ EK 1: L. Kanat (Nisan 2011), Seçim Mevzuatı'nın İzlenmesine Yönelik Göstergeler

¹⁷ Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transvesti Transeksüel

¹⁸ EK 2: Seçim İzleme Platformu

bulunmuştur¹⁹. YSK 16 Nisan 2011 tarih ve 384 nolu²⁰ kararı ile başvuruyu 298 sayılı STHSKHK'un 25, 81 ve 82. maddelerini gerekçe göstererek reddetmiştir.

Platform, YSK'nın ret kararına rağmen fiili olarak demokratik gözetim hakkını kullanmak amacıyla, gözlem heyetleri oluşturmuş ve gözlem heyetlerinin engellenmesi ihtimaline karşı seçmenlere "Eşitlik Gözlemcisi" olma çağrısı yapmıştır. Çağrı 9-10-11 Haziran tarihlerinde CNN Türk televizyonundan ve ESHİD web sitesi üzerinden yapılmıştır. Seçmenler web sitesinde kayıtlı izleme formları, elektronik posta ve 0537 910 64 64 nolu telefon aracılığıyla, tanık oldukları seçme hakkı ihlallerini bildirmişlerdir.

Çalışma boyunca, seçmen kütüklerine, oy verme yerlerine ve oy verme materyallerine ilişkin bilgiler başta YSK olmak üzere ilgili kamu kurumlarına Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde yapılan bilgi edinme başvuruları ile edinilmiştir.

Bu rapordaki bilgiler heyetlerin gözlemleri, seçmenler tarafından iletilen bilgiler, bilgi edinme başvurularına verilen cevaplar ve medyaya yansıyan haberlerin taranmasından elde edilen verilerden oluşmaktadır. Rapordaki bilgiler hiçbir biçimde izleme yapılan illerde veya oy verme yerlerindeki bütün olguları kapsamamakta sadece tespit edilebilen durumları ifade etmektedir.

Oy verme yerlerinde yapılan gözlemlerdeki tespitlerden kişi isimleri, sandık numaraları ve basın ve adli makamlara yansıyan durumlar dışında kalan özel bilgiler, ilgili kişilerin olumsuz durumlarla karşılaşabileceği düşüncesiyle çıkartılmıştır.

Seçim İzleme Platformunun bağımsız gözlem heyetleri, platform üyesi sivil toplum örgütlerinin yönetici ve üyelerinden oluşturulmuştur. Her ilde gözlem heyetlerinde yer alan kişilerin isimleri ve iletişim bilgileri 10.06.2011 tarihinde il seçim kurullarına yazılı olarak iletilmiştir.

¹⁹ EK 3: Bağımsız Seçim Gözlemi Akreditasyon Başvuru Dilekçesi

²⁰ EK 4: YSK Kararı

5. 12 HAZİRAN 2011 SEÇİMLERİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kurulu 03.03.2011 tarih 987 nolu kararı ile 24. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinin 12 Haziran 2011 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır.

Yüksek Seçim Kurulu (YSK), 03.05.2011 tarih ve 144 sayılı kararı ile 12 Haziran tarihinde yapılan XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinde, seçim mevzuatı gereğince, Türkiye’de kurulu bulunan 27 siyasi partinin²¹ seçimlere katılma yeterliliği taşıdığına karar vermiştir. Bu partilerden 10 siyasi parti seçimlere katılmama kararı almış, 2 siyasi parti hakkında ise YSK tarafından 18.04.2011 tarih 404 sayılı²² ve 18.04.2011 tarih 405²³ sayılı kararları ile ilgili partilerce aday gösterilen kişilerin askerlik ve adli arşiv vb. belgelerinin eksikliği gerekçesiyle seçimlere katılamayacağı kararı verilmiştir. Seçimlere katılamayacağına karar verilen partiler kararlara tepki göstererek YSK’nın sorumluluğuna vurgu yapmışlardır. Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) tepkisini, *“Seçime girme hakkımız düşürüldü. YSK bizi evrakları düzenleme konusunda yanlış yönlendirdi”*²⁴, Yurt Partisi (YP) ise *“Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarasında her türlü bilgiyi bulabilirsiniz. Bu numaralar boşuna verilmedi”*²⁵ olarak ifade etmiştir. YSK’nın bu iki kararının ardından seçimlere katılacak siyasi parti sayısı 15 olarak kesinleşmiştir.

²¹ YSK’nın 05.03.2011 tarih 144 sayılı kararı

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/Kararlar/2011Pdf/2011-144.pdf>

²² YSK’nın 18.04.2011 tarih 404 sayılı kararı, Özgürlük ve Dayanışma Partisi

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/Kararlar/2011Pdf/2011-404.pdf>

²³ YSK’nın 18.04.2011 tarih 405 sayılı kararı, Yurt Partisi

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/Kararlar/2011Pdf/2011-405.pdf>

²⁴ <http://haber.gazetevatan.com/odp-secime-giremiyor/371978/9/Siyaset>

²⁵ http://www.haberiniz.com/yazilar/haber29036-Tuncele_izin_var_ona_yok.html

12 Haziran seçimlerine 15²⁶ siyasi parti ve Türkiye genelinde 203 bağımsız aday katılmıştır. Kendi kararı ile parti olarak seçimlere katılmayan Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Türkiye'nin 39 ilinde 61 bağımsız adayı desteklemiştir.

12 Haziran seçimlerinde yurtiçi seçmen sayısı, cezaevlerindeki seçmenlerle birlikte, 50.237.343, yurtdışı seçmen sayısı ise 2 milyon 568 bin 977'dir. Yurtiçi seçmenler 85 seçim çevresinde, cezaevleri sandıkları hariç olmak üzere 199 bin 207 sandıkta oy kullanmıştır. Gümrük kapılarında kullanılan oylar hariç olmak üzere 12 Haziran seçimlerine katılım oranı %87.16 olmuş, kayıtlı seçmenlerden 43.785.665'i oy kullanmış, bunun 971.769 oyu geçersiz oy sayılmıştır. 7.423.447 seçmen ise oy kullanmamıştır.

5.1 12 Haziran Seçimlerinde İlkler

2006 yılında Anayasa'nın 76. maddesinde yapılan değişiklik ile 25 olarak belirlenen milletvekili seçilme yaşı, Türkçe dışında bir dil ile seçim propagandası ve açık alanlarda güneşin batımından iki saat sonrasına kadar propaganda yapma serbestisi ilk kez 12 Haziran seçimlerinde uygulanmıştır.

Tahta oy sandıkları yerine şeffaf oy sandıkları ve otomatik "evet" mühürlerinin kullanılması yeni uygulamalar arasındadır.

6. SEÇİM SÜRECİNDE TÜRKİYE'NİN SİYASAL ORTAMI

Türkiye seçim sürecinin başlamasından altı ay öncesinde; 12 Eylül 2010 tarihinde gerçekleşen Anayasa değişikliği tartışmalarının siyasal gerilimi yükselttiği ve Anayasa referandum kampanyaları sürecinde bu siyasal gerilimin toplum geneline yansıdığı, referandum sonrası günlerde ise özellikle yüksek yargı organlarına ilişkin düzenlemeler ve yargı organları için yapılan seçimlerin siyasal tansiyonun düşmesini engellediği bir dönemden geçiyordu.

²⁶ 12 Haziran seçimlerine katılan siyasi partiler: Adalet ve Kalkınma Partisi, Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Emek Partisi, Millet Partisi, Liberal Demokrat Parti, Saadet Partisi, Hak ve Eşitlik Partisi, Halkın Sesi Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Doğru Yol Partisi, Türkiye Komünist Partisi, Milliyetçi ve Muhafazakar Parti, Büyük Birlik Partisi, Demokratik Sol Parti

Hükümet tarafından 2009 yıl sonbaharında Kürt sorununun çözümü için demokratik açılım programının uygulanacağı açıklanmış; bu açıklama kamuoyundan da destek almıştır. Ancak, açıklamanın ardından sorunun çözümü için somut politikaların geliştirilememesi, Türkiye'nin Kürt sorunu konusunda yeniden gerilimli bir döneme gireceğine işaret etmiş; Anadilde eğitim hakkı ve BDP yönetici ve üyeleri ile seçilmiş yerel yöneticilere yönelik gerçekleştirilen tutuklamalar bu bağlamda en çok öne çıkan başlıklar olmuştur. Kürt sorunu eksenli tartışmalar dışında, Ergenekon davası kapsamında gazetecilere yönelik tutuklamalar ve yargının siyasallaşması tartışmaları, gündemin diğer tartışma konuları olmuştur.

Önemli bir başka nokta ise uzun süredir Türkiye'nin gündeminde bulunan yeni anayasa hazırlığı sürecidir. 12 Haziran seçimleri sonucunda oluşacak parlamentonun yeni anayasayı yapacak olması, seçimlere ayrı bir önem yüklemiştir. Yeni anayasa sürecine ilişkin tartışmalar Anayasa'nın değiştirilemez maddeleri, yeni anayasayı yapacak meclisin %10 seçim barajının kaldırıldığı bir seçimle oluşması ve temsil adaletinin daha geniş bir siyasi yelpazeyle gerçekleşmesi üzerinden yürümüştür.

7- SEÇİM OTORİTESİ

Türkiye mevzuatı gereğince seçim işlerinin yürütülmesi ve denetimden Yüksek Seçim Kurulu (YSK) sorumludur. Ayrıca her seçim çevresinde bir İl Seçim Kurulu ve her ilçede bir İlçe Seçim Kurulu bulunur.

YSK kararlarının yargısal denetime açık olmaması Türkiye'deki seçim otoritesi ile ilgili en önemli problemdir. Türkiye mevzuatı gereğince YSK kararlarına karşı ancak yine YSK nezdinde itirazda bulunulabilmekte, YSK'nın bu itiraz hakkında verdiği karar ise kesinleşmektedir. YSK kararları başka bir organın denetimine açık değildir. Nitekim, seçimlerin hemen ardından 21.06.2011 tarih 1022 sayılı, Diyarbakır'dan bağımsız milletvekili seçilen Mehmet Hatip Dicle'nin milletvekilliğinin iptali kararına karşı Anayasa Mahkemesine yapılan itiraz başvurusu, mahkeme tarafından Anayasa'nın 79. maddesine göre yetkisizlik gerekçesiyle reddedilmiştir.

YSK, 12 Haziran seçimleri döneminde kamuoyunda yoğun eleştirilere neden olan bir çok karara imza atmıştır. YSK'nın, 26.02.2011 tarih 120 sayılı yurtdışı seçmenlerinin 12 Haziran seçimlerinde gümrük kapılarında oy kullanmalarına ilişkin kararı, 14.03.2011 tarih 200 sayılı bağımsız adayların başvurularında uyulması zorunlu usullerle ilgili kararında, bağımsız adaylık ücretlerini %1600 oranında zam yapılarak 7.734.00 TL olarak belirlemesi, 17.04.2011 sayılı Harun Özcan, Abdullah Kızılay, Mehmet Hatip Dicle, Leyla Zana, İsa Gürbüz, Çiçek Otlu, Mehmet Salih Yıldız, Ertuğrul Kürkçü, Nezir Sincar, Gültan Kışanak (Özer), Sebahat Tuncel ve Şerafettin Efe'nin milletvekili adayı olamayacaklarına ilişkin kararı ve bu karara karşı yapılan itirazlarla ilgili olarak aldığı kararlar, seçim sürecinde tartışma ve gerginliklere yol açmıştır.

Seçimlerin hemen ardından 21.06.2011 tarih 1022 sayılı, seçimlerde Diyarbakır'dan bağımsız milletvekili seçilen Mehmet Hatip Dicle'nin milletvekilliğinin iptali kararı da kamuoyunda geniş tartışmalara neden olmuş, BDP tarafından desteklenerek parlamentoya seçilen bağımsız milletvekillerinin TBMM boykotunda rol oynamıştır. Bağımsız milletvekillerinin TBMM boykotu 1 Ekim 2011 tarihinde sona ermiştir.

8. SEÇİM TARİHİ

TBMM tarafından 24. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri'nin 12 Haziran 2011 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır. Haziran ayı Türkiye'de mevsimlik işgücü hareketliliğinin en yoğun olduğu dönem içinde kalmaktadır. Türkiye'de her yıl Nisan-Eylül ayları arasında yoğunluklu olarak tarım, turizm ve inşaat sektöründe çalışmak üzere, özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinden mevsimlik işçi göçü yaşanmaktadır. Ayrıca mevsimlik işler yapan Roman kökenli yurttaşlar da yaz mevsimlerinde ikamet ettikleri illerin dışına çıkmaktadır. Mevsimlik işçilerin sayısı hakkında kesin bir rakam bulunmamakla birlikte farklı kaynaklarda 500 bin ila bir milyon arasında değişen sayılar verilmektedir. Yoksulluk nedeniyle mevsimlik işgücü göçüne katılan insanların seçim tarihinde oy kullanmak için seçmen kayıtlarının buldukları illere dönmeleri mümkün olmamakta ve bu seçmenlerin çoğunluğu oylarını kullanamamaktadır.

İller bazında seçimlere katılım oranlarına bakıldığında, katılımın mevsimlik tarım işçisi göçünün yaşandığı illerden Şanlıurfa'da %82.14, Siirt'te %81.82, Van'da %80.49, Diyarbakır'da

%81.26 ve Mardin’de %82.39 olduğu görülmektedir.²⁷ Bu oranlar seçimlere Türkiye geneli katılım oranının 5-7 puan altındadır.

Seçmen kayıtları eğitim gördüğü illerde olmayan üniversite öğrencileri seçim tarihinin eğitim dönemine denk gelmesi nedeniyle oylarını kullanamamıştır.

Seçim tarihi ile ilgili tespitler;

- Seçim tarihinin belirlenmesinde ülke içinde yıllık ekonomik hareketliğinin ve üniversite eğitim dönemlerinin dikkate alınmaması bazı seçmen gruplarının oy kullanma haklarını engellemektedir.
- Oy kullanmanın sadece tek gün ile sınırlı olması seçmenlerin bir kısmının oylarını kullanmalarını engellemektedir.

9. SEÇMEN KÜTÜKLERİ

Türkiye’de seçimler, 2009 Mahalli İdareler Seçimlerinden itibaren adrese dayalı nüfus kayıtları üzerinden oluşturulan seçmen kütükleri ile yapılmakta ve seçmenlerin oy kullanacakları yerler seçmen kütüklerinde kayıtlı buldukları adreslere göre belirlenmektedir. Yurtiçi seçmen listeleri muhtarlık binalarında yazılı olarak ve www.ysk.gov.tr adresinde internet ortamında, yurtdışı seçmen listeleri ise sadece internet ortamında seçmenlerce kontrol edilmek üzere ilan edilmektedir. Kanuni hükümler seçmenlerin seçmen listelerini 15 günlük askı sürecinde kontrol etmelerini ve yanlışlıkların düzeltilmesi için başvuruda bulunmalarını gerektirmektedir.

12 Haziran seçimleri için yurtiçi seçmen listeleri 18 Mart 2011 tarihinde muhtarlıklarda askıya çıkarılmış, yurtdışı seçmen listeleri ise internet ortamında www.ysk.gov.tr adresinde ilan edilmiştir. Yurtiçi seçmen listesi 31 Mart 2011 tarihinde askıdan indirilmiştir. 8 Nisan 2011 tarihinde seçmen kütükleri, taksirli suçlardan ceza alanlar hariç, kesinleşmiştir. YSK 26 Nisan 2011 tarihinde, yurtiçi seçmen sayısını, cezaevlerindeki

²⁷ <http://www.ysk.gov.tr/ysk/index.html>

seçmen sayısı hariç, 50 milyon 189 bin 930, yurtdışı seçmen sayısını ise 2 milyon 568 bin 977 olarak açıklamıştır.

Seçmen kütüklerinin kesinleşmesi ve seçmen sayısının resmi olarak açıklanmasının ardından seçmen sayısına ilişkin basına da yansıyan tartışmalar yaşanmıştır. Seçmen sayısına ilişkin tartışmalar temel olarak seçmen kütüklerinin güvenilirliğini sorgulama üzerinden yürümüştür. Tartışmalarda bir yandan açıklanan seçmen sayısının fazlalığı,²⁸ diğer taraftan bir önceki seçimde seçmen kütüğünde kayıtlı olan seçmenlerin yeni kütükte bulunmadığı iddiaları ileri sürülmüştür.²⁹

YSK başkanı Ali Em ise bu tartışmalara ilişkin olarak "2007 beyan esaslarına göre seçmen kütükleri düzenleniyordu. Daha sonra 2008 yılında yapılan kanun değişikliği ile adrese dayalı seçmen kütükleri oluştu. Aradaki fark beyan esasındaki eksik yazılmalardan kaynaklanmıştır. Adrese dayalı seçmen kütüklerinin oluşturulmasıyla bu eksiklikler giderilmiştir. Bu nedenle seçmen sayımızda her hangi bir usulsüzlük ve eksiklik söz konusu değildir."³⁰ açıklamasını yapmıştır.

9.1 Kayıtlı Seçmen Profiline Dezavantajlı Gruplar

Adrese dayalı seçmen kütüğü evsizlerin ve sığınma evlerinde yaşayan kadınların seçmen olmalarını engellemektedir. YSK'nın 01.06.2011 tarihli duyurusunda da bu durum kabul edilmektedir. Duyuruda yasalar gereğince seçmen olamayanlar dışında adresi olmayanların seçmen kütüklerinde kayıtlı olmadığı ifade edilmektedir. "...Bu yaş grupları dışındakiler seçmen olarak düşünülürse (silah altında olanlar, taksirli suçlar dışındaki hükümlüler, vatandaşlıktan çıkarılanlar, mahkeme kararı ile kısıtlananlar, **adres**

²⁸ Bülent Tanla, 2007 seçiminde 42 milyon 799 bin olan seçmen sayısının şimdi 52 milyon 700 bine çıktığına işaret ederek "Bu ne TÜİK ne de MERNİS verilerini tutuyor. Anormal artışın nedenini YSK açıklamalı" beyanında bulunmuştur.

<http://siyaset.milliyet.com.tr/secmen-artisi-kuskulu/siyaset/siyasetdetay/28.05.2011/1395879/default.htm>

²⁹ "CHP, 2009 yılı kayıtlarına göre bu yıl izi bulunmayan 2 milyon seçmen için Yüksek Seçim Kurulu'ndan açıklama istedi"

<http://www.sosyaldemokrat.net/haber/165-skandal-2-milyon-secmen-kaydi-ortadan-kayboldu>

³⁰<http://www.skyturk.net/haber/ysk-baskani-em-secmen-sayisinda-bir-usulsuzluk-ve-eksiklik-yok-politika-2283.html>

olmayanlar hariç) 12 Haziran 2011 XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimi için açıklanan yurtiçi seçmen sayısını bu tablo doğrulamaktadır.”³¹

Türkiye’de etnik köken ve cinsel yönelime ilişkin kişisel veriler yasal olarak toplanmamakta ancak cinsiyet, engellilik, yaş ve okuryazarlık ile ilgili veriler Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (ÖZİDA) tarafından toplanmaktadır. Seçmen Kütüklerinin oluşturulmasında bütün bu bilgilerden yararlanılmış olmasına rağmen YSK’nın 12 Haziran seçimlerine ilişkin açıklamasında seçmenlerin cinsiyet, engellilik, okuryazarlık ve yaş durumlarına ilişkin herhangi bir ayrıntıya yer verilmemiştir.

Türkiye’de 2010 Anayasa değişikliği halkoylamasına kadar yapılan seçimlerde kadın seçmenlere ilişkin verilere ulaşmak olanaklı değildir. Seçimler ve seçmenlere ilişkin kamu istatistikleri hazırlayan YSK ve TÜİK internet sitelerinde bu konuda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. İlk defa 2010 yılında yapılan halk oylaması öncesinde YSK başkanı tarafından 03.08.2010 tarihinde yapılan açıklamada seçmenlerin cinsiyet dağılımına ilişkin veriler kamuoyu ile paylaşılmıştır.³²

³¹ <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2011MilletvekiliSecimi/SecSay01062011.pdf>

³² “Yurt içi seçmenleri arasında erkek seçmen sayısı 24.385.321, kadın seçmen sayısı 25.069.948 olurken yurtdışı erkek seçmen sayısı 1.351.834, kadın seçmen sayısı 1.204.501 kişi olarak açıklandı.”

<http://www.showhaber.com/referandumda-kadin-secmen-sayisi-daha-fazla-322940.htm>

TABLO 1: TÜİK 2010 Halkoylaması Seçmen Profili İstatistikleri³³

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU			
HALK OYLAMASI SEÇMEN PROFİLİ VERİ TABANI			
Seçmenlerin eğitim durumuna göre dağılımı			
Türkiye	Erkek	Kadın	Toplam
Okuma yazma bilmeyen	857.253	3.630.733	4.487.986
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	1.102.693	1.762.358	2.865.051
İlkokul	8.783.098	9.471.703	18.254.801
İlköğretim	1.858.929	1.673.885	3.532.814
Ortaokul veya dengi okul	1.753.345	993.523	2.746.868
Lise veya dengi okul	5.744.991	4.299.596	10.044.587
Yüksekokul veya fakülte	2.695.946	1.898.693	4.594.639
Bilinmeyen	1.589.066	1.330.457	2.919.523
Toplam	24.385.321	25.060.948	49.446.269
<p>Not. 1.Gümrük kapılarında oy kullanan seçmenler (yurtdışı seçmenleri) ile ceza infaz kurumu seçmenleri kapsamamaktadır.</p> <p>2. Seçmenlerin eğitim durumu, Ulusal Eğitim Veri Tabanı'ndan alınmıştır.</p>			

³³http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?secimdb2=&report=SECMEN_TR.RDF&p_satir=egitimdurum&p_satir2=bos&p_sutun=cinsiyet&p_dil=1&p_tab_kod=halksecmen&desformat=spreedsheet&ENVID=secimEnv

12 Haziran seçimleri için seçmen kütüklerine kayıtlı kadın seçmenlerin sayısına ilişkin veriler açıklanmadı. Ancak TÜİK adrese dayalı nüfus sayımı sonuçlarına göre 2010 yılı sonu itibariyle, seçmen yaşı olan 18 yaş ve üstü nüfusun 25.392.133'ü erkeklerden, 25.631.352'si kadınlardan oluşuyor.³⁴ Bu rakamlardan tahmini olarak 12 Haziran seçimlerinde de kadın seçmen sayısının 2010 halkoylamasında olduğu gibi erkek seçmen sayısından fazla olduğu söylenebilir.

Seçmen kütüğünde kayıtlı seçmenlerin yaşlarına ilişkin veriler de bulunmamaktadır. Yine TÜİK verilerine göre 31.12.2010 tarihi sonu itibariyle 65 yaş ve üstü nüfus toplam 5.327.736 kişidir.³⁵

Seçmen kütüklerinde engelli seçmenlere ait veriler ise son derece yetersizdir. Ancak, var olan veriler ise oldukça dikkat çekicidir.

YSK'ya engelli seçmen sayısı ve bu seçmenlerin engel gruplarına göre dağılımına ilişkin yapılan bilgi edinme başvurusuna verilen cevaba³⁶ göre 2010 yılında ÖZİDA'dan alınan verilerle seçmen kütüklerinde 41.338 görme engelli, 56.169 ortopedik engelli 67.787 zihinsel engelli seçmen bulunmaktadır.

YSK verilerine göre nüfusunun %12.29'u engelli olan Türkiye'de engellilerin seçmenler içindeki oranı %0.33'tür ve toplam 165.293 engelli seçmen bulunmaktadır. 12 Haziran seçimleri için açıklanan yurtiçi seçmen sayısı olan 50.189.930 kişinin %10'u engelli olarak varsayılsa bile, 5 milyonun üzerinde engelli seçmenin olduğu tahmin edilebilir. Ancak engelli seçmenler seçmen kütüklerinde engelli olarak kayıtlı değildir.

İlk defa bu seçimlerde uygulanmak üzere engelli seçmenlerin kütüklerde ayırt edileceği ve oylarını kullanacakları sandıkların engellilik durumuna göre belirleneceği ÖZİDA, YSK yetkilileri ve Devlet Bakanı S. Aliye Kavaf tarafından açıklandı. Kavaf "*YSK ile yapılan*

³⁴ TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 31.12.2010 İl ve Cinsiyete Göre Tek Yaş Verileri
www.tuik.gov.tr

³⁵ TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 31.12.2010 İl ve Cinsiyete Göre Tek Yaş Verileri
www.tuik.gov.tr

³⁶ YSK'nın 07.01.2011 tarih C.05.0.SKG.0.04.622.02/ sayılı Yazısı,

çalışmalar sonucunda seçmen kütüklerinde özürlü vatandaşların isminin yanına 'Ö' harfi yazılacağını belirterek, "Böylelikle 12 Haziran Genel Seçimlerinde ilk kez özürlü vatandaşlar için özellikle çok katlı binaların giriş katlarında rahat oy kullanabilecekleri alanlar oluşturulacak"³⁷ açıklamasında bulundu. Resmi yetkililerin bu açıklamalarına rağmen engelli seçmenler geçmiş seçimlerde olduğu gibi 12 Haziran seçimlerinde de Türkiye'nin her yerinde, sandıklara erişim problemini yoğun olarak yaşadılar.

Seçim günü yaşanan bir örnek;

"36 yaşındaki bedensel engelli ev hanımı Dilek Bolanyığ, "Engellileri insan yerine koymuyorlar. Bir engellemizi var. Önümüze yine engel çıkartıyorlar. "dedi. Selçuklu İlçe Seçim Kurulu yetkilileri de, bedensel engelli oldukları daha önceden bildirilmediği için problem yaşandığını belirtti."³⁸

298 sayılı STHVSKHK'un 8. maddesi³⁹ kısıtlı olanların seçmen olamayacağına hükmeder. Dolayısıyla mahkemeler tarafından kendisine vasi tayin edilmiş olan zihinsel engellilerin seçmen olmaması gerekmektedir.

Oysa yine YSK tarafından verilen bilgiye göre engelli seçmenler içinde en fazla sayıya (67.787) zihinsel engelliler sahiptir. Seçmen kütüğünde kayıtlı bulunan zihinsel engelli seçmenlerin vasi tayin edilmemiş yurttaşlar olduğu düşünülebilir. Ancak raporlama çalışması kapsamında, seçmen olma yaşında zihinsel engelli bireylerin olduğu ailelerle

³⁷ http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/03/17/engelli_secmenin_rahata_oy_kullanmasi_icin_onlem_alindi

³⁸ <http://www.sondakika.com/haber-bedensel-engelli-secmenler-oy-kullanirken-zorlandi-2792229/>

³⁹ Seçmen Olamayanlar:

MADDE 8- Aşağıdaki kimseler seçmen olamazlar;

1. Kısıtlı olanlar,
2. Kamu hizmetinden yasaklı olanlar.

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/SecmenKaydi/298.htm>

yapılan görüşmelerde⁴⁰ seçmen kütüklerinde kayıtlı olan zihinsel engelli seçmenlerle ilgili standart bir uygulamanın bulunamadığı tespit edilmiştir. Şöyle ki,

Mahkemelerce vasi tayin edildiği halde seçmen kütüğüne kayıtlı olan seçmenler bulunmakta iken, mahkemelerce vasi tayin edilmediği halde seçmen kütüğüne kayıt olamayan zihinsel engelli yurttaşlar bulunmaktadır.

Ayrıca zihinsel engelli bireyler açısından seçme hakkını kullanmanın sadece mahkemelerce vasi tayin edilmiş olmasına bağlanması insan hakları açısından bazı durumlarda ayrımcılık doğurabilecek sorunlu bir uygulamadır.

Seçmen kütükleri verileri okuma yazma bilmeyen seçmen sayısını da göstermemektedir. Yine 2010 yılı halkoylaması seçmen verilerine göre ise 4.487.986 okuma yazma bilmeyen seçmen bulunmaktadır.⁴¹

Seçmenlere ilişkin veriler oy kullanma hakkına eşit erişimin sağlanması açısından önemlidir. Seçmenlerin oy kullanacakları sandıkları belirlerken yaş ve engellilik durumlarına ilişkin verilere, seçmen bilgi kağıtları ile oy pusulasının şeklini belirlemek için görme engelli seçmenlerin bilgisine, seçmen eğitimi için belirlenecek yöntemler için, okuryazar olmayan ve Türkçe bilmeyen seçmenlerin verilerine sahip olmak gereklidir. Oysa mevcut seçmen kütüklerinde bu veriler bulunmamaktadır.

Mevcut seçmen kütüğü, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerdeki standartlara uygun herkes için eşit koşullar içeren seçimler organize etmeyi olanaksızlaştırmaktadır. Seçim günü gerek gözlem heyetlerimizin tespitleri gerekse basın organlarına yansıyan görüntü ve bilgiler de bu duruma işaret etmektedir.

⁴⁰ Zihinsel engelli birey bulunan 9 aile ile görüşme yapılmış 5 aile çocuklarının velayet kararı bulunduğunu aynı zamanda seçmen kütüğünde kayıtlı olduklarını belirtmiştir.

⁴¹ Bakınız TABLO 1

Seçmen Kütükleri ile ilgili tespitler:

- Seçmen Kütüklerinin oluşturulmasında, adrese dayalı seçmen kütüğü oluşturmanın yol açtığı dışlayıcı durumları çözecek yollar üretilmemektedir. Adrese dayalı seçmen kütüğü evsizleri, sığınma evlerinde ikamet eden kadınları, kayıtlı adresleri ailelerinin bulunduğu ilde olan üniversite öğrencilerini, mevsimlik olarak ikamet ettikleri il dışında tarım, inşaat ve turizm sektöründe çalışanları, kentsel dönüşüm uygulamaları nedeniyle evsiz⁴² kalanları, oylarını seçim günü buldukları yerlerde kullanabilmelerine olanak yaratmamaktadır,⁴³
- Seçmen kütüklerinin kesinleşmesinden sonra zorunlu nedenlerle yer değiştirmek durumunda kalan kişiler için yeni yerleşim yerlerinde oy kullanabilme olanağı yaratılamamaktadır,
- Seçmen kütüklerinin askıya çıkarıldığı muhtarlık binalarının büyük çoğunluğu engellilerin ve hareket güçlüğü olan yaşlıların erişimine uygun değildir. Bu kişiler açısından erişilebilirlik sorunu sadece muhtarlık binaları ile de sınırlı değildir. Muhtarlık binalarına ulaşım yolları ve ulaşım araçları da erişime uygun değildir,
- Seçmen Kütüklerinin askıya çıkarılması yöntemleri; hem yazılı olarak hem de internet üzerinden okuma yazma bilmeyen ve görme engelli seçmenlerin kütükleri kontrol etmelerini olanaksız kılmaktadır. YSK web sitesi görme engellilerin erişimine uygun değildir,
- Seçmen Kütüklerine kayıt ve itiraz ile ilgili prosedürler ve duyurulma yolları tüm seçmenlerin okuma yazma ve Türkçe bildiği varsayımı ile

⁴² İstanbul Küçükbakkalköy’de kentsel dönüşüm projesi uygulamasında evleri yıkıldığı için çadırda yaşayan Roman yurttaşlar arasında adreslerinin olmaması yıkımı nedeniyle seçmen kaydı silinen kişiler bulunmaktadır.

⁴³ Adana ili Tuzla bölgesinde yaklaşık 250 yurttaşın seçmen kayıtları bulunmamaktadır, bu kişiler köylerinin boşaltıldığı tarihten itibaren burada yaşamakta ancak seçmen kayıtları bulunmamaktadır.

belirlenmektedir. Oysa 2010 yılı resmi rakamlarına göre 3.630.733'ü kadın olmak üzere toplam 4.487.986 seçmen okuma yazma bilmemektedir, Türkçe bilmeyen seçmenlere ilişkin herhangi bilgi ise bulunmamaktadır (bkz. Tablo 1),

- Seçmen kütüklerinden düşürülme uygulamasının ilgili seçmene bildirilmemesi nedeniyle yanlış uygulamalarla seçmen kütüklerinden düşürülen yurttaşlar mevcuttur.⁴⁴

10. SEÇMEN EĞİTİMİ

Türkiye’de seçim düzenlenmesi ve yürütülmesinden sorumlu otorite olan YSK seçim sürecine ilişkin bilgilendirmeleri Türkçe ve yazılı olarak yapmaktadır. Yine YSK tarafından radyo ve televizyonlar için duyurular hazırlanmakta bu duyurular da sadece Türkçe olarak yapılmaktadır. YSK seçimler öncesinde oy kullanmaya ilişkin olarak Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) için Türkçe kısa filmler hazırlamaktadır.

YSK tarafından yapılan bu çalışmalar dışında siyasi partiler ve adaylar seçmen eğitimine dönük faaliyetlerde bulunabilmektedir.

Seçmenlerin eğitimine yönelik olarak YSK tarafından hazırlanan basılı ve görsel materyaller Türkçe ve okuma yazma bilmeyen seçmenler ve görme ve işitme engelli seçmenler için tasarlanmamakta ve bu seçmenler yok sayılmaktadır.

Oysa uluslararası sözleşmeler bu durumda bulunan seçmenlerin haklarını etkili olarak kullanabilmesi için devletlerin gerekli önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır.

⁴⁴ Mail yoluyla gelen bir örnek;

“Ben 15 yıldır aynı adreste oturuyorum. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine kaydımı yaptırmıştım. Bir yıl önce evimizin alt katını kiraya verdik. Her şey ondan sonra başladı. Önce çocuklarımın sınav sonuç belgeleri gelmedi. Bunu postada kaybolmuştur diye önemsemedim. Daha sonra tüm resmi işlemlerimde adrese ilgili sıkıntılar yaşamaya başladım. Son olarak seçmen kağıdımız gelmedi. Bunun üzerine ilçe nüfus müdürlüğüne başvurudum. Kiracımanın adres kaydı yapılırken benim ailemin sistemden silindiğini öğrendim.

Sistemden silinirken bana hiçbir bilgi verilmedi. Ben aynı adreste yaşadığım halde adresim resmen yoktu. Nerede yaşadığım bile belli değildi. Doğal olarak oy kullanamadım. Ancak sisteme tekrar kayıt yaptırmak için "kiracımdan istenmeyen" o adreste oturduğumu ispatlamam istendi. Yani onbeş yıllık adresimi ispatlayarak yeniden kayıt yaptırabildim.”

İnsan Hakları Komitesi 23 No'lu Genel Yorum⁴⁵

“ ...

Okuma yazma bilmeme, dil sorunları, yoksulluk veya seyahat özgürlüğünün engellenmesi gibi oy kullanma hakkına sahip kişilerin bu haklarını etkili şekilde kullanmalarını engelleyecek zorluklara karşı olumlu tedbirler alınmalıdır. Oy kullanma hakkıyla ilgili bilgi ve materyaller azınlık dillerinde de mevcut olmalıdır. Fotoğraf ve semboller gibi metotlarla okuma yazma bilmeyen seçmenlerin oylarını nasıl kullanacaklarına ilişkin yeterli bilgi edinmeleri sağlanmalıdır...”

Türkiye’de bütün seçmenler için erişilebilir ve sistematik bir seçmen eğitimi yapılmamakta, yapılmakta olan sınırlı seçmen eğitimi ise bazı seçmen gruplarının seçimlerle ilgili yeterli düzeyde bilgilendirilmesini sağlamamaktadır.

Örneğin 12 Haziran seçimlerinde ilk defa kullanılan EVET mühürleri değişikliği konusunda seçmenler önceden bilgilendirilmemiş; yeni mühürlerle oy verme sırasında karşılaşan birçok seçmen mühürleri kullanmakta sıkıntı çekmiştir.

Seçmen eğitiminde kullanılan materyaller bazı seçmen gruplarını yok saymakta ve dışlamaktadır. Görme ve işitme engelliler, okuma yazma bilmeyenler ve Türkçe bilmeyen yurttaşlar seçim sürecinde yeterli bilgilendirme haklarını kullanamamaktadır.

⁴⁵ İnsan Hakları Komitesi 23 No'lu Genel Yorum. Türkçe çevirisi için bkz. Lema Uyar (derleyen ve çeviren), *Birleşmiş Milletler’de İnsan Hakları Yorumları: İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 1981-2006*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006

Seçmen Eğitimi ile ilgili tespitler:

- Seçmen eğitimi için üretilen basılı materyaller okuma yazma bilmeyen, Türkçe bilmeyen ve görme engelli seçmenler için uygun değildir,
- Seçmen eğitimi için üretilen görsel/sesli materyaller görme ve işitme engelliler ile Türkçe bilmeyen seçmenler için uygun değildir,
- Seçmen eğitimleri için materyallerin hazırlanması sürecinde dezavantajlı gruplarla çalışan sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınmamaktadır,

11. SEÇİM BARAJI

2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33. maddesi seçim barajını düzenlemektedir;

Genel baraj ve hesaplanması:

“MADDE 33 – (Değişik birinci fıkrası: 23/5/1987 - 3377/9 md.) Genel seçimlerde ülke genelinde, ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde, geçerli oyların % 10'unu geçmeyen partiler milletvekili çıkaramazlar. Bir siyasi parti listesinde yer almış bağımsız adayların seçilebilmesi de listesinde yer aldığı siyasi partinin ülke genelinde ve ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde yüzde onluk barajı aşması ile mümkündür.

.....⁴⁶

Türkiye’de 1983 yılından beri uygulanmakta olan %10 seçim barajı⁴⁷, her seçim döneminin ana tartışma konusudur. Resmi gerekçesi “siyasi istikrarın sağlanması” olan %10 seçim barajı farklı siyasal düşüncelerin parlamentoda temsilini engellemekte, küçük partiler aleyhine bir durum yaratmakta ve temsilde adaleti engellemektedir⁴⁸. Siyasi partiler de

⁴⁶ <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.5.2839&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

⁴⁷ 1983 seçimlerinde hem %10 ülke barajı hem de seçim çevresi barajı olmak üzere ikili baraj uygulanmıştır.

⁴⁸ 2001 yılında TÜSiAD tarafından yapılan Seçim Sistemi ve Siyasi Partiler Araştırması sonuçlarına göre, örneklemin %53’ü seçim sisteminin küçük partilerin meclise girmesini engellemeye hizmet ettiği düşüncesindedir.

dahil olmak üzere bütün kamuoyu %10 seçim barajını antidemokratik bir uygulama olarak kabul etmektedir.

Kamuoyunda yaygın bir diğer kanı ise, %10 barajının özellikle Kürt siyasi partilerinin parlamentoya girişini engellemek üzere muhafaza edildiği yönündedir;

%10 seçim barajı, 2002 seçimlerinde Demokratik Halk Partisi (DEHAP) Şırnak milletvekili adayları olan Mehmet Yumak ve Resul Sadak tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) taşınmış AİHM 08 Temmuz 2008 tarihinde açıkladığı kararında;

“Sonuç olarak AİHM, genel olarak %10’luk seçim barajının aşırı yüksek olduğu kanısındadır. Bu bağlamda, barajın istisnai derecede yüksek seviyesini vurgulayan ve aşağı çekilmesini öneren Avrupa Konseyi organları ile mutabıktır ve bu oranın indirilmesini tavsiye etmektedir. Bu baraj siyasi partileri, seçim sürecinin şeffaflığına katkıda bulunmayan taktikler izlemeye mecbur bırakmaktadır. Ancak, mevcut davada, AİHM söz konusu seçimlerin kendine özgü siyasi çerçevesi ışığında ve pratikteki etkilerini sınırlayan telafiler ve diğer garantilerle birlikte değerlendirildiğinde, barajın esas olarak başvurulara 1 No.lu Protokol’ün 3. maddesi bağlamında tanınan hakkın esasına zarar verdiği hususunda ikna olmamıştır.

Dolayısıyla, söz konusu madde ihlal edilmemiştir”⁴⁹ tespitinde bulunmuştur.

AİHM kararında da dikkat çekildiği üzere %10 barajı aşırı yüksektir ve siyasi partiler bu nedenle seçimlerde çeşitli taktikler izlemek zorunda bırakılmaktadır. 12 Haziran seçimlerine parti olarak katılma hakkı bulunan BDP’nin seçim barajı nedeniyle bağımsız adaylarla seçimlere girdiğine ilişkin bilgiler basına da yansımıştır.

2010 yılı Temmuz ayında TBMM’ye seçim barajının %7’ye düşürülmesi için kanun teklifi verilmiştir. Teklif yasama dönemi içinde görüşülememiş ve hükümsüz duruma düşmüştür.

⁴⁹ www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihm/karar/yumakvesadak24.09.2008.doc

12. ADAYLIK SÜRECLERİ

Siyasi partilerin uyacakları esaslar Anayasa ile belirlenmiştir;

B. Siyasî partilerin uyacakları esaslar⁵⁰

MADDE 69- (Değişik: 23/7/1995-4121/7 md.)

Siyasî partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur. Bu ilkelerin uygulanması kanunla düzenlenir.

.....

Siyasi Partiler Kanunu⁵¹ ise milletvekili adaylarının belirlenmesi ve sıralamasının yapılması konusunda siyasi parti genel merkezlerine geniş bir hareket alanı tanımaktadır.

12 Haziran seçimlerinde milletvekili adayları çoğunlukla parti genel merkezleri tarafından belirlenmiştir. Parti içi demokrasinin önemli kriterlerinden biri olarak kabul edilen, önseçim ile aday belirleme sadece bir siyasi parti⁵² tarafından ve sadece 29 ilde uygulanmıştır. Merkezîyetçi yöntemlerle aday belirleme yöntemi, yapılan her seçimde daha fazla siyasi parti tarafından tercih edilmiş ve uygulanır hale gelmiştir. Bu yöntem, parti merkez organlarını dahi dışlayarak, giderek liderin açık bir hegemonyasına

⁵⁰ <http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>

⁵¹ Parti adaylarının tespiti:

Madde 37 – (Değişik: 28/3/1986 - 3270/9 md.)

Siyasi partiler, milletvekilliği genel veya ara seçimlerinde, adaylık için müracaat eden ve adaylığı uygun bulunanlar arasından, adayların tespitini; serbest, eşit, gizli oy, açık tasnif esasları çerçevesinde, tüzüklerinde belirleyecekleri usul ve esaslardan herhangi biri veya birkaçı ile yapabilirler.

(Ek: 31/7/1998 - 4381/7 md.) Siyasi partiler, ön seçim ya da aday yoklaması yaptıkları seçim çevrelerinde, toplam olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının % 5'ini aşmamak üzere, ilini, seçim çevresini, aday listesindeki sırasını, ön seçim veya aday yoklaması tarihinden en az on gün önce Yüksek Seçim Kuruluna bildirmek koşuluyla merkez adayı gösterebilirler. Ön seçim ya da aday yoklaması yapılmayan yerlerde, siyasi partilerin merkez yoklaması veya diğer usullerden biri veya bir kaçını ile aday belirleme yetkileri saklıdır.

(...)⁽¹⁾, partilerin tüzüklerinde gösterilen merkez yoklaması dışındaki parti aday seçimleri seçim kurullarının yönetim ve denetimi altında yapılır.

.....

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.2820&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

⁵² Cumhuriyet Halk Partisi 29 seçim çevresinde milletvekili adaylarını önseçim ile belirlemiştir.

dönüşmektedir. Parti içi demokrasi ile siyasetin ve siyasal sistemin demokratikleşmesi arasında doğrudan bir bağ mevcuttur. Demokrasiyi bir çoğunluk hegemonyası olarak kabul eden anlayış, siyasal parti örgütlerinde oldukça yaygındır.

Siyasi partiler içerisinde demokrasi sorununun varlığı⁵³ gerek siyasetçiler gerekse kamuoyu tarafından paylaşılan bir olgudur. Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) tarafından 2001 yılında yaptırılan Seçim Sistemi ve Siyasi Partiler Araştırması sonuçlarına göre; seçmenlerin %61'i "*siyasal partilerde bir lider sultanı olduğu, liderlerin partileri diktatörce yönettiği*" ifadesine kesinlikle katıldıklarını beyan etmiştir.⁵⁴

Siyasal partilerin mevcut rutin işleyişleri, dezavantajlı gruplara mensup bireylerin siyaset yapmaları ve partileri adına aday olabilmelerini olanaksız kılmaktadır.

12.1 Milletvekili Aday Adayları İçinde Dezavantajlı Grup Mensupları

12 Haziran seçimlerinde milletvekili seçilebilmek için siyasal partilere aday adayları olarak başvuruda bulunanlar arasında farklı dezavantajlı gruplara mensup bireyler de mevcuttu. Siyasal partilerce, kadın ve engelli aday adaylarının başvuru ücretinde çeşitli avantajlar sağlanması dışında, dezavantajlı grupların TBMM’de temsil oranını artırmak için herhangi bir politika uygulanmamıştır. Dezavantajlı seçmen grupları siyasal partilerce sadece “oyları alınacak olanlar” kategorisinde olma konumunda kalmaya devam etmişlerdir.

2007 seçimlerinde TBMM’ye 48 kadın milletvekili seçilmişti. 12 Haziran seçimlerinde mecliste en çok milletvekili ile temsil edilen üç siyasi partiye milletvekili adayları olabilmek için yaklaşık 1900 kadın başvuruda bulunmuştur. Bu partilerin milletvekili aday listelerine 255 kadın girebilmiştir. Ancak seçilebilecek sıralarda aday gösterilen kadın aday sayısı sadece 67 olmuştur. BDP tarafından desteklenen 11 bağımsız milletvekili adayının da seçilmesiyle birlikte 550 üyeli TBMM’de kadın milletvekili sayısı 78’e yükselmiştir. Bu görece yükseliş, seçmenlerin yarısından fazlasının kadın olduğu, kadın alanında faaliyet

⁵³ 2001 yılında TÜSİAD tarafından yapılan Seçim Sistemi ve Siyasi Partiler Araştırması sonuçlarına göre, seçmenlerin %84’ü siyasal partilerde demokratik bir işleyişin olmadığı düşüncesindedir.

http://www.tusiad.org/_rsc/shared/file/ssspaCilt1.pdf

⁵⁴ http://www.tusiad.org/_rsc/shared/file/ssspaCilt1.pdf

gösteren sivil toplum örgütlerinin yıllardır ısrarla yürüttükleri kampanyalar, geniş medya - ve kamuoyu desteği ile birlikte değerlendirildiğinde, siyasi partilerin kadınların karar mekanizmalarına katılımı karşısında gösterdikleri direnci de göz önüne sermektedir.

Mecliste temsil edilen üç büyük partinin, Türkiye'nin 27 ilindeki aday listelerinde kadın adaylara yer vermemiş olması bu durumun farklı bir göstergesidir.

Üç büyük partinin kadın adaylarının olmadığı ortak 27 şehir ise şöyledir: Adıyaman, Amasya, Ardahan, Artvin, Batman, Bayburt, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Burdur, Çankırı, Erzincan, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Karabük, Karaman, Kars, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Osmaniye, Sinop, Tunceli, Yalova ve Yozgat⁵⁵.

12 Haziran seçimlerinde Türkiye'de ilk defa cinsiyet kimliği farklı iki yurttaş iki büyük siyasal partiye adaylık başvurusunda bulunmuş ancak her iki adaya başvuruda buldukları partilerin aday listelerinde yer verilmemiştir.

Yine siyasal partilere milletvekili adayı olmak için yaklaşık 400 engelli aday başvuruda bulunmuştur. TBMM'de temsil edilen siyasal partiler tarafından aday listelerine 21 engelli aday girebilmiş, bu adayların sadece dördü seçilebilecek sırada aday gösterilmiş ve milletvekili seçilmiştir.

Mecliste en çok milletvekili ile temsil edilen iki siyasal partiye sekiz Roman kökenli yurttaş adaylık başvurusunda bulunmuştur. Her iki siyasi parti aday listelerinin seçilemeyecek sıralarında bir Roman adaya yer vermiştir. Her iki aday da beklendiği gibi milletvekili seçilememiştir.

Türkiye'de azınlık statüsüne sahip olan Ermeni, Rum ve Yahudi kökenli yurttaşlar 1935 yılından 1960 yılına kadar yapılan seçimlerde TBMM ve Cumhuriyet Senatosunda temsil edilme olanağı bulmuştur. 1935-1957 arasındaki her seçimde dört gayrimüslim yurttaş, 1957 seçimlerinde ise yedi gayrimüslim yurttaş milletvekili seçilmiştir. 1960 sonrasında gayrimüslim yurttaşların mecliste temsiliyet oranı düşmüş, 1961 yılında yapılan seçimlerde sadece bir gayrimüslim yurttaş Cumhuriyet Senatosu'na seçilmiştir. 1965,

⁵⁵ <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/04/12/bu-illerde-kadinin-adi-yok>

1969, 1973, 1977, 1983, 1987 ve 1991 seçimleri sonrasında oluşan meclislerde hiçbir gayrimüslim yurttaş bulunmamıştır. Uzun bir aradan sonra 1995 seçimlerinde bir gayrimüslim yurttaş milletvekili seçilmiştir. 1999, 2002 ve 2007 seçimlerinde de gayrimüslimler mecliste temsil edilme olanağı bulamamıştır.

12 Haziran seçimleri öncesinde gayrimüslim yurttaşlar içinden birçok ismin farklı siyasi partilerden aday olacağına ilişkin haberler medyaya yansımıştır. Ancak siyasi partilerin aday listelerinde bu kişilere yer verilmemiştir.

12 Haziran seçimlerinde ilk kez bir Süryani yurttaş BDP tarafından desteklenen bağımsız adaylar içinde yer almış ve Mardin'den milletvekili seçilmiştir.

12.2 Bağımsız Adaylıklar

Siyasal partilerin listelerinde yer bulamama kaygısı ya da %10 seçim barajı bağımsız adaylığı gündeme getiren iki önemli etkidir. 2007 yılında yapılan seçimlere 699 bağımsız aday katılmıştır. Bu adaylar arasında Demokratik Toplum Partisi tarafından desteklenen adaylar ile Büyük Birlik Partisi genel başkanı %10 seçim barajı nedeniyle bağımsız olarak seçimlere katılmıştır. 12 Haziran seçimlerine Türkiye genelinde seçimlere katılan bağımsız aday sayısı 203'e düşmüştür. Bu düşüşte YSK tarafından bağımsız adaylık başvuru ücretine yapılan zammın etkisi de bulunmaktadır. 2011 seçimlerinde de çeşitli siyasi partilere üye olan kişiler seçim barajı nedeniyle bağımsız aday olarak seçimlere girmiştir. Bu adaylardan 69'u BDP tarafından desteklenen adaylardır. Yine Türkiye Partisi Genel Başkanı Abdülatif Şener seçimlere bağımsız aday olarak katılmıştır.

13. MEDYADA VE SEÇİM KAMPANYALARINDA NEFRET SÖYLEMİ

Bu bölüm, medyanın ve siyasi parti ve adayların seçim kampanyalarında kullandığı söylemin analizini yapmayı hedeflememiştir. Ancak, 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri sürecinde, Türkiye'de ayrımcılığa maruz kalan her gruptan mağdurun, mağduriyet halleri görece daha fazla görünürlük kazanmıştır. Bu nedenle, seçim sürecinin değerlendirilmesine farklı bir perspektif sunması açısından, Türkiye'de kategorik olarak ayrımcılığa maruz kalan gruplara yönelik kullanılan söylemin seçim sürecindeki tezahürlerinden örneklere raporda yer verilmiştir.

Seçim sürecinde; etnik köken, dinsel inanç, dil, cinsiyet ve cinsel yönelim üzerinden ayrımcı bir dil ve söylem geliştirilmiş, bu söylem zaman zaman etnik köken-cinsiyet, etnik köken-dini inanç ya da cinsiyet-dini inanç temellerinde kesişerek çoklu ayrımcılık içermiştir. Farklı olana karşı aşağılama, nefret ve ayrımcılık içeren olaylarla ilgili olarak gerek seçim otoritesi gerekse yargı organları tarafından herhangi bir hukuki soruşturma açılmamıştır.

13.1 Medya söylem örnekleri;⁵⁶

“Recep Bey bunların bitini kanlandırdı. 12 Haziran’dan sonra Meclis’e biraz daha kalabalık girsinler, yapacakları şımarıklıkları ve meydana gelecek olayları hep birlikte göreceğiz!...” (Mehmet Türker, Sözcü, 18.05.2011).⁵⁷

“Türkiye böyle böyle bölünüyor. Adım adım bölünmeye gidiyor. Sorumlusu tamamen AKP ve Tayyip’tir. Şimdi bir düşünün, seçim sonrasında tahminlere göre 20-28 BDP’li bağımsız Meclis’e girecek. Asıl kıyamet işte o zaman kopacak.” (Emin Çölaşan, Sözcü, 17.05.2011)

“Yüksek seçim barajından ötürü bağımsız aday olan Kürt ve Kürtçü görüşten en az 28’i Meclis’e milletvekili olarak girebilir. Onlar ‘bölünelim mutlu olalım’ davası güdüyorlar. Aralarında olabilecek en geniş mutabakatı kurdular. ‘Kürtçü Güçbirliği’ oluştu.” (Necati Doğru, Sözcü, 18.05.2011)

“Bu Kürtçü takımının biti kanlanmış. Tayyip ve iktidarı tarafından iyice şımartılmışlar ve atıp tutuyorlar.” (Emin Çölaşan, Sözcü, 07.05.2011)

“BDP’liler, asla ‘Türk’ milletvekili olmadılar. Yeniden seçilseler de, olmayacaklar!.. Onlar şimdilik ‘Türkiyeli’, fakat aslında ‘Büyük Kürdistan’ın temsilcileri! ‘Türklük’le ‘Türkiyelilik’ arasında bu derin fark varken ‘Yeni Anayasa’da ‘Türklük’ kavramının değiştirilmesiyle eşkiyanın ekmeğine nasıl ve ne kadar çok ‘yağlar’ sürülecek!..”(Altemur Kılıç, Yeniçağ, 07.05.2011)

⁵⁶ Medya Örnekleri başlığı altındaki veriler Enver Kubilay Yüksel’in yayınlanmamış “Seçim Sürecinde Medyada Ayrımcı Söylem” makalesinden alınmıştır.

⁵⁷ TÜRKER, Mehmet , Sözcü, 18.05.2011

“Yeni anayasa-Kürt açılımı’ gibi üstü kapalı sözlerle Kürtçülere verilen ödünler demokratik özerklik adı altında eyaletleri, federatif yapıyı, ayrılmayı, Kürdistan kuruluşunu gündeme getirmiştir.” (Yekta Güngör Özden, Sözcü, 06.06.2011)

“Ne medeniydi ama, yerlerde yuvarlanan ve adı Bengi olan bir milletvekili... (...)Geçende yazmıştım, bengi Orta Asya Türkçesinde ‘ölümsüz’ demektir. ‘Bengisu’ adını da koyar Türkler; hayat suyu, ölümsüzlük suyu anlamına gelir. Balıkesir taraflarındaki Türkmenlerin oynadığı çok güzel bir oyundur. Etnik eylemler yaparken, adanmışlıklar ortaya koyarken insan biraz da adının mânâsını düşünür. Sen kimi kime karşı savunuyor veya saldırıyorsun? Türkmensin sen oğlum, Türkmen! Gerçi Türkmenliğe bir şey katmıyorsun ama...” (Afet Ilgaz, Yeniçağ, 11.04.2011)

“Partilerinin adı Barış ve Demokrasi.. Kendi ırkından insanları bile diri diri yakan ‘demokrat’lar! Elbetteki de çağın en hızlı faşistleri de bunlar. Diktatöre gerdan kırıp ‘hırs’ sergileyenler... PKK da yavaşmamaları da, hep suret-i haktan yana, ellerinde silah ve mayın, mazlumu oynuyorlar.. ‘Yapamazsınız’ diyenlere de ‘faşist’ diye saldırıyorlar.. Çünkü iplerini tutan Batı emperyalizmi onlara öyle akıl öğretiyorlar.”

(Behiç Kılıç, Yeniçağ, 04.06.2011)

Sahi bunlar ne biçim milletvekili?

Milletvekili mi, militan mı, savaşçı mı?

PKK'nın silahlı unsurları dağda, silahsız unsurları da mecliste...

Bu BDP'nin yasallığı da, siyasallığı da tartışılır artık...

Yazık, çok yazık!

Bir de "barış!" diyorlar...

Ya sabır!...”⁵⁸ (Aydın Kayaer, www.haber365.com, 21.03.2011)

Tuğluk ve ‘sözde’ Türk Ahmet de aynı şeyleri söylüyorlar. ‘Kötü şeylerin’ müjdesini veriyorlar, ama Apo, ağır ifadelerle onları eleştiriyor.” (Altemur Kılıç, Yeniçağ, 09.06.2011)

⁵⁸ http://www.haber365.com/Haber/Bunlar_Terorist_mi_Yoksa_Milletvekili_mi/

“PKK emir ve komutasındaki Kürtçüler, Meclis’e 30-35 millevekili sokma hayaliyle bağımsız adaylarını belirledi. Leyla Zana başı çekiyor. Mecliste’ki yemin törenleri bakalım nasıl olacak? Önce Kürtçe sonra Türkçe mi, yoksa sadece Kürtçe mi yemin edecekler? Sonra o yeminlerini bakalım nasıl yalayıp yutacaklar?(...) Kürtçülük moda olduğu için büyük ihtimalle diğer partilerin milletvekilleri sessiz kalacak. Kendi grup toplantılarında Kürtçe konuşup bölücülüğü Meclis’e sokan bu şahıslar her gün ayrı bir tiyatroyu sahneleyerek Meclis’te şov üstüne şov yapacaklar! (Mehmet Türker, Sözcü, 12.04.2011)

“Vatandaşlar ‘Devletin polisine tokat atan, bölücü başına 'Sayın' diyen bir kadını bizim vergilerimizle ayakta duran bir kanala nasıl çıkarırsınız’ diyerek tepki gösterdiler.” (Milliyet, Vatan, 18.04.2011)

“Tuncel'e izin var, ona yok!

Yüksek Seçim Kurulu’nun Yurt Partisi’ni, “eksik evrak” gerekçesiyle veto ettiği öğrenildi. Polise tokat atan ve geçtiğimiz günlerde de devletin televizyonlarında İmralı’daki bebek katili Abdullah Öcalan’a “Sayın” diyen Sebahat Tuncel’in milletvekilliği konusunda önü açılırken, Sadettin Tantan’a YSK’dan yasak gelmesi tepkiyle karşılandı.”⁵⁹ “PKK mahpusluğundan TBMM’ye dalan Sebahat’ın polise tokat küfür saldırması mı önemli?!Yoksa, ‘krema kraliçesi’ Ümit Boyner’in; (...) buyruğu mu?!! (...) Paçoz eşkiya kraliçesine Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin onurunu tokatlatıyorsunuz!..” (Behiç Kılıç, Yeni Çağ , 24 03 2011)

“Allah bu CHP’ye akıl fikir versin!

.....

CHP’den aday olmak için başvuran isimler arasında Oktay Ekşi ile Hulki Cevizoğlu ve Gökkuşığı Derneği’nin Başkanı transseksüel Öykü Özen de var. Bu insanlar halkı ne kadar temsil ediyor?” (Mehmet Emin, Gazete Güncel, 20.07.2011)

⁵⁹ http://www.haberiniz.com/yazilar/haber29036-Tuncele_izin_var_ona_yok.html

“CHP'DE TRAVESTİ ADAY!..GAAAYET YUMUŞAK BİR DURUM!...

Bursa'daki Gökkuşığı Derneği'nin Başkanı Travesti Öykü Özen, CHP'den milletvekili aday adayı oldu.”⁶⁰

“CHP'ye transseksül başvuru

Bursa'daki Gökkuşığı Derneği'nin Başkanı Öykü Özen, CHP'den milletvekili aday adayı oldu. Öykü Özen, 'Türkiye'de büyük bir kısmı gizli 10 milyonu aşkın eşcinsel var. Sadece eşcinsellerin oyları bana yeter' dedi.”⁶¹

“Transseksüel Öykü, CHP'den Aday!

Bursa'daki Gökkuşığı Derneği'nin Başkanı Öykü Özen, CHP'den milletvekili aday adayı oldu... ”⁶²

“AKP'de transseksüel aday adayı!

AK Parti'den aday adayı olan ve mülakata giren transseksüel şarkıcı Almina Can, milletvekili seçilirse barlarda sahne almaya devam edecek ve maaşı kabul etmeyecek....”⁶³

“Kürtçü Tuğluk Aysel, İmralı'ya yüz sürüp dönüyor ve 'kötü şeyler olacak' diyor. Kürtçü Aysel resmen tehdit ediyor, toplumu kin ve düşmanlığa tahrik ederek suç işliyor. Kürtçü Ayna Emine de aynı tahrikleri yapmıştı, zaten Demokratik Toplum Kongresi dedikleri PKK yandaşı örgüt ile PKK'nın uzantısı BDP de bunun için var! Bugün Ayna Emine, Kürtçü Selahattin, Kürtçü Bengi, Kürtçü Sırrı, Kürtçü Sabahat, Kürtçü Aysel ileri geri konuşma, devleti tehdit etme cesareti buluyorsa Bu Recep Bey'in başlattığı Kürtçü açılımın eseridir. Hele seçimden sonra bu Kürtçüler daha fazla sayıda ve daha çok şırmarmış olarak Meclis'e girerse, bakalım Türkiye nasıl bir hengame içinde kalacak?!” (Mehmet Türker, Sözcü, 07.06.2011)

⁶⁰ <http://www.haberevet.com/haber/20110326/304617/kunye.html>

⁶¹ <http://www.haberpan.com/haber/chpye-transseksul-basvuru/>

⁶² http://www.elmahaber.com/news_detail.php?id=44037

⁶³ <http://www.karadenizgundem.com/haber/6260-cinsellik-akpde-transseksuel-aday-adayi.html>

“[Ve] seçim geldiğinde, aday listeleri YSK’ya verildiğinde gördük ki , AKP listelerinde sadece bir adet sıkmabaşlı kadına yer verilmiş. O da Antalya’dan sondan ikinci sırada.AKP’nin seçilebilecek yerlerde birkaç sıkmabaşlıyı aday göstereceğini tahmin ediyordum.Ey umutlarını AKP’ye bağlayan, AKP’nin türbana, sıkmabaşa, başörtüsüne samimi olarak, içtenlikle sahip çıktığını zanneden iyi niyetli Müslüman hanımlar ve beyler!... Acı gerçek şu anda karşınızda . haydi bundan sonra sizin deyişinizle söyleyeyim, AKP listelerinde başörtüsü yok.” Emin Çölaşan (Sözcü, 13.04.2011)

“Kişisel olarak bu platforma pek sıcak bakmadığım gibi, bana 'işin içine iyi saatte olsunlar' karışmış gibi de geliyor, sebebini anlatmaya çalışacağım. (...) 12 Haziran 2011 seçimleri öncesinde "başörtülü aday" konusunun gündeme gelmiş olmasında 'iyi saatte olsunlar'ın payı var mı? Elbette bu platform içinde yer alanların tamamına yakını iyi niyetli insanlar ve artık başörtülülerin de diğerleri gibi siyasi haklarını kullanmaları mücadelesini veriyorlar. Bu hanımları istisna ediyorum. Ama içlerinde öyleleri var ki, başından beri ilişki ve sıkı dostluk içinde oldukları bazıları, kendilerine İslamî çevreleri ve İslamî hareketleri içeriden çökertmek, zihinsel haritayı değiştirmeyi görev yapmışlardır. Birer 'beyaz casus' gibi beşinci kol faaliyeti yürüten bu kimseler devşirme ve zihin haritasını değiştirme işinde bir miktar başarılı da oldular. Bunların bazıları son olaylar dolayısıyla deşifre oldular.

(Ali Bulaç, Zaman, 02.04.2011)⁶⁴

“Yahudi kökenli işadamı Cem Boyner’in, TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi toplantısında (22.03.2011) yaptığı ve ‘İnsanların özgürlüğü ve onuru ülkenin bölünmesinden daha önemlidir’ ifadesinin yer aldığı konuşması sonrasında, toplantıda bulunan İshak Alaton’un yerinden kalkıp Cem Boyner’i alnından öpmesi görüntülerini de hatırlayalım. Yahudilerin ayrılıkçı Kürtlere olan ilgisi yeni değil. Güneydoğu Anadolu’da ve Kuzey Irak’ta Kürtçe konuşan Yahudi asıllı aşiretlerin varlığı biliniyor. Barzani aşireti bunlardan biridir. Bugün İsrail’de 300 bin civarında Kürtçe konuşan Yahudi’nin bulunduğu da bir gerçek. (Behiç Kılıç, Yeniçağ , 10.05.2011)

⁶⁴ Yazarın **Başörtülü Vekil İstiyoruz İnisiatifi ile ilgili yazısı**

13.2 Siyasi Parti ve aday kampanyaları örnekleri;

“Son zamanlarda yeni bir adet çıktı. Bdp'li midir neyseler, diyorlak ki o devletin imamıdır arkasında namaz kılınmaz. Cuma Müslümanların birlik olması cem olmasıdır. O yüzden bizde köylerde cuma namazı kılınmaz. Arka tarafta kendilerine göre cemaat oluşturuyorlar. Bir defa cumada imamın liyakat sahibi olması lazım. Rastgele birisinin arkasında namaza durulmaz. İkinci bir cemaat oluşturulmaz. Kadın erkek harmanlama bir cemaat oluşturulmaz. Bu nedir? Tam manasıyla dine fitne sokmaktır, fesat sokmaktır. Sizin zaten dinle alakanız yok, açıklamışsınız, Kürtler Zerdüştür diyorsunuz. Bunu Kürt kardeşlerim kabul etmiyor, onlar diyor. Ya siz hangi yüzle kalkıp da böyle bir organizasyonu yapıyorsunuz. Bu sadece fitne, fesattır. 3 - 5 oy almak için bu yola gidiyorlar.”⁶⁵

“12 Haziran'da bu bağımsızlara, bu Bdp'lilere gereken dersi vermemiz lazım. Devletin imamının arkasında namaz kılınmaz diyor, gerekirse bu camileri de ele geçiririz diyor. Haddini bil haddini. 12 Haziran bunlara haddini bildirme günü olacak. Ama biz demokratik bir şekilde yapacağız. Bunların yöntemleri bizim yöntemimiz değil. Hopa'da yaptıklarını gördünüz. Çocukların ellerine taşları, kayaları verdiler. Bunlar çete, eşkiya, terörist. Yaptıkları bu. Çocukların arkasına sığınıyorlar.”⁶⁶

Balıkesir (Serap Yeşiltuna), İstanbul 3. Bölge (Cafer Özsoy), İzmir 1. Bölge (Tuncer Sümer) ve Mersin'de (Hasan Pektekin) seçimlere bağımsız adaylar olarak katılan ve kendilerini Ulusalçı Bağımsız Adaylar olarak tanıtan adayların seçim kampanyasından;⁶⁷

“... Eziliyoruz, horlanıyoruz, dışlanıyoruz, açız” diyerek içimize girmişlerdi ve Türk misafirperverliğiyle kucak açmıştıkt hepsine. Aş verdik, iş verdik, ev verdik, her şeyimizi paylaştık. Ama onlar acımızı paylaşmadı ne yazık ki... “Ayrı bayrak, ayrı dil, ayrı toprak isteriz” dediler. Bugün Meclis'e kadar girdiler. Polise tokat atan onlar, panzerlere çıkarak devlete meydan okumaya çalışan onlar,

⁶⁵ <http://www.haberler.com/bunlar-eskiya-bunlar-terorist-2767763-haberi/>

⁶⁶ <http://www.haberler.com/bunlar-eskiya-bunlar-terorist-2767763-haberi/>

⁶⁷ Kampanya Görsel Metaryali İçin Bknz. EK 5:

federasyon isteriz, anadil isteriz diyen yine onlar. Bunlardan hesap sormayacak mıyız? Meclis'te Kürtçe konuşulurken susan, terör örgütüne övgüler düzülürken susan bir Meclis mi istiyorsun, yoksa cesur bir ses mi?....”⁶⁸

“Vatanını, bayrağını, atasını, dinini, dilini, namusunu her şeyin üzerinde gören asil Türk insanı...

Bugüne kadar hangi partiye oy vermiş olursan ol sana sesleniyorum. Biliyorsun ki Meclis'te PKK yandaşı bir parti var. Bu partinin milletvekilleri Meclis'te Kürtçe konuşuyor, Apo'ya sayın diyor, terör örgütünün propagandasını yapıyor. Ve yine çok iyi biliyorsun ki senin oy verdiğin partiler buna karşı çıkamıyor, susuyorlar.....”⁶⁹

14. SEÇİM SÜRECİ MATERYALLERİ

Seçim sürecinde YSK tarafından üretilen ve kullanılan materyallerin hiçbiri tüm seçmen gruplarının ihtiyaçları gözetilerek hazırlanmamaktadır. Materyaller seçmenlerin tümünün Türkçe okuma yazma bildiği ve görme engelli seçmen olmadığını varsayarak hazırlanmaktadır. Oysa bu materyaller seçmenlerin oy kullanmalarını doğrudan etkilemektedir.

Seçmen Bilgi Kağıdı adreslerine ulaşmayan seçmenler oy verme yerlerini tespitinde sıkıntı ile karşılaşmaktadır.

Oy pusularında siyasi partiler ayırt edici işaret olarak amblem kullanmakta, partiler için daha geniş bir sütun ayrılmakta ve parti isimleri daha büyük puntolarla yazılmaktadır,

Örneğin, oy pusulasında adının küçük puntolarla yazılmasına da tepki gösteren Abdüllatif Şener, duruma “Bağımsız aday olarak benim ismim çok küçük yazılmış. Halbuki partilerin isimleri hangi puntolarda yazılıyorsa bağımsız aday olarak, çünkü aynı koşullarda seçimlere giriliyor, aynı puntolarda yazılması gerekiyordu. Üstelik o kadar küçük yazılmış ki biliyorsunuz 45 yaş üstü vatandaşlarda biyolojik olarak yakını görme sorunu oluşur. 45 yaş

⁶⁸ <http://serapyesiltuna.org/site/sevgili-gonenli-hemsehrim/>

⁶⁹ <http://caferozsoy.org/site/neden-bagimsiz-ve-neden-ulusalci-milletvekili/>

üstünün gözlük takmadan göremeyeceği kadar küçük puntolarla yazılmıştır.”⁷⁰ şeklinde tepki gösterdi.

Seçim sürecinde kullanılan materyallerle ilgili tespitler:

- Seçmen Bilgi Kağıtları görme engelli ve okuma yazma bilmeyen seçmenler için uygun değildir,
- Seçmen Bilgi Kağıdı her seçmenin adresine ulaştırılmamaktadır⁷¹,
- Oy verme yerlerinde kullanılan, seçmen yönlendirme levhaları⁷² görme engelliler ve okuma yazma bilmeyenler için uygun değildir,
- Oy pusulaları görme engelli ve okuma yazma bilmeyen seçmenlerin bağımsız olarak oy kullanabilmelerini olanaksız kılmaktadır,
- Oy pusulalarının tasarımı, siyasi partiler ile bağımsız adaylar arasında eşitsizlik doğurmaktadır,
- Oy pusulalarının tasarımı, bağımsız adaylara oy verecek okuma yazma bilmeyen dezavantajlı kılmaktadır,
- Oy verme kabinlerine asılan levhalar okuma yazma bilmeyen seçmenler ile görme engelli seçmenlere uygun değildir,⁷³

⁷⁰ <http://www.t24.com.tr/siyasilerden-secimlere-tepki-gosterdi/haber/150563.aspx>

İlgili Haberin Fotoğrafi İçin Bakınız. EK 5

⁷¹ YSK sandık kurullarının görev ve yetkileri ile ilgili 135 sayılı genelgesinde, seçmenlere zamanında ulaştırılmayan seçmen bilgi kağıtlarının sandık kurulu başkanınca ilçe seçim kurulundan teslim alınacak belgeler arasında da saymaktadır.

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/genelge/2011Pdf/2011-Ornek135.pdf>

⁷² Bakınız EK 3

⁷³ **Kapalı Oy Verme Yerine Asılacak Levha**

Madde 9- Sandık kurulu, sandıkların konulacağı yeri ve kapalı oy verme yerlerini belirledikten sonra buralara 298 sayılı Kanunun oy verme serbestliğine ve gizliliğine ilişkin hükümlerini içeren levhayı (Örnek: 19) ve seçim çevresinin aday listesini (Örnek: 44) asar

15. SANDIK KURULLARI VE MÜŞAHİDLİK UYGULAMASI

298 sayılı STHVSKHK’da sandık kurulları başkanlarının “seçmenler arasında iyi ün sahibi olmakla tanınmış, okur - yazar kimselerden”⁷⁴ seçileceği belirtilmektedir. Kanun “iyi ün sahibi olmakla tanınmış”lık gibi öznel bir kriteri vurgu yapmaktadır. Kanunun açık ve objektif kriterleri aramaması ve sandıklarda görevlendirilebilecek kamu personelinin isim listelerinin kamu kurumu yöneticilerince hazırlanarak il-ilçe seçim kurullarına bildirilmesi, sandık kurulu başkanlarının belirlenmesine ilişkin tartışmaları beraberinde getirmektedir. 12 Haziran seçimlerinde görev yapan sandık kurulu başkanlarının mevcut siyasi iktidara yakınlığı ile bilinen bir kamu çalışanları sendikasının üyeleri arasında seçildiğine ilişkin iddialar mevcuttur. Sandık kurulu başkanlarının belirlenmesi sürecinin şeffaf olmaması nedeniyle, ortaya atılan iddialarla ilgili bir tespitte bulunmak olanaklı değildir. Ancak Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) adına 07 Haziran 2011 tarihinde yapılan açıklamada;

“... Kaygı duymamıza yol açan nedenlerden biri de Van ilinde seçim sandıklarında görev alacak memurların başvurularında yaşananlardır...

Sandıkta görev almak isteyen birçok üyemiz seçim kuruluna başvurduklarında Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gelen listede adlarının bulunmadığı gerekçesiyle

(298/76).

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/genelge/2011Pdf/2011-Ornek135.pdf>

⁷⁴ Sandık kurulu başkanının seçimi

Madde 22 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

İlçe seçim kurulu başkanı, ilçe seçim kuruluna siyasi partiler dışından getirilen asıl üyelerle görüşerek sandığın kurulacağı seçim bölgesi içindeki veya dışındaki seçmenler arasında iyi ün sahibi olmakla tanınmış, okur - yazar kimselerden, kurula bağlı seçim bölgelerindeki sandıklardan her biri için birer kişi olmak üzere bir liste düzenler.

Kurulun, siyasi partilerden seçilmiş asıl üyelerinden her biri de, ilçe seçim kurulu başkanınca belirlenecek süre içinde, yukarıdaki fıkrada gösterilen nitelikte birer liste düzenleyerek başkanlığa verir. Belirlenen süre içinde liste vermeyen parti temsilcisi, bu hakkından vazgeçmiş sayılır.

Yukarıdaki fıkralar gereğince düzenlenen listelerde her sandık için adı önerilen başkan adayları arasında ad çekilerek sandık kurulu başkanları belirlenir.

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.4.298&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

görevlendirmedikleri cevabını almışlardır. Aynı üyelerimiz Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurduklarında da Milli Eğitim Müdürlüğünün seçim kuruluna gönderdiği listede isimlerinin bulunduğunu yetkililer belirtmişlerdir. Bu durumlar bölge⁷⁵ illerinde yoğunlukla yaşanmıştır...

Diyarbakır Yaşar Eğitim Vakfı İlköğretim Okulunda çalışan öğretmenlerden sandık kuruluna görevlendirilenlerin yirmi altısı Eğitim Bir Sen üyesi, sadece ikisi Eğitim Sen üyesidir.

En vahim ihlal örneği yine Van'da yaşanmıştır. 06/06/2011 tarihinde VATSO'da sandık başkanlarını bilgilendirme toplantısı yapılmış, bu toplantıda bilgi veren yetkili aynen şunları söylemiştir. **"Bazı bilmem ne senlerin (Eğitim Sen kastedilerek) dediği gibi başkanların tespitinde ayırım yapmadık"**. Ancak biz güvendiğimiz insanlarla çalışmak istiyoruz. Devlet siz değerli başkanları uygun gördü. Bize korkak görevliler lazım değil. Yürekli insanlar lazım. Referandumda bazı sandıklar boş çıktı. Demek ki sandık kurulu başkan ve üyeleri de oy kullanmamışlardır."⁷⁶ iddialarına yer verilmiştir.

Yine gerek gözlem heyetlerince gerekse basına yansıyan örneklerden birçok kişinin kendi iradeleri ve bilgileri dışında sandık kurullarına üye yazıldığı tespit edilmiştir.

"İzmir'de çok sayıda vatandaşın, haberi olmadan sandık görevlisi yazıldığı ortaya çıktı."⁷⁷

"Okuma Yazma Bilmeyen 20 Kadın Görevli Olarak Gösterildi"⁷⁸

"Okuma Yazma Bilmeyen Sandık Görevlisi

Aydın'da 662 sandıkta 180 bin 506 seçmenin oy kullandığı seçim sakin geçti. 1263 No'lu sandıkta görevlinin okuma- yazma bilmediği ortaya çıktı. Aydın'daki milletvekili genel seçimlerine Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü'ndeki 1263 No'lu sandık damgasını vurdu. Sandık görevlisi 41 yaşındaki Yaşar Çırak'ın

okuma yazmasının olmadığı anlaşıldı. Basın mensuplarının eline verdiği gazeteyi okuması istenen Yaşar Çırak gazeteyi ters tuttu."⁷⁹

⁷⁵ Bölge; Doğu ve Güneydoğu illerini kapsamaktadır

⁷⁶ <http://www.kesk.org.tr/node/637>

⁷⁷ <http://www.haberler.com/izmir-de-bircok-kisi-haberi-olmadan-musahit-2792234-haberi/>

⁷⁸ http://www.birgun.net/politics_index.php?news_code=1307875178&year=2011&month=06&day=12

Sandık kurulu başkan ve üyelerinin belirlenmesinde dezavantajlı grupların temsiliyeti için geliştirilmiş bir politika ya da uygulama söz konusu değildir.

Gözlem çalışmasında sandık kurulu başkanlarının cinsiyet dağılımına bakılmıştır. Gözlem yapılan 10 ildeki 662 sandık kurulu başkanının cinsiyete göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

TABLO 2

GÖZLEM ÇALIŞMASI İSTATİSTİKLERİ			
İL	SANDIK SAYISI	SAN. KUR. BŞK CİNSİYETİ	
		KADIN	ERKEK
ADANA	73	16	57
ADİYAMAN	133	1	132
DİYARBAKIR	56	7	49
EDİRNE	45	18	27
İSTANBUL	54	19	35
İZMİR	78	43	35
MERSİN	84	17	67
ŞANLIURFA	58	6	52
TRABZON	37	4	33
VAN	44	8	36
TOPLAM	662	139	523

Tabloda gözlem yapılan sandıklardaki kurul başkanlarının cinsiyet dağılımı görülmektedir. 662 sandık kurulu başkanının %21'i kadın %79'u erkeklerden seçilmiştir.

Diğer taraftan 298 sayılı STHVSKHK'nın sandık kurullarında görev alacaklarla ilgili 23. maddesinde⁸⁰ herhangi bir atıf bulunmamasına rağmen, kurullarda görevlendirilen kadınların bir bölümü başörtüsü taktıkları gerekçesiyle YSK'nın 19.03.2009 tarih 8 sayılı genelgesine dayanarak seçim günü görevlerinden uzaklaştırılmışlardır.

“Sandık görevlisine başörtüsü engeli

Sandık başkanının, YSK'nın ilgili kararını gerekçe göstererek sandık görevlilerinin başörtülü görev yapamayacağını söylediği öğrenildi. Uyuşmazlık üzerine bina seçim sorumlusu

⁷⁹<http://gundem.milliyet.com.tr/saka-gibi-ama-gercek/gundem/gundemdetay/13.06.2011/1401857/default.htm>

⁸⁰<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.4.298&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

devreye girdi. Durumu ilçe seçim kuruluna ileten bina sorumlusu, YSK'nın belirlediği kılık kıyafet kurallarına uyulması talimatı aldı. Bunun üzerine başörtülü öğretmen, tutanak tutularak sandık başındaki görevinden alındı”⁸¹

“Sandık görevlilerine başörtüsü engeli

Sinop'un Gerze ilçesinde, AK Parti, MHP ve Saadet Partisi tarafından görevlendirilen dokuz sandık görevlisi, başörtülü olduğu gerekçesiyle İlçe Seçim Kurulu tarafından görevinden alındı”⁸²

298 sayılı STHVSKHK gereğince siyasi parti ve bağımsız adaylar sandık başlarında bir müşahid bulundurabilmektedir. Yapılan gözlemlerde kanunlara aykırı biçimde bazı sandık başlarında aynı siyasi partiden birden fazla müşahid bulunduğu gözlemlenmiştir.

298 sayılı STHVSKHK'nın 83. Maddesi “Sandık alanında hiç kimse, başkalarının görebileceği şekilde bir siyasi parti veya adaya ait rozet, amblem veya benzeri işaretler veya propaganda amaçlı yayınlar taşıyamaz; yazılı, sözlü veya görüntülü propaganda yapamaz” hükmünde olmasına rağmen gözlem yapılan birçok yerde müşahidlerin mensubu oldukları siyasi partilerin amblemlerini içeren rozet v.s kullanmakta oldukları tespit edilmiştir.

⁸¹ <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1146246>

⁸² <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/06/12/sandik-gorevlilerine-basortusu-engeli-653244821100>

Sandık Kurulları ile ilgili tespitler;

- Sandık Kurulu üyelerinin belirlenmesinde dezavantajlı seçmen gruplarının temsili dikkate alınmamaktadır.
- Sandık Kurulu Başkanın seçilmesine ilişkin olarak 298 sayılı yasada belirlenen kriterler objektif değildir.
- Mevcut müşahidlik sistemi büyük partilere avantaj yaratmaktadır.
- İradesi dışında sandık kurulu üyesi ve müşahid yazılan seçmenler bulunmaktadır.
- Sandık kurulu başkan ve üyeleri birçok yerde yaşlı, engelli ve okuma yazma bilmeyen seçmenlerin oy kullanmasına yardımcı olmak için 298 sayılı STHVSKHK ve YSK'nın 135 sayılı genelgesine aykırı bir biçimde seçmenlerle oy verme yerlerine girmiştir.⁸³

16. SEÇİM GÜNÜ

Seçim günü yaşanan ihlaller iki ana başlık altında sınıflandırılabilir;

16.1 Dezavantajlı seçmenlerin yaşadıkları ihlaller

16.1.a. Seçmenlerin oy kullanacakları sandıklara erişimi

298 sayılı STHVSKHK'nın 74. Maddesi ve YSK'nın 135 sayılı genelgesinin 7. maddesinde

“Sandığın konulacağı yerlerin belirlenmesinde, seçmenin oyunu kolaylıkla, serbestçe ve

⁸³ YSK 135 Sayılı Genelgesi

Madde 27- Görme özürsümler, felçliler, elleri eksik olanlar veya bu gibi bedeni aksaklıkları açıkça belli olanlar o seçim çevresi seçmeni olan ve o sırada sandık alanında bulunan akrabalarından birinin, akrabası yoksa diğer herhangi bir seçmenin yardımı ile oylarını kullanabilirler. Bir seçmen birden fazla özürsümlüye yardım edemez (298/93).

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/genelge/2011Pdf/2011-Ornek135.pdf>

gizli şekilde verebilmesi göz önünde bulundurulur.”⁸⁴

hükmü bulunmasına rağmen 12 Haziran seçimlerinde engelli ve yaşlı seçmenlerin çoğunluğu oy kullanacakları sandıkların buldukları yerlere erişememiştir. Bu durumdaki seçmenlere ya kucakta sandık alanına taşınarak, ya da sandık kurulu görevlileri nezaretinde açık alanda oy kullandırılmış, bazı seçmenler ise oylarını kullanamamıştır.

Bu durum gerek gözlem heyetlerinin tespitlerinde gerekse basına yansıyan vakalarda mevcuttur;

“Engelli vatandaşlar akrabalarının yardımları ile üçüncü kata çıkarılırken, bazıları için ise bu mümkün olmadı. Sandık görevlilerinin ısrarla oy kullanmak isteyen vatandaşların sandık başına gelme taleplerine de tepki gösterdi. Kırıkhan’da belden aşağısı tutmayan ve tekerlekli sandalye ile yaşamını devam ettiren Necdet Mursaloğlu, “Ben vatandaşlık görevimi yapmak istiyorum. Görevliler beni üçüncü kata çıkartsınlar veya indirsınlar. ...

Engelli vatandaşlar olarak her seçimde oy kullanmamız çileye dönüşüyor. Ben vatandaşlık görevimi yapmak istiyorum. Yetkililer hakkında gerekli hukuki mücadelede bulunacağım.” dedi.⁸⁵

“Yardım çağrısına karşılık bulamayan Aktaş, "Bundan önceki seçimde oy kullandığımda sandık yine 3. kattaydı, ama sandık kurulu başkanı inisiyatif kullanarak sandığı aşağıya getirmiş ve oyumu kullanmıştım" dedi. Ancak bu sefer sandık kurulu başkanının yardım çağrısını reddettiğini belirten Aktaş, "Bu halimle binanın 3'üncü katına çıkmam mümkün değil. Yardıma ihtiyaç duymadan yaşayabileceğimizi herkese göstermek istiyoruz. Bunun içinde artık 2011 yılında 'e-devlet' uygulamasının olduğu bir dönemde böyle bir durumun yaşanmaması lazım, bu son derece üzüntü vericidir" diye konuştu.

Bedensel engelli Muhammet Tekdaş da, oy kullanmak için sandık kurulu başkanı ile tartıştığını kaydederek, "1126 nolu sandıkta oy kullanmam lazım. Sandık okulun 1'inci katında, çıkmakta zorluk yaşadık. Sandık kurulu başkanından yardım istedik. Ancak

⁸⁴ <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/genelge/2011Pdf/2011-Ornek135.pdf>

⁸⁵ <http://www.stargundem.com/secim2011/1194360-oy-kullanmak-isteyen-engelli-vatandasin-cilesi.html>

onlarda kesinlikle İl Yüksek Seçim Kurulu'ndan talimat aldıklarını belirterek aşağıya inmeyeceklerini belirtiyorlar”⁸⁶

Oy kullanacakları sandıklara erişemeyen seçmenler için farklı uygulamalar yapılmıştır. Bazı yerlerde sadece oy pusulası ve zarfı sandık görevlilerince engelli seçmenlerin yanına götürülmüş bazı durumlarda ise oy kullanma sandığı engelli seçmenlerin yanına götürülmüştür. Görme engelli seçmenler oy pusulasının görme engelliler için uygun olmaması sebebiyle oylarını ya bir yakınları, buna izin verilmediği durumlarda sandık kurulu görevlileri ile birlikte kullanmışlardır.

“Bahçelievler Arel Koleji'nde oy kullanmak için gelen yaşlı ve engelli bir seçmen için oy sandığı giriş kata indirildi. Yaşlı ve engelli kadın arabadan da inemeyecek durumda olduğu için oy kullanacağı 3197 numaralı sandık dışarıya kadar çıkarıldı.”⁸⁷

Tekerlekli sandalye kullanan seçmenler bazı yerlerde oy verme kabinlerine girmemiştir. Engelli ve yaşlı seçmenler arasında erişim problemi yüzünden oy vermeye gitmeyen seçmenler mevcuttur.

16.1.b.Seçmenin Oyunu Bizzat Kullanması

Kanunun 2. maddesi; seçmenin oyunu kendisinin kullanmasını, oy verme işleminin gizli, oyların sayımı, dökümü ve tutanaklara bağlanmasının ise açık olarak yapılacağına ⁸⁸, kanunun 93. maddesi ise birleşik oy pusulasının bizzat seçmen tarafından sandığa atılması⁸⁹ gerektiğine hükmeder. Seçim günü gözlem yapılan birçok ilde oy verme gizliliği

⁸⁶ http://www.dengegazetesi.com.tr/news_detail.php?id=58646

⁸⁷ <http://www.haberpan.com/haber/engelli-secmen-icin-sandigi-arabaya-kadar-getirdiler>

Haberin Fotoğrafi İçin Bknz. EK 5

⁸⁸ 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, madde 2

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.4.298&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

⁸⁹ 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, madde 93

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.4.298&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

ve seçmenin oyunu bizzat sandığa atması hükmü özellikle engelli ve yaşlı seçmenlerin oy verme işlemi sırasında ihlal edilmiştir.

Gözlem yapılan illerden Diyarbakır ve Van başta olmak üzere hemen tüm illerde seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda sayım işlemi izlemelerine engel olunarak, açık sayım ilkesi ihlal edilmiştir.

Türkiye’de yapılan seçimler sonrasında, özellikle kırsal alanlarda toplu oy kullanılması, kadın, yaşlı, engelli ve okuma yazma bilmeyen seçmenlerinin oylarının başkaları tarafından kullanıldığına ilişkin bilgiler mevcuttur.

Geçmiş seçimlerin sandık sonuçları üzerinden yaptığımız araştırmada elde ettiğimiz veriler bu bilgileri doğrular niteliktedir.

Tablolarda Şanlıurfa ilinden 6 köydeki 2007, 2009 ve 2011 seçim sonuçları yer almaktadır. Bu altı köyde, her üç seçimde geçerli oyların tümü aynı parti ya da adaya verilmiştir. Üç seçimde bu altı merkezde kullanılan 2587 oyun sadece 3 tanesi geçersiz olmuştur.

TABLO 3: Şanlıurfaya Bağlı Seyrantepe, Sumaklı, Umut, Dıktaş, Akbilek ve Gölbaşı Köyleri 2007 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları

2007 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ SONUÇLARI*								
KÖY VE MAHALLE ADI	SAN DIK KUR ULU NO	Seçmen Listesin de Yazılı Seçmen lerin Sayısı	Oy Kullanan Seçmen lerin Sayısı	İtiraz Edilmek sizin Geçerli Sayılan Oy	İtiraz Edilen Fakat Geçerli Sayılan Oy	Geçerli Oy Pusula larının Toplamı	Geçer siz sayı lan oy	TEK PARTİ/A DAYIN ALDIĞI OY
ŞURFA 1. SEÇİM KURULU								
SEYRANTEPE	1255	98	99	99	0	99	0	99
SUMAKLI KÖYÜ	1256	160	165	165	0	165	0	165
ŞURFA 3. SEÇİM KURULU								
UMUT KÖYÜ	3284	100	101	101	0	101	0	101
DIKTAS KÖYÜ	3176	228	210	210	0	210	0	210
ŞURFA AKÇAKALE								
AKBILEK KÖYÜ	1038	272	267	267	0	267	0	267
GÖLBASI KÖYÜ	1084	94	94	93	0	93	1	93

TABLO 4: Seyrantepe, Sumaklı, Umut, Dıktaş, Akbilek ve Gölbaşı köyleri 2009 Mahalli İdareler Seçimi İl Genel Meclisi Sonuçları

2009 MAHALLİ İDARELER SEÇİMİ İL GENEL MECLİSİ SONUÇLARI*								
KÖY VE MAHALLE ADI	SAN DIK KUR ULU NO	Seçmen Listesin de Yazılı Seçmenlerin Sayısı	Oy Kullanan Seçmenlerin Sayısı	İtiraz Edilmek sizin Geçerli Sayılan Oy	İtiraz Edilen Fakat Geçerli Sayılan Oy	Geçerli Oy Pusulaların Toplamı	Geçersiz sayılan oy	TEK PARTİ/A DAYIN ALDIĞI OY
SEYRANTEPE KÖYÜ	1434	32	32	32	0	32	0	32
SUMAKLI KÖYÜ	1435	92	93	93	0	93	0	93
UMUT KÖYÜ	3394	96	97	97	0	97	0	97
DIKTAS KÖYÜ	3282	205	206	206	0	206	0	206
AKBİLEK KÖYÜ	1046	313	313	313	0	313	0	313
GÖLBASI KÖYÜ	1094	101	103	102	0	102	1	101

TABLO 5: Seyrantepe, Sumaklı, Umut, Dıktaş, Akbilek ve Gölbaşı köyleri 2011 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları

2011 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ SONUÇLARI*								
KÖY VE MAHALLE ADI	SANDIK KURULU NO	Seçmen Listesin de Yazılı Seçmenlerin Sayısı	Oy Kullanan Seçmenlerin Sayısı	İtiraz Edilmek sizin Geçerli Sayılan Oy	İtiraz Edilen Fakat Geçerli Sayılan Oy	Geçerli Oy Pusularının Toplamı	Geçersiz sayılan oy	TEK PARTİ/ ADAYIN ALDIĞI OY
SEYRANTEPE	1504	30	31	31	0	31	0	31
SUMAKLI	1505	103	102	101	0	101	1	101
UMUT KÖYÜ	3475	119	119	119	0	119	0	119
DİKTAŞ	3339	236	231	231	0	231	0	231
AKBİLEK	1055	168	168	168	0	168	0	168
GÖLBASI	1110	106	107	107	0	107	0	107

(*Veriler YSK web sitesi seçim sonuçlarından alınmıştır www.ysk.gov.tr)

Elde edilen veriler, bu köylerde seçimler sırasında seçmen yerine oy kullanma ya da toplu oy kullanma şüphesi yaratmaktadır. Diğer taraftan Şanlıurfa okuma yazma oranının en düşük olduğu illerden birisidir, buna rağmen bu yerleşim yerlerinde her seçimde sadece bir geçersiz oy kullanılmış olması var olan şüpheyi daha da güçlendirmektedir.

2007 seçimlerinde toplu oy kullanma veya yerine oy kullanma iddialarını destekleyici başka sonuçlar da mevcuttur. Aşağıdaki tablo YSK'nın 2007 seçim sonuçları verilerinden üretilmiştir. Tablo, Ş.Urfa, Diyarbakır, Mersin ve Van illeri seçim sonuçları tarama sonuçlarından oluşturulmuştur. Tablodaki bütün yerleşim yerlerinde geçerli oyların hepsinin aynı parti ya da adaya verilmiş olması, geçersiz oy sayısının ortalamasının çok altında kalması ve seçimlerde katılım oranının yüksek olması dikkat çekicidir.

TABLO 6: Şanlıurfa, Diyarbakır, Mersin, Van 2007 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları

2007 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ SONUÇLARI*								
KÖY VE MAHALLE ADI	SANDIK KURULU NO	Seçmen Listesinde Yazılı Seçmenlerin Sayısı	Oy Kullanılan Seçmenlerin Sayısı	İtiraz Edilmeksizin Geçerli Sayılan Oy	İtiraz Edilen Fakt Geçerli Sayılan Oy	Geçerli Oy Pusulalarının Toplamı	Geçersiz sayılan oy	TEK PARTİ/ ADAYIN ALDIĞI OY
ŞURFA 1. SEÇİM KURULU								
ASAGIVARLIÇA KÖYÜ	1190	46	47	47	0	47	0	47
ILHAN KÖYÜ	1226	94	96	96	0	96	0	96
KAYGILI KÖYÜ	1234	67	68	68	0	68	0	68
SEYRANTEPE	1255	98	99	99	0	99	0	99
SUMAKLI KÖYÜ	1256	160	165	165	0	165	0	165
TEPEKÖY	1260	61	62	62	0	62	0	62
UZUNCUK KÖYÜ	1263	37	38	38	0	38	0	38
ÜZÜMKARA KÖYÜ	1266	103	104	104	0	104	0	104
ŞURFA 2. SEÇİM KURULU								
BILDİM KÖYÜ	2186	67	52	52	0	52	0	52
BÜYÜKHAN KÖYÜ	2190	322	314	313	0	313	1	313
GÜZELYURT KÖYÜ	2206	62	41	41	0	41	0	41
ŞURFA 3. SEÇİM KURULU								
AKÖREN KÖYÜ	3138	81	83	83	0	83	0	83
BÜYÜK ÇAYLI KÖYÜ	3161	152	154	154	0	154	0	154
ERNEBİ KÖYÜ	3181	87	60	60	0	60	0	60
IBRIK KÖYÜ	3201	105	98	98	0	98	0	98
INCI KÖYÜ	3204	63	61	61	0	61	0	61
MAMUCA KÖYÜ	3239	140	131	131	0	131	0	131
UMUT KÖYÜ	3284	100	101	101	0	101	0	101
YARDIMCI-ALTINTEPE KÖYÜ	3294	162	163	163	0	163	0	163
ÇATALLI KÖYÜ	3167	35	32	32	0	32	0	32
DIKTAS KÖYÜ	3176	228	210	210	0	210	0	210
KARAHISAR KÖYÜ	3214	78	78	77	0	77	1	77
KONAK KÖYÜ	3227	126	127	127	0	127	0	127

KÖSECIK KÖYÜ	3230	280	281	281	0	281	0	281
PARMAKKAPI KÖYÜ	3253	351	346	346	0	346	0	346
SENDEBELEN KÖYÜ	3264	206	207	207	0	207	0	207
Ş URFA AKÇAKALE								
ACIKUYU KÖYÜ	1037	146	139	139	0	139	0	139
AKBILEK KÖYÜ	1038	272	267	267	0	267	0	267
AKSEHRİNÇ KÖYÜ	1045	267	245	245	0	245	0	245
AYDINLI KÖYÜ	1053	84	82	82	0	82	0	82
AYYILDIZ KÖYÜ	1055	132	114	114	0	114	0	114
BOYBEYİ KÖYÜ	1060	227	228	228	0	228	0	228
BÜYÜCEK KÖYÜ	1064	105	104	104	0	104	0	104
ÇAKIRLAR KÖYÜ	1070	134	130	130	0	130	0	130
DÜZCE KÖYÜ	1076	157	158	155	0	155	3	155
EDEBEY KÖYÜ	1077	29	27	27	0	27	0	27
GÖLBASI KÖYÜ	1084	94	94	93	0	93	1	93
GÜLVEREN KÖYÜ	1085	38	37	37	0	37	0	37
GÜNDAS KÖYÜ	1086	305	303	303	0	303	0	303
MİL KÖYÜ	1106	249	250	250	0	250	0	250
ONORTAK KÖYÜ	1111	183	184	184	0	184	0	184
SEVİMLİ KÖYÜ	1118	259	251	251	0	251	0	251
YEDİYOL KÖYÜ	1133	139	137	137	0	137	0	137
Ş URFA HARRAN								
ALTILI KÖYÜ	1014	177	176	176	0	176	0	176
ASLANKUYUSU KÖYÜ	1016	206	203	203	0	203	0	203
ASLANLI KÖYÜ	1018	152	146	146	0	146	0	146
ASAGIKESMEKAYA KÖYÜ	1019	219	180	177	0	177	3	177
AYDINCIK KÖYÜ	1022	81	81	81	0	81	0	81
AYDINLAR KÖYÜ	1023	144	142	142	0	142	0	142
BELLITAS KÖYÜ	1028	233	224	224	0	224	0	224
BİLGİLİ KÖYÜ	1029	172	171	171	0	171	0	171
BİNEKLİ KÖYÜ	1030	99	100	100	0	100	0	100
BUGDAYTEPE KÖYÜ	1032	336	327	324	0	324	3	324
BÜYÜKTASLİCA KÖYÜ	1039	149	150	150	0	150	0	150
ÇAGBASI KÖYÜ	1042	253	240	239	0	239	1	239
DEMİRLİ KÖYÜ	1050	388	378	377	0	377	1	377
GIYIMLI KÖYÜ	1056	211	61	61	0	61	0	61
GIYIMLI KÖYÜ	1057	211	134	133	0	133	1	133
GÖGEÇ KÖYÜ	1058	231	228	228	0	228	0	228
GÖGEÇ KÖYÜ	1059	38	39	39	0	39	0	39
GÖGEÇ KÖYÜ	1060	117	118	118	0	118	0	118
KILIÇLI KÖYÜ	1070	128	126	126	0	126	0	126
KURUYER KÖYÜ	1074	247	225	225	0	225	0	225
KURUYER KÖYÜ	1075	248	232	231	0	231	1	231
SEHRİNCE KÖYÜ	1093	213	208	208	0	208	0	208
SÜTLÜCE KÖYÜ	1098	127	128	128	0	128	0	128
TAHİLALAN KÖYÜ	1102	354	344	344	0	344	0	344
TOYTEPE KÖYÜ	1106	50	50	50	0	50	0	50
TOZLUCA KÖYÜ	1107	68	61	61	0	61	0	61

VARLIALAN KÖYÜ	1112	70	69	69	0	69	0	69
YAYVANDORUK KÖYÜ	1116	169	163	162	0	162	1	162
YUKURIYARIMCA KÖYÜ	1122	227	225	225	0	225	0	225
Ş URFA HİL VAN								
BUGUR KÖYÜ	1051	152	154	154	0	154	0	154
ÇAKMAK KÖYÜ	1052	293	295	295	0	295	0	295
ÇAKMAK KÖYÜ	1053	294	295	295	0	295	0	295
KEPIRKUCAK KÖYÜ	1071	9	10	10	0	10	0	10
SÖGÜTLÜ KÖYÜ	1088	365	355	350	0	350	5	350
YESERDİ KÖYÜ	1096	113	115	112	0	112	3	112
DİYARBAKIR BİSMİL								
YAGMURKÖY KÖY	1205	109	111	111	0	111	0	111
KARACIK KÖYÜ	1147	44	45	45	0	45	0	45
YAPILAR (MERDAN)KÖYÜ	1207	103	103	103	0	103	0	103
DİYARBAKIR ÇERMİK								
BAYIRBAGI KÖYÜ	1055	41	35	35	0	35	0	35
DİYARBAKIR ÇINAR								
ÇATALTARLA KÖYÜ	1058	64	59	58	0	58	1	58
DİYARBAKIR ERGANİ								
KARSIBAGLAR KÖYÜ	1141	64	60	60	0	60	0	60
VAN ÇALDIRAN								
YUVACIK KÖYÜ	1099	114	115	115	0	115	0	115
VAN BAŞKALE								
SAÇAN KÖYÜ	1081	235	211	211	0	211		211
BİLGEÇ KÖYÜ	1030	223	192	192	0	192	0	192
VAN MURADIYE								
YUKARIARGIT KÖYÜ	1087	17	21	21	0	21	0	21
ASAGI ARGIT KÖYÜ	1040	192	178	178	0	178	0	178
BALAKLI KÖYÜ	1043	308	283	283	0	283	0	283
BALAKLI KÖYÜ	1044	309	295	295	0	295	0	295
MERSİN GÜLPINAR								
AKDENİZ MAH.	9900	3	7	7	0	7	0	7
TOPLAM		14501	13836	13810	0	13810	26	13810

(*Veriler YSK web sitesi seçim sonuçlarından alınmıştır www.ysk.gov.tr)

2007 seçimlerine katılım oranı Türkiye geneli ortalaması %84.16, tabloda yer alan yerlerde ise %94.4'tür. Türkiye geneli geçersiz oy oranı ortalaması %2.7, tabloda yer alan yerlerde ise %0,2'dir.

12 Haziran seçimlerinde de gözlem heyetlerimiz engelli, yaşlı ve okuma yazma bilmeyen seçmenlerin oy verme kabinlerine yakınlarının veya sandık kurulu görevlilerinin girdiği durumlarla karşılaşmıştır. Bu seçmenlerin oylarının kendi tercihleri doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını tespit etmek olanaklı değildir. Özellikle yakınları dışında sandık kurulunda görevli olanların yardımı ile oy kullanan seçmenler bu durumla

karşılaşabilmektedir. 12 Haziran seçimlerinde yaşlı bir seçmen kendisine oy kullanma sırasında yardımcı olan sandık görevlisi hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

“.....bulunan 86 yaşındaki felçli Ayşe Sarı, 12 Haziran'da yapılan 24. dönem milletvekili genel seçiminde oy kullanmak için yakınlarıyla Atatürk Mahallesi'ndeki Ünye Meslek Yüksekokulunda 1001 No'lu sandığa gittiğini ancak oyunu kendisine yardımcı olacağını söyleyen sandık görevlisinin kullandığını öne sürdü. Sandık görevlisinin, “Sana oyunu ben kullandıracam” diyerek oy pusulasına mührü vurduğunu ancak hangi partiye oy verdiğini kendisine göstermediğini ileri süren Sarı, “Sandık görevlisi benim adıma oy kullandı. Ancak hangi partiye oy verdiğini göstermedi. Bu nedenle suç duyurusunda bulundum”⁹⁰

Toplu oy kullanmaya ilişkin olarak ise seçim günü ve sonrasında çeşitli iddialar basına yansımıştır.

“Avusturya delegasyonu Urfa ve Siverek'te yaptığı seçim gözlemlerine ilişkin ilk bilgilendirmede Siverek'in Bejik Köyü'nde Jandarma tarafından yurttaşlara baskı yapıldığı, Uzunziyaret Köyü'nde de bir kişinin bütün köy adına oy kullanmaya çalıştığı”⁹¹

iddiası basında yer aldı. YSK web sitesindeki 2011 seçimleri sonuçlarına göre haberde adı geçen Uzunziyaret Köyü'nde kurulan 1443 sayılı sandıkta kullanılan geçerli oyların (236 oy) hepsi aynı partiye verilmiştir. Sandıkta geçersiz oy yoktur.⁹²

“Şırnak'ın İdil (Hezex) ilçesi'ne bağlı köylerde bulunan dört sandıkta sandık başkanının itirazına rağmen korucular toplu oy kullandı.İdil'e bağlı Aksoy (Memolan) köyünde bulunan 1055 ve 1056 numaralı sandıkları ile Alakamış (Eleqemş) köyündeki 1057 ve 1058 numaralı sandıklarda korucuların sandık başkanının itirazına rağmen toplu oy kullandığı öğrenildi. Sandık başkanının ihbarı üzerine Seçim İzleme Komisyonu köye gitti.”⁹³

⁹⁰<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&CategoryID=77&ArticleID=1053460>

⁹¹ <http://turkiye.haber.pro/haber-Secim-ihlalleri-2011-25045.html>

⁹² <https://sonuc.ysk.gov.tr/module/sonuc.jsf>

⁹³ http://www.birgun.net/politics_index.php?news_code=1307875178&year=2011&month=06&day=12

Haberde adı geçen köylerdeki sandıkların seçim sonuçları iddiaları destekler niteliktedir.⁹⁴

TABLO 7: Şırnak ili İdil ilçesine bağlı Alakamış ve Aksoy Köyleri 2011 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları

2011 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ SONUÇLARI*										
Seçim Çevresi	İlçe Seçim Kurulu	Mahalle / Köy	Sandık No	Sandık Seçmen Listesinde Yazılı Seçmenlerin Sayısı	Oy Kullanan Seçmen Sayısı	İtiraz Edilmeksizin Geçerli Sayılan Oy Pusulalarının Sayısı	İtiraz Üzerine Geçerli Sayılan veya Hesaba Katılan Oy Pusulalarının Sayısı	Geçerli Oy Pusulalarının Toplamı	Geçersiz Sayılan veya Hesaba Katılmayan Oy Pusulalarının Toplamı	Tek Partiyada aldığı oy
ŞIRNAK	İDİL	ALAKAMIŞ KÖYÜ	1057	181	165	160	0	160	5	157
ŞIRNAK	İDİL	ALAKAMIŞ KÖYÜ	1058	183	180	176	0	176	4	173
ŞIRNAK	İDİL	AKSOY KÖYÜ	1055	159	159	159	0	159	0	158
ŞIRNAK	İDİL	AKSOY KÖYÜ	1056	159	154	154	0	154	0	154

(*Veriler YSK web sitesi seçim sonuçlarından alınmıştır www.ysk.gov.tr)

12 Haziran seçimleri sandık bazlı seçim sonuçları üzerinde, seçim gözlemi çalışması yapılan 10 ilden Adıyaman, Diyarbakır, Ş.Urfa ve Van illeri temel alınarak yapılan araştırma sonuçları, bazı sandıklarda toplu oy veya seçmenlerin yerine oy kullanma şüphesi doğurmaktadır. Tablodaki veriler YSK web sitesi 2011 seçimleri sandık bazında seçim sonuçlarından alınmıştır.⁹⁵

⁹⁴ Tablo YSK 2011 sandık bazında seçim sonuçları verilerini içermektedir.

<https://sonuc.ysk.gov.tr/module/sonuc.jsf>

⁹⁵ <https://sonuc.ysk.gov.tr/module/sonuc.jsf>

TABLO 8: Adıyaman, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Van illeri 2011 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları

2011 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ SONUÇLARI*										
Seçim Çevresi	İlçe Seçim Kurulu	Mahalle / Köy	San dık No	Sandık Seç men Listesin de Yazılı Seç menle rin Sayısı	Oy Kulla nan Seç men Sayısı	İtiraz Edilmek sizin Geçerli Sayılan Oy Pusulal arının Sayısı	İtiraz Üzerine Geçerli Sayılan veya Hesaba Katılan Oy Pusulalar ının Sayısı	Geçerli Oy Pusula larının Topla mı	Geçer siz Sayıla n veya Hesa ba Katıl ma yan Oy Pusul aları nın Topla mı	Tek bir Parti yada ada yın aldığı oy
ADİYAMAN	ADİYAMAN MERKEZ-2	BOZTEPE KÖYÜ	2060	155	148	144	0	144	4	144
ADİYAMAN	ADİYAMAN MERKEZ-2	ÇOBANDED E KÖYÜ	2075	84	82	82	0	82	0	82
ADİYAMAN	ADİYAMAN MERKEZ-2	İNCELER KÖYÜ	2114	138	132	132	0	132	0	132
ADİYAMAN	ADİYAMAN MERKEZ-2	KAYALI KÖYÜ	2129	40	38	38	0	38	0	38
ADİYAMAN	ADİYAMAN MERKEZ-2	ÜÇDİREK KÖYÜ	2185	26	28	28	0	28	0	28
ADİYAMAN	ADİYAMAN MERKEZ-2	ZİYARETPA YAMLI KÖYÜ	2202	45	42	42	0	42	0	42
ADİYAMAN	ÇELİKHAN	BOZGEDİK KÖYÜ	1038	12	15	15	0	15	0	15
ADİYAMAN	ÇELİKHAN	FATİH KÖYÜ	1040	64	65	65	0	65	0	65
ADİYAMAN	KAHTA	AKINCI LAR-ÇAM LICA MAH.	1135	55	48	48	0	48	0	48
ADİYAMAN	KAHTA	BELÖREN KÖYÜ	1168	164	153	153	0	153	0	153
ADİYAMAN	KAHTA	ÇAKİREŞ ME KÖYÜ	1185	62	61	61	0	61	0	61
ADİYAMAN	KAHTA	GELDİBULD U KÖYÜ	1223	201	189	189	0	189	0	189
ADİYAMAN	KAHTA	HACIYUSUF KÖYÜ	1234	134	132	132	0	132	0	132
ADİYAMAN	KAHTA	KÖSELER KÖYÜ	1255	222	222	222	0	222	0	222
ADİYAMAN	KAHTA	KÖSELER KÖYÜ	1256	110	110	110	0	110	0	110
ADİYAMAN	KAHTA	SUSUZ KÖYÜ	1277	46	46	46	0	46	0	46

ADIYAMAN	SİNCİK	AKSU KÖYÜ	1020	205	197	197	0	197	0	197
ADIYAMAN	SİNCİK	ARIKONAK KÖYÜ	1023	222	209	207	0	207	2	207
ADIYAMAN	SİNCİK	GEÇİTLİ KÖYÜ	1037	94	94	94	0	94	0	94
ADIYAMAN	SİNCİK	HÜSEYİNLİ KÖYÜ	1040	217	172	172	0	172	0	172
ADIYAMAN	SİNCİK	NARLI KÖYÜ	1042	201	196	196	0	196	0	196
ADIYAMAN	SİNCİK	PINARBAŞI KÖYÜ	1043	293	277	277	0	277	0	277
ADIYAMAN	SİNCİK	SAKIZ KÖYÜ	1044	173	162	162	0	162	0	162
ADIYAMAN	SİNCİK	SUBAŞI KÖYÜ	1048	105	102	102	0	102	0	102
ADIYAMAN	SİNCİK	TAŞKALE KÖYÜ	1051	279	260	260	0	260	0	260
ADIYAMAN	SİNCİK	UĞURLU KÖYÜ	1052	94	86	86	0	86	0	86
ADIYAMAN	SİNCİK	AKSU KÖYÜ	1020	205	197	197	0	197	0	197
ADIYAMAN	SİNCİK	GEÇİTLİ KÖYÜ	1037	94	94	94	0	94	0	94
ADIYAMAN	SİNCİK	HÜSEYİNLİ KÖYÜ	1040	217	172	172	0	172	0	172
ADIYAMAN	SİNCİK	NARLI KÖYÜ	1042	201	196	196	0	196	0	196
ADIYAMAN	SİNCİK	PINARBAŞI KÖYÜ	1043	293	277	277	0	277	0	277
ADIYAMAN	SİNCİK	SAKIZ KÖYÜ	1044	173	162	162	0	162	0	162
ADIYAMAN	SİNCİK	SERİNCE KÖYÜ	1046	253	201	201	0	201	0	201
DİYARBAKIR	BAĞLAR-1	SARIDALLI MAH.	1235	209	205	184	0	184	21	184
DİYARBAKIR	BAĞLAR-2	PINAROĞLU MAH.	2117	59	66	66	0	66	0	66
DİYARBAKIR	BİSMİL	BABAHAKİ KÖYÜ	1150	15	19	19	0	19	0	19
DİYARBAKIR	BİSMİL	GÖKSU KÖYÜ	1185	235	234	234	0	234	0	234
DİYARBAKIR	ÇERMİK	BULUNDU KÖYÜ	1070	61	39	39	0	39	0	39
DİYARBAKIR	ÇERMİK	KARAKOLAN KÖYÜ	1095	30	24	24	0	24	0	24
DİYARBAKIR	ÇERMİK	KARTALTAŞ I KÖYÜ	1098	47	46	46	0	46	0	46
DİYARBAKIR	ÇINAR	YARIMKAŞ KÖYÜ	1154	233	216	216	0	216	0	216
DİYARBAKIR	SİLVAN	YOLAÇ KÖYÜ	1190	61	64	62	0	62	2	62
DİYARBAKIR	SİLVAN	KIRAÇTEPE KÖYÜ	1159	180	176	176	0	176	0	176
DİYARBAKIR	SİLVAN	EŞME KÖYÜ	1137	165	148	148	0	148	0	148
DİYARBAKIR	SİLVAN	KARACALAR	1149	267	248	248	0	248	0	248

		KÖYÜ								
DİYARBAKIR	SUR	KARAÇİMEN KÖYÜ	1259	78	71	71	0	71	0	71
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	AKBİLEK KÖYÜ	1055	168	168	168	0	168	0	168
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	AYDINLI KÖYÜ	1073	14	14	14	0	14	0	14
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	AYRANLI KÖYÜ	1074	69	72	72	0	72	0	72
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	BUKET KÖYÜ	1081	97	94	94	0	94	0	94
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	EDEBEY KÖYÜ	1102	26	27	27	0	27	0	27
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	GÖLBAŞI KÖYÜ	1110	106	107	107	0	107	0	107
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	GÜLVEREN KÖYÜ	1111	103	104	104	0	104	0	104
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	GÜVENÇ KÖYÜ	1118	68	68	68	0	68	0	68
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	HACIEKBER KÖYÜ	1120	229	232	232	0	232	0	232
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	KEPEZLİ KÖYÜ	1128	274	271	271	0	271	0	271
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	MİL KÖYÜ	1138	164	164	164	0	164	0	164
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	MİL KÖYÜ	1139	156	159	159	0	159	0	159
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	NİMET KÖYÜ	1141	220	205	204	0	204	1	204
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	SEVİMLİ KÖYÜ	1152	255	245	245	0	245	0	245
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	VİZE KÖYÜ	1167	77	80	80	0	80	0	80
ŞANLIURFA	BİRECİK	SUMAKLI KÖYÜ	1193	86	80	80	0	80	0	80
ŞANLIURFA	BOZOVA	ALTINLI KÖYÜ	1042	103	104	104	0	104	0	104
ŞANLIURFA	BOZOVA	KONUKSEV ER KÖYÜ	1115	36	36	36	0	36	0	36
ŞANLIURFA	HARRAN	AŞAĞIKES MEKAYA KÖYÜ	1023	232	149	148	0	148	1	148
ŞANLIURFA	HARRAN	BÜYÜKTÜR BE KÖYÜ	1045	205	202	202	0	202	0	202
ŞANLIURFA	HARRAN	BÜYÜKTÜR BE KÖYÜ	1047	35	39	39	0	39	0	39
ŞANLIURFA	HARRAN	DOĞUKES MEKAYA KÖYÜ	1064	130	130	130	0	130	0	130
ŞANLIURFA	HARRAN	DURAN KÖYÜ	1066	113	114	114	0	114	0	114
ŞANLIURFA	HARRAN	SÜTLÜCE KÖYÜ	1119	185	178	178	0	178	0	178
ŞANLIURFA	HARRAN	TANINMIŞ KÖYÜ	1127	150	150	150	0	150	0	150

ŞANLIURFA	HİLVAN	YEŞERDİ KÖYÜ	1112	48	49	48	0	48	1	48
ŞANLIURFA	HİLVAN	YEŞERDİ KÖYÜ	1112	48	49	48	0	48	1	48
ŞANLIURFA	HİLVAN	ASLANLI KÖYÜ	1051	150	144	144	0	144	0	144
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	AĞIZHAN KÖYÜ	1425	24	25	25	0	25	0	25
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	DİPHİSAR KÖYÜ	1452	55	54	53	0	53	1	53
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	GELİBOLU KÖYÜ	1459	25	26	26	0	26	0	26
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	GÜNiŞİK KÖYÜ	1464	28	29	29	0	29	0	29
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	KIZILPINAR KÖYÜ	1485	24	25	25	0	25	0	25
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	KÖRKUYU KÖYÜ	1489	29	30	30	0	30	0	30
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	ORTAÖREN KÖYÜ	1496	38	39	39	0	39	0	39
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	SAKÇA KÖYÜ	1501	60	61	61	0	61	0	61
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	SEYRANTEP E KÖYÜ	1504	30	31	31	0	31	0	31
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	SUMAKLI KÖYÜ	1505	103	102	101	0	101	1	101
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	UZUNCUK KÖYÜ	1512	51	51	51	0	51	0	51
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	ÜÇGÖZE KÖYÜ	1513	40	41	41	0	41	0	41
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	ÜZÜMKAR A KÖYÜ	1516	74	75	75	0	75	0	75
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-1	YAYLACIK KÖYÜ	1518	52	52	50	0	50	2	50
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-2	ALTINTEPE KÖYÜ	2335	56	63	56	0	56	7	56
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-2	GÜZELYUR T KÖYÜ	2364	37	44	37	0	37	7	37
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-2	KIZILKUYU KÖYÜ	2399	51	58	52	0	52	6	52
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-2	KÖKSÜREN KÖYÜ	2403	156	157	157	0	157	0	157
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-2	KÜÇÜKHAN KÖYÜ	2407	251	259	253	0	253	6	253
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-2	ULAK KÖYÜ	2434	45	52	45	0	45	7	45
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-2	YENİKÖY	2450	151	158	150	0	150	8	150
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	AKDOĞAN KÖYÜ	3288	151	143	141	0	141	2	141
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	ASLANLI KÖYÜ	3299	61	62	62	0	62	0	62

ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	AŞAĞIKOÇLU KÖYÜ	3301	215	215	215	0	215	0	215
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	AYRANCI KÖYÜ	3303	174	171	171	0	171	0	171
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	BALLICA KÖYÜ	3313	120	120	120	0	120	0	120
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	BAYRAKLI KÖYÜ	3317	85	86	86	0	86	0	86
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	BEŞAT KÖYÜ	3318	178	177	177	0	177	0	177
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	BEŞAT KÖYÜ	3319	177	177	176	0	176	1	176
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	BÜYÜKÇAY LI KÖYÜ	3323	212	214	210	0	210	4	210
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	DENİZCİ KÖYÜ	3336	78	75	75	0	75	0	75
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	DERİNKUY U KÖYÜ	3337	164	163	163	0	163	0	163
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	ERNEBİ KÖYÜ	3345	94	96	96	0	96	0	96
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	HAVŞANLI KÖYÜ	3366	257	253	253	0	253	0	253
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	HAVŞANLI KÖYÜ	3367	255	252	252	0	252	0	252
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KAP KÖYÜ	3379	212	215	215	0	215	0	215
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KARAHİSAR KÖYÜ	3383	163	164	164	0	164	0	164
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KARGALI KÖYÜ	3386	67	68	68	0	68	0	68
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KEPİRLİ KÖYÜ	3394	86	85	85	0	85	0	85
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KESKİN KÖYÜ	3396	273	274	273	0	273	1	273
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KESME KÖYÜ	3397	33	35	35	0	35	0	35
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KONAK KÖYÜ	3400	122	123	123	0	123	0	123
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KÖSECİK KÖYÜ	3401	198	199	199	0	199	0	199
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KÖSEKÖY	3402	204	202	202	0	202	0	202
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KÖSEKÖY	3403	203	202	202	0	202	0	202
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KÖSEKÖY	3404	202	204	204	0	204	0	204
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	KÜPELİ KÖYÜ	3413	143	144	144	0	144	0	144
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	MAMUCA KÖYÜ	3416	283	283	283	0	283	0	283
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	MUTLUKAYA KÖYÜ	3422	143	144	144	0	144	0	144
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	PARMAKKAP I KÖYÜ	3433	77	77	77	0	77	0	77
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA	SENDEBELEN	3447	54	55	55	0	55	0	55

	MERKEZ-3	KÖYÜ								
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	TAŞLICA KÖYÜ	3453	107	108	108	0	108	0	108
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	UMUT KÖYÜ	3475	119	119	119	0	119	0	119
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	YEŞİLYURT KÖYÜ	3496	41	42	42	0	42	0	42
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	YUSUF KÖYÜ	3501	220	222	221	0	221	1	221
ŞANLIURFA	ŞANLIURFA MERKEZ-3	ZEYNEPKÖY	3502	205	208	207	0	207	1	207
ŞANLIURFA	SİVEREK	GÜRAKAR- KIYIÇIK MAH.	1215	133	5	5	0	5	0	5
ŞANLIURFA	SİVEREK	ALTINAHIR KÖYÜ	1233	135	135	135	0	135	0	135
ŞANLIURFA	SİVEREK	AŞAĞIKARAB AHÇE KÖYÜ	1239	236	237	237	0	237	0	237
ŞANLIURFA	SİVEREK	BAKMAÇ KÖYÜ	1252	216	217	215	0	215	2	215
ŞANLIURFA	SİVEREK	BÖĞÜRTLEN KÖYÜ	1271	235	234	234	0	234	0	234
ŞANLIURFA	SİVEREK	BÖĞÜRTLEN KÖYÜ	1272	235	237	237	0	237	0	237
ŞANLIURFA	SİVEREK	GÜLLİCE KÖYÜ	1334	199	200	200	0	200	0	200
ŞANLIURFA	SİVEREK	GÜLPINAR KÖYÜ	1335	237	231	231	0	231	0	231
ŞANLIURFA	SİVEREK	GÜLPINAR KÖYÜ	1336	206	206	206	0	206	0	206
ŞANLIURFA	SİVEREK	KARKAŞI KÖYÜ	1370	189	184	184	0	184	0	184
ŞANLIURFA	SİVEREK	KARKAŞI KÖYÜ	1371	188	183	183	0	183	0	183
ŞANLIURFA	SİVEREK	KAVAKLIDER E KÖYÜ	1374	115	0	0	0	0	0	0
ŞANLIURFA	SİVEREK	KAVALLIK KÖYÜ	1375	167	167	167	0	167	0	167
ŞANLIURFA	SİVEREK	KEŞ KÖYÜ	1383	89	86	86	0	86	0	86
ŞANLIURFA	SİVEREK	KÜPTEPE KÖYÜ	1390	274	258	258	0	258	0	258
ŞANLIURFA	SİVEREK	KÜPTEPE KÖYÜ	1391	272	273	273	0	273	0	273
ŞANLIURFA	SİVEREK	SÖYLEMEZ KÖYÜ	1419	260	9	9	0	9	0	9
ŞANLIURFA	SİVEREK	ŞEKERLİ B.M KÖYÜ	1427	282	271	270	0	270	1	270
ŞANLIURFA	SİVEREK	TUTUMLU KÖYÜ	1440	79	78	78	0	78	0	78
ŞANLIURFA	SİVEREK	UZUNZİYARE T KÖYÜ	1443	231	236	236	0	236	0	236
ŞANLIURFA	SİVEREK	YELEKEN KÖYÜ	1450	128	128	128	0	128	0	128
ŞANLIURFA	SİVEREK	ONAR KÖYÜ	1396	34	29	29	0	29	0	28
ŞANLIURFA	SİVEREK	GÖZCEK KÖYÜ	1331	47	41	41	0	41	0	41
ŞANLIURFA	SİVEREK	KARAHİSAR	1362	51	50	50	0	50	0	50

		KÖYÜ								
ŞANLIURFA	SİVEREK	KALEMLİ KÖYÜ	1348	68	60	60	0	60	0	60
ŞANLIURFA	SİVEREK	GERÇEK KÖYÜ	1328	73	64	62	0	62	2	62
ŞANLIURFA	SİVEREK	ERBEY KÖYÜ	1313	86	81	81	0	81	0	81
ŞANLIURFA	SİVEREK	BEYÇERİ KÖYÜ	1265	90	92	92	0	92	0	92
ŞANLIURFA	SİVEREK	BÜYÜKGÖL KÖYÜ	1274	94	95	95	0	95	0	95
ŞANLIURFA	SİVEREK	ÇANAKÇI KÖYÜ	1286	110	107	107	0	107	0	107
ŞANLIURFA	SİVEREK	ÇAYLARBAŞI B.M KÖYÜ	1290	229	198	197	0	197	1	197
ŞANLIURFA	SİVEREK	BAŞDEĞİRM EN KÖYÜ	1259	125	119	116	0	116	3	116
ŞANLIURFA	SİVEREK	BEYÇERİ KÖYÜ	1266	147	145	145	0	145	0	145
ŞANLIURFA	SİVEREK	BÜYÜKOKBA KÖYÜ	1276	162	158	158	0	158	0	158
ŞANLIURFA	SİVEREK	ÇAYLARBAŞI B.M KÖYÜ	1291	225	224	224	0	224	0	224
ŞANLIURFA	SİVEREK	AŞAĞIYALAN KOZ KÖYÜ	1241	293	294	291	0	291	3	291
ŞANLIURFA	SURUÇ	KESMECİK KÖYÜ	1182	133	128	127	0	127	1	127
ŞANLIURFA	VİRANŞEHİR	AKÇATAŞ KÖYÜ	1171	61	64	64	0	64	0	64
ŞANLIURFA	VİRANŞEHİR	ŞAHİNLİ KÖYÜ	1307	54	55	55	0	55	0	55
ŞANLIURFA	VİRANŞEHİR	TANYELİ KÖYÜ	1308	130	123	123	0	123	0	123
ŞANLIURFA	VİRANŞEHİR	YARPUZ KÖYÜ	1328	43	46	46	0	46	0	46
ŞANLIURFA	VİRANŞEHİR	YOLBİLEN KÖYÜ	1338	169	170	170	0	170	0	170
VAN	BAŞKALE	YUKARIDALLI KÖYÜ	1127	16	19	18	0	18	1	18
VAN	BAŞKALE	KONUKSAYAR KÖYÜ	1092	86	84	84	0	84	0	84
VAN	BAŞKALE	GÜVENDİK KÖYÜ	1078	222	196	196	0	196	0	196
VAN	BAŞKALE	KIZILCA KÖYÜ	1089	209	205	205	0	205	0	205
VAN	BAŞKALE	KIZILCA KÖYÜ	1088	208	208	208	0	208	0	208
VAN	BAŞKALE	ILICAK KÖYÜ	1081	228	232	230	0	230	2	230
VAN	BAŞKALE	BİLGEÇ KÖYÜ	1042	270	260	260	0	260	0	260
TOPLAM				24589	23486	23486	0	23382	104	23382

Yukarıdaki tablo Adıyaman, Diyarbakır, Ş.Urfa ve Van illerinden 179 sandıkta kullanılan geçerli oyların tümünün aynı parti ya da adaya verildiğini göstermektedir. Ayrıca bu 179

sandık, köylerde kurulmuş sandıklar olmasına rağmen geçersiz oy sayısı 24589 oy içinde sadece 104 olarak gözükmektedir. Bu merkezlerde geçersiz oy oranı %0,5'tir. Oysa seçim sonuçlarına göre bu dört ilin geçersiz oy oranı ortalaması yaklaşık %2,9 dur. Geçersiz oy oranlarının illere göre dağılımı ise Adıyaman %1,7, Diyarbakır %3.5, Şanlıurfa %3, Van %3.2'dir. Tablodaki merkezlerde seçimlere katılım oranı %95'tir. Bu oran Türkiye geneli seçimlere katılım oranınının 8 puan üstündedir. Sonuçlar Türkiye'de kırsal kesimde okuma yazma oranınının daha düşük olduğu gerçeğiyle birlikte okunduğunda toplu oy kullanma veya seçmenler adına oy kullanılmasına ilişkin olasılığı güçlendirmektedir.

16.1.c. Oy verme gizliliğinin ihlali

Oy kullanacakları sandıklara erişemeyen engelli ve yaşlı seçmenlerin büyük bir bölümü oylarını çevrede bulunanların rahatlıkla görebilecekleri şekilde açık alanlarda kullanmak durumunda kalmıştır. Bu konu gerek gözlem heyetleri tarafından gerekse basına yansıyan vakalarda tespit edilmiştir. Açık alanlarda oy kullandırılan seçmenlerin oy zarfları kanunlara aykırı biçimde sandık görevlileri tarafından sandığa götürülmüştür. Görme engelli ve okuma yazma bilmeyen seçmenler iki farklı uygulama ile oylarını kullanabilmişlerdir. Bazı durumlarda bu seçmenlerin yanlarında bulunan yakınları ile oy kullanmasına izin verilirken, çoğunlukla sandık kurulu başkanları ile birlikte oy kullanmak zorunda kalmışlardır.

“Antalya'nın Alanya İlçesi'nde geçirdiği trafik kazası sonucu felç geçiren ve 4 yıldır solunum cihazına bağlı olarak yaşayan 26 yaşındaki Hüseyin Karaca, Abdurrahman Alaaddinoğlu İlköğretim Okulu'na oy kullanmaya ambulansla getirildi. Sandık görevlileri okulun bahçesindeki ambulansa gelerek sedyede yatan Karaca'ya oyunu kullandırdı. Sandık görevlisi, Karaca'nın zarfını alarak kardeşi Fatih Karaca'nın eşliğinde okuldaki 1099 numaralı sandığa attı.”⁹⁶

Açık alanda oy kullandırılan bir seçmenin oyunun, bu konuda herhangi bir yasal yetkisi dahi olmayan güvenlik kuvvetlerinin müdahalesi ile iptal edildiği bir vaka meydana gelmiştir.

⁹⁶ <http://www.t24.com.tr/secimin-egnelli-ayabi/haber/150795.aspx>

“Şırnak'ın Cizre ilçesinde felçli bir kadın, oyunu bahçede kullanınca iptal edildi. Yaşlı ve felçli bir kadın, oğlu tarafından araçla Cizre Lisesi'ne getirildi. Oğlu, salon başkanı ile görüşüp annesinin oyunu dışarıda kullanmasını istedi. Salon başkanı, gözetim altında oy zarflarını alıp bahçede bulunan yaşlı kadının yanına gelerek, oyu kullandırdı. Bu sırada güvenlik güçleri duruma müdahale ederek, şahıslar hakkında tutanak tuttu. Daha sonra salon başkanı felçli kadının oyunu iptal etti.”⁹⁷

16.2 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ve YSK karar ve genelgelerinin ihlaline ilişkin tespitler

- 298 sayılı STHVSKHK'nın seçimin esaslarını düzenleyen 2 maddesi; Oy verme gizliliği sağlanması, seçmenin oyunu kendisinin kullanması ile oy sayımlarının açık yapılmasına hükmetmektedir. Oy verme gizliliği ve sayımların açık yapılması yaygın bir ihlal olarak gözlemlenmiştir.
- 298 sayılı STHVSKHK'nın 25. Maddesi siyasi parti ve adayların sandık başlarında birer müşahid görevlendirebileceklerini belirtir. Gözlem yapılan bazı sandıklarda aynı partiden birden fazla müşahid bulunduğu gözlemlenmiştir.
- 298 sayılı STHVSKHK'nın sandık çevresinde düzenin sağlanmasını düzenleyen 82 maddesi, sandık alanında alınacak güvenlik önlemleri ve yasakları düzenleyen 83. maddesi ile YSK'nın 135 Sayılı Genelge'si hükümlerine rağmen gözlem yapılan birçok yerde güvenlik güçleri sandık çevresine ilişkin yasal sınırları, sandık kurullarının talebi olmamasına rağmen ihlal etmiştir.

Seçimlerden 4 gün önce Van Valisi Münir Karaloğlu, “Her sandık başına bir polis veya rütbeli görevlendirdik”⁹⁸ açıklaması yapmıştır. 298 Sayılı STHVSKHK'ya aykırı bu açıklama için herhangi bir soruşturma açılmamıştır.

12 Haziran seçimleri yer yer seçmenleri baskı altına alacak kadar yoğun güvenlik önlemleri altında yapılmıştır.

⁹⁷ <http://www.takvim.com.tr/Guncel/2011/06/12/felcli-kadinin-oyu-iptal-edildi>

⁹⁸ http://prestijhabervan.com/haber_detayi.asp?id=947

Sandık başlarında birçok müşahidin siyasi partilere ait rozet kullandığı görülmüştür.

- 298 sayılı STHVSKHK'nın birleşik oy pusulasının atılması ve işaretleme ile ilgili 93. Maddesi seçmenin oy pusulasını bizzat sandığa atmasını öngörmektedir. Seçimlerde birçok yerde özellikle engelli ve yaşlı seçmenlerin oy pusulaları sandık kurulu üyelerince teslim alınıp sandıklara atılmıştır.
- YSK'nın silahlı olarak oy kullanmayı yasaklayan 756 sayılı kararına rağmen güvenlik güçleri mensupları birçok yerde silahlı olarak oy kullanmıştır.
- 298 sayılı STHVSKHK'nın ilan ve reklam yerleri ile 60. Maddesi ile YSK'nın 887 sayılı kararı gereğince seçimler için parti binaları dışında kullanılan parti bayrağı, afiş, pankart ve benzeri malzemelerin 11.06.2011 tarihinde saat 18:00 kadar toplanmasına hükmetmektedir. Seçim günü gözlem yapılan illerde kamuya açık alanlarda, farklı partilere ve adaylara ait birçok kampanya materyalinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Bu konuya güvenlik kuvvetlerinin yaklaşımı açısından bir örnek;

12.06.2011 tarihinde gözlem heyetimizde yer alan bir üyenin, bir siyasi partiye ait Taksim meydanında bulunan⁹⁹ büyük ebatlardaki 2 adet pankart için 155 numaralı 'polis ihbar' hattına ve Taksim alanında görevli ekiplere durumun tespiti istemiyle başvuruda bulunmuştur. Başvurusuyla ilgili tespit tutanağının bir nüshasının kendisine verilmesi talebiyle, Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğüne yaptığı yazılı başvuruya cevaben tespit tutanağı tutulmadığı yönünde yazılı bildirim yapılmıştır.¹⁰⁰

17. KAPALI KURUMLARDA SEÇİM

Kamu otoritesinin yönetim ve denetimi altında bulunan kurumlarda bulunan, seçmenlerin oylarını kendi özgür iradeleri ile kullanabilmeleri; kurum yöneticilerinin seçmenlerin tercihlerini belirleyecek uygulamalardan kaçınmaları, seçim için bu kurumlarda kurulan sandıklarda oy verme gizliliğinin titizlikle sağlanması ve bu sandıklardan çıkan sonuçların

⁹⁹ Gözlemci tarafından tespit edilen ihlal; Bakınız sayfa 72, Fotoğraf 2 ve Fotoğraf 3

¹⁰⁰ Bakınız EK.5 2 v3 nolu fotoğraflar, Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü'nün yazısı üzerine İstanbul Emniyet Müdürlüğüne ve Emniyet Genel Müdürlüğüne yapılan bilgi edinme başvurusu cevaplanmamıştır.

kurumlarda yaşamlarını sürdüren insanlar için olumsuz sonuçlar yaratmamasının, hukuki ve idari olarak güvence altına alınmış olmasına bağlıdır.

Türkiye’de kamu idaresine bağlı olan cezaevleri, yaşlı bakım merkezleri, engelli bakım merkezleri, öğrenci yurtları ve kadın sığınma evlerinde seçmen statüsüne sahip yurttaşlar bulunmaktadır. Seçim Gözlem Heyetleri, gözlem yapılan illerde bulunan huzurevleri ve sığınma evlerine ilişkin bilgi toplamaya çalışmışlardır.

Yapılan tespitler iller itibariyle;

Adıyaman’da bulunan huzurevi ve öğrenci yurdunda seçim günü bulunan yurttaşlar oylarını kullanamamıştır.

İstanbul’da Darülaceze’ye gözlem yapmak üzere giden heyet üyeleri, seçim sandığı kurulmadığını tespit etmiş ve sadece belirli bir partiye oy verecek seçmenlerin oy kullanmaları amacıyla Darülaceze’ye ait araçlarla oy verme yerlerine götürüldüğü iddiaları ile karşılaşmıştır.¹⁰¹

İzmir Aliğa Sığınma Evinde sandık kurulmadığı, sığınma evinde bulunan iki kadın seçmenin oy kullanmak için kendi seçim bölgelerine gitmek üzere izin aldığı ve güvenlikleri için kendilerine refakat edilmediği tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında cezaevlerinde gözlem yapılmamıştır. Ancak YSK’nın sandık bazında seçim sonuçlarını açıklamasından sonra gözlem yapılan illerdeki cezaevleri seçim sonuçları taranmış ve cezaevlerinde kurulan sandıkların bazılarında az sayıdaki seçmenin kayıtlı olduğu, ancak bu sandıklarda kayıtlı hiçbir seçmenin oylarını kullanmadıkları tespit edilmiştir.

¹⁰¹ Gözlem heyetine Darülaceze’de ileri sürülen iddialarla ilgili olarak iki siyasi parti yetkilerinin bu iddialarla ilgili tutanak tuttuğu bilgisi iletilmiştir.

TABLO 9: Az Sayıda Seçmenin Bulunduğu Cezaevlerinde 2011 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

2011 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ CEZAEVLERİ SONUÇLARI*					
Seçim Çevresi	İlçe Seçim Kurulu	Cezaevi Adı	Sandık No	Sandık Seçmen Listesinde Yazılı Seçmenlerin Sayısı	Oy Kullanan Seçmen Sayısı
ADANA	SAİMBEYLİ	SAİMBEYLİ KAPALI CEZAEVİ	9900	1	0
ADANA	KARAIŞALI	KARAIŞALI CEZA VE TUTUK EVİ	9900	4	0
ADANA	CEYHAN	CEYHAN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU	9902	14	0
ADANA	YUMURTALIK	YUMURTALIK KAPALI CEZA EVİ	9900	2	0
ADIYAMAN	KAHTA	KAHTA KAPALI CEZA VE İNFAZ KURUMU	9900	4	0
DİYARBAKIR	HAZRO	HAZRO K1 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU	9900	5	0
DİYARBAKIR	SİLVAN	SİLVAN KAPALI CEZAEVİ	9900	1	0
EDİRNE	İPSALA	K.1TİPİ KAPALI İNFAZ KURUMU	9900	6	0
İZMİR-1	SEFERİHİSAR	SEFERİHİSAR CEZAEVİ	9900	4	0
İZMİR-1	TORBALI	TORBALI CEZA VE TUTUK EVİ	9900	18	0
ŞANLIURFA	HALFETİ	HALFETİ KAPALI CEZAEVİ	9900	6	0
ŞANLIURFA	HİLVAN	HİLVAN KAPALI CEZAEVİ	9900	2	0
TRABZON	ARAKLI	ARAKLI CEZAEVİ MÜDÜRLÜĞÜ	9900	6	0

(*Tablodaki veriler YSK'nın web sitesinde bulunan Sandık Bazında Seçim sonuçları Cezaevleri bölümünden alınmıştır. <https://sonuc.ysk.gov.tr/module/sonuc.jsf>)

TABLO 10: Seçmen Sayısı Yüksek Olan Cezaevlerinde 2011 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

2011 CEZAEVLERİ SEÇİM SONUÇ					
Seçim Çevresi	İlçe Seçim Kurulu	Cezaevi Adı	Sandık No	Sandık Seçmen Listesinde Yazılı Seçmenlerin Sayısı	Oy Kullanan Seçmen Sayısı
ADANA	CEYHAN	CEYHAN M.TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU	9901	214	211
ADİYAMAN	ADİYAMAN MERKEZ-1	ADİYAMAN KAPALI CEZAEVİ	9900	348	330
DİYARBAKIR	BAĞLAR-2	E TİPİ CEZAEVİ	9900	300	293
EDİRNE	EDİRNE MERKEZ	EDİRNE KAPALI CEZAİNFAZ KURUMU	9901	115	110
İSTANBUL-1	PENDİK-3	KARTAL CEZAEVİ	9900	170	170
İZMİR-1	BUCA-1	BUCA KAPALI CEZA VE TUTUKEVİ	9909	88	88
ŞANLIURFA	SİVEREK	SİVEREK CEZA İNFAZ KURUMU	9900	203	203
TRABZON	TRABZON MERKEZ-1	BAHÇECİK CEZAEVİ	9900	165	165
VAN	VAN MERKEZ-2	VAN M TİPİ CEZA VE İNFAZ KURUMU	9903	222	222

(*Tablodaki veriler YSK'nın web sitesinde bulunan Sandık Bazında Seçim sonuçları Cezaevleri bölümünden alınmıştır. <https://sonuc.ysk.gov.tr/module/sonuc.isf>)

Tablolardaki verilerden aynı illerde seçmen sayısının yüksek bulunduğu cezaevlerindeki seçmenlerin oylarını kullandığı, az sayıda seçmenin bulunduğu cezaevlerinde ise seçmenlerin oy kullanmadığı görülmektedir. Veriler birlikte okunduğunda;

Az sayıda seçmenin bulunduğu (bazen 1-2 kişi) sandıklarda oy verme gizliliğinin sağlanmasının olanaklı olmaması sebebiyle seçmenler sandık başlarına gitmemiştir veya bu sandıklar için seçmen kütükleri güncel değildir şeklinde yorumlanabilir.

İzmir'de gözlem heyeti Buca Tuğsavul İlköğretim okuluna cezaevi aracı ile tutuklu seçmenlerin getirildiğini gözlemlemişlerdir.

Cezaevlerindeki seçimler de bağımsız gözleme açık olmadığı için kesin bir tespit bulunmak olanaklı değildir ancak bağımsız seçim gözlemi çalışmasının kapalı kurumlar

içinde de yapılabilmesinin sağlanması bu kurumlarda bulunan seçmenleri özgür iradeleri doğrultusunda oylarını kullanmaları için cesaretlendirecektir.

18. SEÇİM GÜNÜ GÖZLEM HEYETLERİ TARAFINDAN OY VERME YERLERİNDE

YAPILAN TESPİTLER

Gözlem heyetleri Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Edirne, İstanbul, İzmir, Mersin, Ş.Urfa, Van ve Trabzon illeri ile bu illere bağlı birçok ilçe merkezinde oy kullanma ve oy sayım işlemlerini, oy verme merkezlerinde gözlemlemişlerdir. Oy sayım gözlemleri heyet üyelerimizin seçmen olarak kayıtlı buldukları sandıklarda yapılmıştır. Seçim gözlem heyetleri 10 ilde 404 oy verme yerinde 662 sandıkta gözlem yapmışlardır.

Seçim günü gözlem heyetleri güvenlik güçlerinin;

Diyarbakır ilinde kısa süreli alıkoyma, fotoğraflarının silinmesi ve gözlem yapmayı engelleme,

Van ilinde kısa süreli alıkoyma ve gözlem yapmayı engelleme,

İzmir ilinde kısa süreli alıkoyma ve gözlem yapmayı engelleme,

İstanbul ilinde gözlem yapmayı engellemeye yönelik uygulamaları ile karşılaşmıştır. Güvenlik görevlilerinin gözlem heyetlerine karşı tutumları ilden ile farklılık gösterdiği gibi aynı il sınırları içindeki farklı oy verme yerlerinde de farklılıklar göstermiştir.

18.1 ADANA

Adana il ve ilçelerinde toplam 51 oy verme yerinde toplam 73 sandıkta gözlem yapılmıştır. 73 sandıktan, 52 sandıkta oy verme işlemi 21 sandıkta oy sayım işlemine ilişkin gözlem yapılmıştır.

Adana Karataş ilçesi Tuzla beldesinde mevsimlik işçi olarak bulunan ve Çavuşlu Köyü civarında çadırlarda kalan 20-25 ailenin seçmen olan fertleri oylarını kullanamamıştır. Adana Devlet Hastanesi ve Çukurova Üniversitesi Hastanesi'nde yatarak tedavi gören hastalar oylarını kullanamamıştır.

Heyetlerin gözlem yaptığı birçok okulda güvenlik güçlerinin sandık kurullarının talepleri olmaksızın yasal sınırları ihlal ettikleri tespit edilmiştir. YSK kararına rağmen 4 okuldaki

bazı sandıklarda silahlı olarak oy kullanan güvenlik görevlileri tespit edilmiştir. 6 okulda kurulu bulunan bazı sandıklarda açık sayım ihlali yapılmıştır.

18.1.1 Oy Verme Yerlerine Erişilebilirlik

Seçim gözlemi yapılan 51 oy verme yerinden, 14 oy verme yeri tüm seçmenlerin erişimine uygundur. 37 oy verme yerinin ise fiziksel olarak engelli ve yaşlı seçmenlerin oy kullanmasına uygun koşullara sahip olmadığı tespit edilmiştir.

18.1.2 Sandık Kurulları

Gözlem yapılan 73 sandıktan, 16 sandık kurulu başkanının kadın, 57 sandık kurulu başkanının ise erkek olduğu tespit edilmiştir.

18.1.3 Oy Verme Yerlerindeki Gözlemler;

Çukurova İ Safa Özler İlköğretim Okulu

Oy verme yeri çevresinde kampanya materyali,

Yüreğir Dervişler İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis) ,

Silahlı olarak oy kullanan güvenlik görevlileri (polis),

Yasal gerekliliği olmadığı halde bir kadın seçmenin kocası ile birlikte oy kullanmasına izin verilmesi yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Seyhan Bahçelievler İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Seyhan Gülbahçesi İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis) ,

Silahlı olarak oy kullanan güvenlik görevlileri (polis),

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ilkesinin ihlali,

Şehit Temel Cingöz Anadolu Lisesi

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Yasal gerekliliği olmadığı halde bir ailenin birlikte oy kullanmasına izin verilerek oy verme gizliliğinin ihlali,

Okulun üçüncü katında bulunan seçmen sandığında kayıtlı bulunan yaşlı kadının sandığın bulunduğu kata çıkamadığı için oy kullanamaması,

Seyhan Mehmet Akif Ersoy ilköğretim Okulu

Okul içerisinde seçmen tercihini etkilemeye dönük faaliyetler,

Okuma yazma bilmeyen seçmenlerin aile bireyleri ile oy kullanmasına izin verilmesi yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Yüreğir M. Fevzi Çakmak ilköğretim Okulu

Kayıtlı olduğu sandığın bulunduğu yere erişemeyen engelli ve yaşlı seçmenlere oy pusulası getirilerek açıkta oy kullandırılması yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Seyhan Kenan Evren İlköğretim Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemi izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Seyhan Belediyesi İlköğretim Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemi izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Seyhan Mehmet Akif İlköğretim Okulu

Silahlı olarak oy kullanan güvenlik görevlileri (polis),

Yüreğir Çukurova İlköğretim Okulu

Kızı ile oy kullanmasına izin verilmeyen 90 yaşında bir kadın seçmenin oyunun sandıkta görevli bir kişi tarafından kullanılması,

Silahlı olarak oy kullanan güvenlik görevlileri (polis),

Yüreğir Dervişler İlköğretim Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Yüreğir Güney Sanayi çalışanları İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Yüreğir Sakıp sabancı İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Engelli ve yaşlı seçmenlere açık oy kullandırtma yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Yüreğir Şehit Sait korkmaz İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Yüreğir Anadolu İlköğretim Okulu

Kayıtlı bulunduğu sandığa erişemediği için oy kullanamayan engelli seçmen

18.2 ADIYAMAN

Adıyaman il ve ilçelerinde toplam 60 oy verme yerinde bulunan toplam 133 sandıkta gözlem yapılmıştır. 133 sandıktan 109 sandıkta oy verme işlemi, 24 sandıkta ise oy sayım işlemine ilişkin gözlem yapılmıştır.

Huzurevi ve öğrenci yurtlarında kalan seçmenler oylarını kullanamamıştır.

Kırsal bölgede sandık alanı ve sandık çevresinde hatta bazı bölgelerde sandık kurulunun görev yaptığı masada güvenlik kuvvetinin bulunduğu gözlemlenmiştir. Kırsal bölgede oy verme yerlerinin bir kısmında oy kabini olmadığı görülmüştür. 2 oy verme yerinde kurulu bazı sandıklarda açık sayım ilkesi ihlal edilmiştir.

18.2.1 Oy Verme Yerlerine Erişilebilirlik

Gözlem yapılan 60 oy verme yerinden, 9 oy verme yerinin tüm seçmenlerin erişimine uygun olduğu tespit edilmiştir. 51 oy verme yeri ise fiziksel olarak engelli ve yaşlı seçmenlerin oy kullanabilmesi için uygun koşullara sahip değildir.

18.2.2 Sandık Kurulları

Gözlem yapılan 133 sandıktan 1 sandık kurulu başkanının kadın diğer 132 sandık kurulu başkanının ise erkek olduğu tespit edilmiştir.

18.2.3 Oy Verme Yerlerindeki Gözlemler;

Kahta İmam Hatip Lisesi

Okul içinde ve sandık alanında güvenlik görevlileri (Polis),

Sandık başında aynı partiyi temsilen birden fazla müşahit,

Boztepe İlköğretim Okulu

Okul içinde ve sandık alanında güvenlik görevlileri (Asker ve korucu),

Okulda kurulu bir sandıkta oy verme kabini kurulmamış, seçmenlere açıkta oy kullandırılarak oy verme gizliliğinin ihlali,

Kızılcapınar İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık başında yetkisiz kişilerden bulunması,

Sincik Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis) ,

Aydınoluk İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (korucu),

Kubilay İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ilkesinin ihlali,

Çelikhan Barbaros İlköğretim Okulu

Bir sandık kurulu başkanının görevli olduğu sandıkta oy kullanan tüm yaşlı seçmenlerle birlikte oy verme kabinine girerek, oy verme gizliliğini ihlali

Samsat 80. Yıl İlköğretim Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Samsat Akdamar İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (asker ve korucu),

Samsat Taşkuyu İlköğretim Okulu

Okul içinde seçmen tercihini etkilemeye yönelik faaliyetler,

Açık oy kullandırma yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali.

18.3 DİYARBAKIR

Diyarbakır il ve ilçelerinde toplam 49 oy verme yerinde 56 sandıkta gözlem yapılmıştır. 56 sandıktan 50 sandıkta oy verme işlemi, 6 sandıkta oy sayım işlemine ilişkin gözlem yapılmıştır.

Diyarbakır il ve ilçelerinde gözlem yapılan hemen hemen bütün oy verme yerlerinde aşırı güvenlik tedbiri uygulandığı, 25 oy verme yerinde güvenlik kuvvetleri sandık kurullarının talebi olmadığı halde sandık alanlarında yasal sınırları ihlal ettiği ve 12 sandıkta güvenlik kuvveti mensuplarının silahlı olarak oy kullanılmasına izin verildiği tespit edilmiştir. Güvenlik kuvvetlerinin bazı sandık kurullarına müdahalelerde bulunduğu gözlemlenmiştir.

18.3.1 Oy Verme Yerlerine Erişilebilirlik

Seçim gözlemi yapılan 49 oy verme yerinden, 4 oy verme yeri tüm seçmenlerin erişimine uygundur. 45 oy verme yeri ise fiziksel olarak engelli ve yaşlı seçmenlerin oy kullanmasına uygun koşullara sahip değildir.

18.3.2 Sandık Kurulları

Gözlem yapılan 56 sandıktan 7 sandık kurulu başkanının kadın diğer 49 sandık kurulu başkanının ise erkek olduğu tespit edilmiştir.

18.3.3 Oy Verme Yerlerindeki Gözlemler

Mehmet İçkale İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Vali A. Cemil Şerhatlı İlköğretim Okulu

Okulda kurulan bir sandık kurulu başkanın, okuma yazma bilmeyen tüm seçmenlerle birlikte oy verme kabinine girmesi yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Kayapınar Şehit Öğretmen Elif Livan İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Kayapınar Huzurevleri İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Seçim görevi olmayan kamu görevlisinin sandık alanlarını denetlemesi,

Kayapınar İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Kayapınar Nazime Tatlıcı İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Yenişehir Yolçatı İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),
Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Ferit Köşk İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),
Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Yenişehir Mustafa Kemal İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),
Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Yenişehir Turgut Özal İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),
Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Yenişehir şehitlik Lisesi

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),
Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Yenişehir Nuriye Ak İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Yenişehir Hasan Paşa İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Bağlar Vali Ünal Erkan İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Bağlar 700. Yıl İlköğretim Okulu

Okul içinde seçmen tercihini etkilemeye yönelik faaliyetler,

Bağlar Yahya Kemal İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Okul içinde güvenlik görevlilerinin kamera çekimi ile seçmenlerin baskı altına alınmaya çalışılması

Bağlar Atatürk Lisesi

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Sandık Kurulu'na müdahale (polis),

Oy kullanma esnasında eşi tarafından fiziksel şiddete uğrayan kadın seçmene polisin müdahalesinin olmaması,

Bağlar Nükhet ve Coşkun Akyol İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Bağlar Milli Eğitim vakfı İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Sandık Kurulu'na müdahale; görme engelli seçmene yardımcı olan sandık görevlisine müdahale (polis)

Bağlar Fatih İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Üç engelli seçmene açıkta oy kullandırtma yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Engellilerin oy zarflarının sandık görevlilerince teslim alınarak oy sandığına götürülmesi¹⁰²

Bağlar Faik Ali İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis)

¹⁰² İlgili Fotoğraflar İçin Bakınız EK %

Sur İsmetpaşa İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis)

Bismil M. Akif Ersoy Lisesi

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis)

Mardinkapı İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Sandık Kuruluna müdahale (polis)

Yenişehir 100. Yıl İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Kayapınar Sabri Hür İlköğretim Okulu

Oy verme yerinde kampanya materyali,

Bağlar İBB Kiptaş İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Çınar Yaprakbaşı İlköğretim Okulu

Oy verme yerinde yetkisiz kamu görevlisi

Kayapınar Hantepe İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Silahlı oy kullanma (polis)

18.4 EDİRNE

Edirne il ve ilçelerinde toplam 23 oy verme yerinde 45 sandıkta gözlem yapılmıştır. 45 sandıktan 31 sandıkta oy verme işlemi 14 sandıkta oy sayım işlemine ilişkin gözlem yapılmıştır. Edirne Uzunköprü’de mevsimlik işçi olarak bulunan 250-300 ailenin seçmen olan bireyleri ve hastanelerde yatarak tedavi gören seçmenler oylarını kullanamamıştır.

18.4.1 Oy Verme Yerlerine Erişilebilirlik

Seçim gözlemi yapılan 23 oy verme yerinden, 2 oy verme yeri tüm seçmenlerin erişimine uygundur. 21 oy verme yeri ise fiziksel olarak engelli ve yaşlı seçmenlerin oy kullanmasına uygun koşullara sahip değildir.

18.4.2 Sandık Kurulları

Gözlem yapılan 45 sandıktan 18 sandık kurulu başkanının kadın diğer 27 sandık kurulu başkanının ise erkek olduğu tespit edilmiştir.

18.4.3 Oy Verme Yerlerindeki Gözlemler

Kemal Köy İlköğretim Okulu

Yaşlı ve engelli seçmenlere açıkta oy kullandırma yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Oy verme yeri çevresinde kampanya materyalleri,

Oy verme yeri içerisinde seçmen tercihini etkilemeye yönelik faaliyetler,

18.5 İSTANBUL

İstanbul il ve ilçelerinde toplam 47 oy verme yerinde 54 sandıkta gözlem yapılmıştır. 54 sandıktan 43 sandıkta oy verme işlemi 11 sandıkta oy sayım işlemine ilişkin gözlem yapılmıştır.

Özellikle Anadolu yakasındaki bazı okullarda güvenlik görevlilerinin yasal sandık alanı sınırlarını ihlal ettiği tespit edilmiştir.

Küçükkalkköy'de kentsel dönüşüm uygulaması nedeniyle evleri yıkılan ve yıkım alanına kurdukları baraka ve çadırlarda yaşayan Roman'ların çoğunluğunun seçmen kayıtları olmadığı tespit edilmiştir.¹⁰³

¹⁰³ Romanların yaşadığı baraka ve çadırlar 28.06.2011 tarihinde yıkılmıştır.

http://www.posta.com.tr/turkiye/HaberDetay/Atasehir_de_Roman_mahallesi_yikildi.htm?ArticleID=778
10

Dört oy verme yerinde açık sayım ilkesi ihlal edilmiştir.

İstanbul'da birçok yerde seçim günü siyasi partilere ait afiş, pankart ve benzeri kampanya materyallerinin seçim yasaklarına rağmen kaldırılmadığı görülmüştür.

18.5.1 Oy Verme Yerlerine Erişilebilirlik

Seçim gözlemi yapılan 47 oy verme yerinden sadece 2 oy verme yeri tüm seçmenlerin erişimine uygundur. 45 oy verme yeri ise fiziksel olarak engelli ve yaşlı seçmenlerin oy kullanmasına uygun koşullara sahip değildir.

18.5.2 Sandık Kurulları

Gözlem yapılan 54 sandıktan 19 sandık kurulu başkanı kadın, 35 sandık kurulu başkanının erkek olduğu tespit edilmiştir.

18.5.3 Oy Verme Yerlerindeki Gözlemler

Esenyurt Yunus Emre İlköğretim Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Beyoğlu Engelliler Merkezi

Yasal gereklilik bulunmadığı halde birlikte oy kullanmaya izin verilerek oy verme gizliliğinin ihlali,

Oy kullanma sırasında hakkında arama kararı bulunan seçmenin oy kullanmasının engellenmesi

Yenisahra Sakarya İlköğretim Okulu

Sandık alanında yetkisiz kişilerin sandık kurulu başkanlarına müdahale etmesi

Kapıların kapatılarak oy kullanılmasına müsaade etme; konuyla ilgili sandık kurulu başkanının tutanak tutmayı redetmesi,

Okuma yazma bilmeyen seçmenlerin oy verme gizliliğinin ihlali,

Nüfus Cüzdanı yanında bulunan ancak seçmen bilgi kağıdı yanında olmayan bir seçmenin oy kullanmasının engellenmesi,

Küçükbakkalköy Faik Somer Güzel Sanatlar ve Spor Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Güvenlik görevlilerinin oy sayım alanı içinde yer alması

Ataşehir Dilek Sabancı Ticaret Meslek Lisesi

Oy pusulasının bir siyasal partiyi işaret edecek şekilde katlanarak seçmenlere verilmesi,

Hasta olan eşi yerine oy kullanılmasına onay verme,

Gaziosmanpaşa Plevne Lisesi

Engelli ve yaşlı seçmenlere okulun giriş katında oy verme gizliliğini ihlal edecek şekilde oy kullandırma ve oy zarfının görevliye teslim edilerek ilgili sandıklara götürülmesi,

Şişli Abdurrahman Köksaloğlu İlköğretim Okulu

Okul çevresinde kampanya metaryalleri,

Şişli Handan-Ziya Öniş İlköğretim Okulu

Okulda bulunan iki sandıkta kabin perdeleri açık olarak oy kullandırtmak yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Beyoğlu İstiklal İlköğretim Okulu

Okul çevresinde kampanya metaryalleri,

Bu okulda aynı zamanda mahalle muhtarlığı seçimleri yapılmıştır. Muhtar adayları için çalışma yürüten kişiler oy verme gizliliğini ihlal edecek şekilde oy verme kabinlerine rahatça giriş yapmışlardır. Bazı sandıklarda açıkta oy kullandırılarak oy verme gizliliği ihlal edilmiştir,

Başakşehir Süleyman Demirel İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Bahçeşehir Tepe İlköğretim Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Esenyurt Yunus Emre İlköğretim Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Sarıyer Kız Meslek Lisesi

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Bağcılar Koca Rağıppaşa İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Küçükçekmece Zülfü Şenyuva İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Bağcılar Fatih İlköğretim Okulu

Kayıtlı bulunduğu sandığa erişemediği için oy kullanamayan engelli seçmen,

Oy pusulasının bir siyasal partiyi işaret edecek şekilde katlanarak seçmenlere verilmesi,

Gaziosmanpaşa Bekir Sami Dedeoğlu İlköğretim Okulu

Kayıtlı bulunduğu sandığa erişemediği için oy kullanamayan yaşlı kadın seçmen,

Bayrampaşa Nuri Örs İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Bayrampaşa Sabit Büyük Bayrak Lisesi

Okul çevresinde kampanya metaryalleri,

18.6 İZMİR

İzmir il ve ilçelerinde toplam 34 oy verme yerinde 78 sandıkta gözlem yapılmıştır. 78 sandıktan 68 sandıkta oy verme işlemi 10 sandıkta oy sayım işlemine ilişkin gözlem yapılmıştır.

Menemen Ahmetli Köyünde Batman'dan 20 gün önce gelen 100 mevsimlik tarım işçisi oylarını kullanamamıştır. Alsancak, Karşıyaka ve Torbalı Devlet Hastanesinde yatarak tedavi gören seçmenler için sandık kurulmadığı tespit edilmiştir.

18.6.1 Oy Verme Yerlerine Erişilebilirlik

Seçim gözlemi yapılan 34 oy verme yerinden, 6 oy verme yeri tüm seçmenlerin erişimine uygundur. 28 oy verme yeri ise fiziksel olarak engelli ve yaşlı seçmenlerin oy kullanmasına uygun koşullara sahip değildir.

18.6.2 Sandık Kurulları

Gözlem yapılan 78 sandıktan 43 sandık kurulu başkanı kadın diğer 35 sandık kurulu başkanının erkek olduğu tespit edilmiştir.

18.6.3 Oy Verme Yerlerindeki Gözlemler

Buca Tuğsavul İlköğretim Okulu

Engelli seçmenlere açıkta oy kullandırma yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Nüfus cüzdanı yanında bulunan ancak seçmen bilgi kağıdı yanında olmayan bir seçmenin oy kullanmasının engellenmesi,

Torbalı Şehit Çavuş Haydar Arda Erertingi İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (sivil polis),

Torbalı Cumhuriyet İlköğretim Okulu

Okuma yazma bilmeyen bir kadın seçmen talep etmemesine rağmen sandık kurulu başkanı birlikte oy verme kabinine girerek oy verme gizliliğinin ihlali,

Yaşlı bir seçmenin yakınıyla oy kullanma istemini ret ederek sandık kurulu başkanı birlikte oy verme kabinine girmesi yoluyla, oy verme gizliliğinin ihlali,

Yunus Emre Lisesi

Yaşlı seçmene açıkta oy kullandırma yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

24 Şubat İlköğretim Okulu

Cep telefonu ile oy verme işlemi,

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Torbalı Ticaret Meslek Lisesi,

Yaşlı bir seçmen oy verme işlemi sırasında sandık kurulu başkanının kabine girmesine tepki olarak açık oy kullanmıştır. Oy verme gizliliğinin ihlali,

Buca İsmet Yorgancılar İlköğretim Okulu

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis)

Buca Akıncılar İlköğretim Okulu

Oy verme yerinde kampanya materyali

Karabağlar Cevdet Güçlüer İlköğretim Okulu

Yaşlı bir kadın seçmene okul girişinde açıkta oy kullandırılarak oy verme gizliliğinin ihlali,

Buca Çamlıkule İlköğretim Okulu

Seçmenlerinin oy verme tercihini etkilemeye yönelik faaliyetler,

Konak Gazi İlköğretim Okulu

Engelli seçmene okul bahçesinde açık oy kullandırma yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Saint Josef İlköğretim Okulu

Okulun spor salonunda 9 sandık kurulmuş ve oy verme işlemi karmaşaya dönüşmüştür.

Engelli seçmene açıkta oy kullandırılarak oy verme gizliliği ihlali,

Örnekköy İlköğretim Okulu

Bir sandık kurulu başkanının oyunu tek başına kullanamayacak durumda olan tüm seçmenlerle birlikte oy verme kabinine girmesi yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali, okuma yazma bilmeyen bir kadın seçmen bu duruma itiraz edip yakınları ile birlikte girmek istemiş talebi kabul edilmeyince oy kullanmamıştır.

Buca 23 Nisan İlköğretim Okulu

Oy verme yerinde kampanya materyalleri,

18.7 MERSİN

Mersin il ve ilçelerinde toplam 36 oy verme yerinde 84 sandıkta gözlem yapılmıştır. 84 sandıktan 55 sandıkta oy verme işlemi 29 sandıkta oy sayım işlemine ilişkin gözlem yapılmıştır.

18.7.1 Oy Verme Yerlerine Erişilebilirlik

Seçim gözlemi yapılan 36 oy verme yerinden, 3 oy verme yeri tüm seçmenlerin erişimine uygundur. 33 oy verme yeri ise fiziksel olarak engelli ve yaşlı seçmenlerin oy kullanmasına uygun koşullara sahip değildir.

18.7.2 Sandık Kurulları

Gözlem yapılan 84 sandıktan 17 sandık kurulu başkanının kadın diğer 67 sandık kurulu başkanının ise erkek olduğu tespit edilmiştir.

18.7.3 Oy Verme Yerlerindeki Gözlemler

Mezitli İlköğretim Okulu

Engelli seçmene oyu açıkta kullanılarak oy zarfı görevliye teslim edilerek sandığa gönderilmesi yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Güvenlik görevlilerinin bu okuldaki sandıklardaki sonuçları kayıt altına alması

Ticaret Meslek Lisesi

Oy kullanacakları sandığa erişemeyen engelli ve yaşlı seçmenlerden dört kişi oyunu kullanamaması

Ahmet Mete Işıkkara İlköğretim Okulu

Güvenlik görevlilerinin bu okuldaki sandıklardaki sonuçları kayıt altına lamaları

Mehmet Dağlı İlköğretim Okulu

Okuma yazma bilmeyen seçmenlerle sandık kurulu başkanının oy verme kabinine girerek oy verme gizliliğinin ihlali,

Akdeniz Hürriyet İlköğretim Okulu

Engelli ve yaşlı seçmenlere açıkta oy kullandırtma ve oy zarfını sandık görevlisine teslim edilmesi yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Mezitli Kuyuluk İlköğretim Okulu

Aynı sağlık görevlisinin birden fazla hasta seçmen ile oy verme kabinine girerek oy verme gizliliğinin ihlali

Şevket Pozcu Lisesi

Kayıtlı bulunduğu sandığa erişemediği için oy kullanamayan engelli seçmen,

Yenişehir Türk Telekom İlköğretim Okulu

Kayıtlı bulunduğu sandığa erişemediği için oy kullanamayan engelli seçmen¹⁰⁴

Akdeniz Ersoy İlköğretim Okulu

Okulda bulunan 1114 No'lu sandıkta kayıtlı dört seçmenin oy kullanmak üzere geldiklerinde seçmen listelerinde isimlerinin karşısının imzalı olduğu gerekçesiyle oy kullanamaması ve mükerrer oy kullanmaya çalıştıkları savı ile gözaltına alınmaları.

¹⁰⁴ Fotoğraf gözlem heyeti tarafından çekilmiştir.

18.8 ŞANLIURFA

Şanlıurfa il ve ilçelerinde toplam 42 oy verme yerinde 58 sandıkta gözlem yapılmıştır. 58 sandıktan 46 sandıkta oy verme işlemi 12 sandıkta oy sayım işlemine ilişkin gözlem yapılmıştır.

Gözlem heyetlerine ulaşan bir bilgiye göre Altın Köyü'nde seçim sandığı köy muhtarının evine götürülerek burada blok oy kullandırıldığı ve güvenlikten sorumlu jandarmanın duruma müdahale etmediği ifade edilmiştir. Heyet durumu yerinde tespit edememiştir. Ancak seçim sonuçlarına göre, bu köyde seçmen listesinde kayıtlı olan seçmenlerden 121'i oy kullanmıştır. Geçersiz oy çıkmayan sandıkta kullanılan oyların 116'sı aynı partiye verilmiş olarak gözükmemektedir.¹⁰⁵

Viranşehir Sakalar köyü seçmenleri, seçimler öncesi kendilerine verilen "köye yol yapılacak" sözünün gerçekleşmesi için öğle saatlerine kadar oy kullanmayı protesto etmiştir. Bir siyasi parti milletvekili adayının ilgili kamu kuruluşunu yol çalışmalarını başlatması konusunda harekete geçirmesinden sonra köylüler oylarını kullanmıştır.

18.8.1 Oy Verme Yerlerine Erişilebilirlik

Seçim gözlemi yapılan 42 oy verme yerinden, 11 oy verme yeri tüm seçmenlerin erişimine uygundur. 31 oy verme yeri ise fiziksel olarak engelli ve yaşlı seçmenlerin oy kullanmasına uygun koşullara sahip değildir.

18.8.2 Sandık Kurulları

Gözlem yapılan 58 sandıktan 6 sandık kurulu başkanının kadın diğer 52 sandık kurulu başkanının erkek olduğu tespit edilmiştir.

18.8.3 Oy Verme Yerlerindeki Gözlemler

Bozova Gölbaşı İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

¹⁰⁵ <https://sonuc.ysk.gov.tr/module/sonuc.jsf>

Mehmet Güneş Anadolu Öğretmen Lisesi

Güvenlik kuvvetlerinin oy verme işleminin bitimine iki saat kala yasal sınırları ihlali (polis),

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

H. Nusret Zorlutuna İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Karaköprü İMKB İlköğretim Okulu

Seçim görevi olmayan kamu görevlilerinin okul içinde seçmeni etkilemeye yönelik faaliyetleri,

Sayım esnasında sandık başlarında yetkisiz kişiler; okulda seçim günü görev yapan polisler sandık alanlarına girmiştir.

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Narlı İlköğretim Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Mete Has İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

100. Yıl İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Güvenlik kuvvetlerinin sandık kuruluna müdahalesi,

Yasal gereklilik olmadığı halde birlikte oy kullanılması yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Narlı İlköğretim Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Suruç Şenel Kılıç Lisesi

Seçim görevi olmayan kamu görevlilerinin okul içinde seçmeni etkilemeye yönelik faaliyetleri,

Dr. Cavit Özyeğin İlköğretim Okulu

Yasal gereklilik olmadığı halde bir ailenin birlikte oy kullanmasına izin verilerek oy verme gizliliğinin ihlali,

M. Akif Ersoy İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis)

M Hacı Bozanoğlu İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),
Sandık kurulunun seçmeni oy verme süreci ile ilgili bilgilendirmemesi,

Şair Abdi İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis)

İsmetpaşa İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis)

Siverek Karakeçi İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (asker)

Siverek Ortataşlı İlköğretim Okulu

Sandık alanında yetkili olmayan kişiler (seçmen),
Sandık alanında oy verme gizliliğinin sağlanamaması,
Silahlı oy kullanan güvenlik görevlileri,

Kemal Kılıç Lisesi

Seçim görevi olmayan kamu görevlilerinin okul içinde seçmeni etkilemeye yönelik faaliyetleri,

Suruç İMKB İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis)

Viranşehir Yağızlar İlköğretim Okulu

Seçmenlerin toplu olarak oy kullanmasına izin verilerek oy verme gizliliğinin ihlali,

Viranşehir Dumlupınar İlköğretim Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Viranşehir Gölbaşı İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Siverek Taşlı Köyü İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (asker)

Siverek Yücelen Köyü İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (asker)

18.9 TRABZON

Trabzon il ve ilçelerinde toplam 23 oy verme yerinde 37 sandıkta gözlem yapılmıştır. 37 sandıktan 21 sandıkta oy verme işlemi 16 sandıkta oy sayım işlemine ilişkin gözlem yapılmıştır.

18.9.1 Oy Verme Yerlerine Erişilebilirlik

Seçim gözlemi yapılan 23 oy verme yerinden, dokuz oy verme yeri tüm seçmenlerin erişimine uygundur. 14 oy verme yeri ise fiziksel olarak engelli ve yaşlı seçmenlerin oy kullanmasına uygun koşullara sahip değildir.

18.9.2 Sandık Kurulları

Gözlem yapılan 37 sandıktan 4 sandık kurulu başkanının kadın diğer 33 sandık kurulu başkanının erkek olduğu tespit edilmiştir.

18.9.3 Oy Verme Yerlerindeki Gözlemler

Ata İlköğretim Okulu

Okulda bulunan bir sandıkta oy vermeden önce kontrol işlemi yapılmayarak kayıtlı olmayan bir seçmene oy kullandırılması, durum oyun sandığa atılmasında sonra imza aşamasında fark edilmesi,

Zihinsel engelli seçmenlerin aile bireyleri ile birlikte oy kullanmasına izin verilmesi,

Yunus Emre Lisesi

Zihinsel engelli seçmenlerin aile bireyleri ile birlikte oy kullanmasına izin verilmesi,

İhsan Koz İlköğretim Okulu

Bu okulda kurulu bir sandıkta oy verme kabini kurulmayarak oy verme işleminin gizliliğinin bütün seçmenler için ihlali,¹⁰⁶

Arsin Atatürk İlköğretim Okulu

Kayıtlı olduğu sandığa erişemeyen yaşlı bir seçmene açıkta oy kullandırma yoluyla oy verme gizliliğinin ihlali,

Seçim görevi olmayan kamu görevlilerinin okul içinde seçmeni etkilemeye yönelik faaliyetleri,

18.10 VAN

Van il ve ilçelerinde toplam 29 oy verme yerinde 44 sandıkta gözlem yapılmıştır. 44 sandıktan 36 sandıkta oy verme işlemi sekiz sandıkta oy sayım işlemine ilişkin gözlem yapılmıştır.

¹⁰⁶ Oy verme kabini bulunmayan sandık, fotoğraf gözlem heyeti tarafından çekilmiştir.

18.10.1 Oy Verme Yerlerine Erişilebilirlik

Seçim gözlemi yapılan 29 oy verme yerinden, beş oy verme yeri tüm seçmenlerin erişimine uygundur. 24 oy verme yeri ise fiziksel olarak engelli ve yaşlı seçmenlerin oy kullanmasına uygun koşullara sahip değildir.

18.10.1 Sandık Kurulları

Gözlem yapılan 44 sandıktan 8 sandık kurulu başkanı kadın diğer 36 sandık kurulu başkanının ise erkek olduğu tespit edilmiştir.

18.10.3 Oy Verme Yerlerindeki Gözlemler

Merkez Hacı Bekir İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Cumhuriyet Lisesi

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Van Ereğ Anadolu Lisesi

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Süphan İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

İrfan Baştuğ İlköğretim Okulu

Okul girişinde güvenlik güçlerinin kimlik kontrolü ve üst araması,

Yaşlı ve okuma yazma bilmeyen seçmenlerle sandık başkanı oy verme kabinine girerek oy verme gizliliğinin ihlali,

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Gazi İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Gevaş Yunus Emre İlköğretim Okulu

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Fatih Sultan Mehmet İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Van Kız Meslek Lisesi

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

Hüsrevpaşa İlköğretim Okulu

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

Silahlı oy kullanan güvenlik görevlisi (polis),

Vali Haydar Bey Lisesi

Seçmenlerin kayıtlı oldukları sandıklarda oy sayım işlemini izlemesine izin verilmeyerek açık sayım ihlali,

19. SEÇİM GÜNÜ EŞİT HAKLAR İÇİN İZLEME DERNEĞİ'NE SEÇMENLER TARAFINDAN

MAİL VE TELEFONLA YAPILAN BİLDİRİMLER

Eşit Haklar İçin İzleme Derneği tarafından kamuoyuna duyurulan telefon (0 537 ...) ve elektronik posta (esithaklar@org.tr) adresine seçmenler tarafından seçim hakkı ihlallerine ilişkin bilgiler aktarılmıştır. Bu raporda sadece gözlem yapılan iller için alınan bilgiler kullanılmıştır. İletilen bilgiler mümkün olduğunca başka kaynaklardan doğrulanmaya çalışılmıştır.

19.1 ADANA

Derneğimize telefonla bildirimde bulunan bir seçmen ablasının seçmen listelerinde isminin bulunmaması nedeniyle yaptıkları araştırmada yaşamakta olan ablasının kayıtlarda ölü olarak görüldüğünü beyan etmiştir.

19.2 MERSİN

Mersin İmam Hatip Lisesi

Bağımsız aday müşahitlerine polis baskısı,

19.3 İSTANBUL

Telefonla bildirimde bulunan bir seçmen 2010 Anayasa referandumunda seçmen kaydının bulunduğunu adresinde herhangi bir değişiklik olmadığı halde oy verme yerine geldiğinde seçmen listesinde kayıtlı olmadığı bilgisinin verildiğini belirtmiştir. İlgiliden alınan TC kimlik numarası YSK web sitesinden sorgulanmış ve ilgilinin verdiği TC kimlik numarasına ait seçmen kaydının olmadığı tespit edilmiştir.

19.4 ŞANLIURFA

Merkez İlköğretim Okulu

Okul çevresinde kampanya metaryalleri

19.5 VAN

Cumhuriyet Lisesi

Okul içinde sandık alanında yasal sınırları ihlal eden güvenlik görevlileri (polis),

20. ÖNERİLER

- Anayasa'nın 76 maddesi değiştirilerek seçilme yaşı 25'ten 18'e düşürülmelidir,
- YSK kararlarının yargı denetimine açılması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır,
- Siyasi Partiler Kanunu, dileyen herkesin siyasete katılımını olanaklı kılan, parti içi demokrasiyi sağlayan ve siyasi partilerin şeffaflaşmasını öngören bir anlayışla yeniden yapılmalıdır,
- 298 sayılı STHVSKHK'nın 7. maddesi değiştirilerek hükümlülere oy kullanma hakkı tanınmalıdır,
- 298 sayılı STHVSKHK'nın 33. maddesinde, seçmen kütüklerinin hazırlanmasında evsizlerin, kadın sığınma evleri, yaşlı ve engelli bakım evlerinde kalanların kaydı için düzenleme yapılmalıdır,
- Seçmen kütüklerinden kaydı silinen ya da yeni kayıt olan yurttaşlara durumları tebliğ edilmelidir,
- Seçmen kütükleri yurttaşların yaş ve engellilik bilgilerini içerecek şekilde yeniden düzenlenmelidir, bu seçmenlerin oy verme yerleri bu bilgilere göre belirlenmelidir,
- Zihinsel engelli bireylerin vasisinin bulunup bulunmadığına bakılmaksızın ayırt etme yetilerinin bilimsel olarak tespit edilip seçmen kütüklerine kayıtlarının buna göre yapılması gerekmektedir,
- 298 sayılı STHVSKHK'nın 52. maddesinde seçime katılan siyasi parti ve adaylar arasında eşitsizlik yaratan hükümler yeniden düzenlenmelidir,
- 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 26. maddesi oy pusulalarının şekli konusundaki düzenleme siyasi partiler ile bağımsız adaylar arasında eşitliği sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir,
- 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33. maddesi değiştirilerek %10 seçim barajı düşürülmelidir,

- 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun siyasi partilere devlet yardımını düzenleyen maddesi bütün siyasal partilerin aldıkları oy oranına göre devlet yardımından faydalanmasını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir,
- Seçmen eğitimi ile ilgili materyallerin hazırlanmasında dezavantajlı seçmen grupları ile ilgili çalışmalar yapan sivil toplum örgütlerinden görüş alınmalıdır,
- Seçim sonuçlarından seçmenlerin tercihlerinin açıkça ortaya çıkacağı kadar az sayıda seçmenin bulunduğu sandıklar en yakın oy verme yerindeki sandıklarla birleştirilmelidir,
- Dezavantajlı grupların seçme ve seçilme hakkını kullanmalarını engelleyici faktörlerle ilgili teşvik edici politika ve yasal düzenlemeler yapılmalıdır,
- İfade ve örgütlenme özgürlüğü ile ilgili yasal düzenlemelerde seçme ve seçilme hakkının etkin olarak kullanılmasını sağlayıcı düzenlemeler yapılmalıdır,
- Seçim tarihi mevsimlik işçi göçü ve eğitim dönemi dikkate alınarak belirlenmelidir,
- Oy kullanma günü olarak en az 3 günlük bir tarih aralığı belirlenmelidir,
- Evlerinden çıkamayan engelli ve yaşlı seçmenler için gezici sandık kurulu oluşturulmalıdır,
- Medya ve siyasi partiler söylemlerinde aşağılayıcı, küçük düşürücü ve ayrımcı ifadeler kullanmamalı ve bu durum yasal düzenlemelerle garanti altına alınmalıdır,
- YSK her seçim sonrasında oy kullan(a)mayan seçmenlere ilişkin bir analiz çalışması yapmalı ve sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmalıdır,
- Seçim sürecinin tüm aşamaları bağımsız gözleme açılmalıdır,

21. SONUÇ YERİNE

“Türkiye seçimini yaptı” her seçim sonrasında kalıp söylemidir. Toplumun, medyanın ve siyasi partilerin sadece “kazanana” odaklandığı seçim süreçleri seçme ve seçilme hakkına eşit erişimin ne kadar gerçekleşebildiğini perdeleyen ve görünmez kılan bir yaklaşımdır. Bağımsız seçim gözlemi çalışması bu yaklaşım dışında, “seçerken ve seçilirken eşit miyiz” sorununa odaklanmıştır. Yurttaşların temel katılım yolunun seçimlerde oy vermek olduğu ve demokratik katılım mekanizmalarının son derece kısıtlı olduğu Türkiye’de bu sorunun önemi daha da artmaktadır.

Bu çalışma her yurttaşa, siyasi partiye, siyaset insanlarına ve medyaya bir de “buradan bakmayı” öneriyor ve “seçimini yapan Türkiye’nin” dışında bırakılanlara dikkat çekiyor.

EK 1

SEÇME VE SEÇİLME ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKI İHLALLERİNE YÖNELİK

İZLEME GÖSTERGELERİ*

1. Seçme Özgürlüğü	
İçerik	Gösterge
<p>Seçmen listeleri kamuya açık, herkes için kolayca ve rahat bir biçimde her zaman ulaşılabilir olmalıdır.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Seçmen listelerinin, her zaman ulaşılabilir olmaması,- Muhtarlıklarda askıya çıkarılan seçmen listelerinin mesai saatleri dışında da kontrol edilebilir olmaması,- Seçmen bilgi kağıdının, tüm seçmenlerin adreslerine ulaştırılmaması,- Seçmen kütüklerine kayıt prosedürü bilgilerinin ülkede yaşayan azınlık dillerinde, işaret diliyle ve okuma yazma bilmeyenler için görsel materyallerle sağlanmaması,- Kütüklere kayıt olmak için belirlenen mekanların ve kullanılan yöntemlerin engelliler dahil olmak üzere herkes için erişilebilir olmaması,- Kütüklere itiraz yollarının herkes tarafından bilinir olmasını sağlayacak önlemlerin alınmamış olması <p>(Türkçe bilmeyenler, okuma yazma bilmeyenler, engelliler vb.)</p>

<p>Herkes, seçime katılan partilerden veya adaylardan dilediğini seçme hakkına sahip olmalıdır.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Seçmenlerin, oy vermek istedikleri bağımsız aday, aday veya partiyi açıklamaya zorlanmaları,- Seçmenlerin, oy vermek istedikleri bağımsız aday, veya partiden dolayı baskı görmesi, gözaltına alınması,- Oy kullanılacak mekanların, bütün seçmenler için, erişilebilir olmaması, (Türkçe bilmeyenler, okuma yazma bilmeyenler, engelliler, yaşlılar),- Seçmenlerin istedikleri adaya veya partiye oy vermelerini sağlayacak yeterli güvenlik tedbirlerinin olmaması,
<p>Hiç kimse istemediği bir partiye veya adaya oy vermeye zorlanamaz.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Seçime katılan herhangi bir parti veya bağımsız adaya oy vermeye zorlanma,- Kamu görevlilerinin, sandık kurulu görevlilerinin seçmenin oy tercihini etkilemeye yönelik davranışları,- Seçmenlerin oy tercihini etkilemeye yönelik spekülasyon çalışmaları (anket vb),- Belediyeler başta olmak üzere kamu gücünü elinde bulunduran şahıs veya kurumların, seçmenin tercihini belirlemeye yönelik kamu kaynaklarından aynı veya parasal yardım yapmaları,
	<ul style="list-style-type: none">- Seçmenlerin, seçime katılan partilerin ve

<p>Herkese, seçime katılan partilere ve adaylara dair yeterli bir biçimde bilgilenme hakkının sağlanması gereklidir.</p>	<p>bağımsız adayların propaganda malzemelerine ulaşmalarının engellenmesi,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Seçmenlerin, bağımsız adayların ve partilerin seçim çalışmalarına katılmalarının engellenmesi, - Seçime katılan tüm partilerin ve bağımsız adayların yazılı ve görsel medya imkanlarından yeterli ve eşit derecede yararlanmasının koşullarının olmaması, - Tüm devlet memurlarının seçim sürecine aktif veya pasif katılımının önünde yasal engellerin olması, - Propaganda metaryallerinin ülkede yaşayan azınlıkların dillerinde basım ve dağıtımının engellenmesi, - Okuma yazma bilmeyen seçmenler için özel yöntemlerin öngörülmemiş olması,
<p>Yurtdışındaki vatandaşların, buldukları ülkede oy kullanmaları ve bunun için gerekli tüm altyapının sağlanması gereklidir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Yurtdışında yaşayan vatandaşların, buldukları ülkede oy kullanmalarını sağlamaya yönelik imkanların yaratılmaması, - Yurtdışında yaşayan vatandaşların, sadece havaalanı ve sınır kapılarında kurulan sandıklarda oy kullanmak zorunda bırakılmaları,
	<ul style="list-style-type: none"> - Oy pusulalarındaki yazıların ve amblemlerin görünebilir ve seçilebilir olmaması,

<p>Oy kullanmanın usulleri ve koşulları bu özgürlüğün tam olarak kullanımını sağlamaya yönelik olmalıdır. Devlet bu konudaki yasal, idari vs. tedbirleri almakla yükümlüdür.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Oy kullanma mekanlarının bir kısmının ışık açısından yeterli açıklıkta ve gizliliği koruyacak şekilde olmaması, - Oy kullanma hakkıyla ilgili bilgi ve materyallerin ülkede yaşayan azınlık dillerinde mevcut olmaması (seçmen kütüklerine kayıt, oy kullanma prosedürü) - Oy kullanma hakkıyla ilgili bilgi ve materyallerin Okuma yazma bilmeyen seçmenler için görsel olarak üretilmemesi (seçmen kütüklerine kayıt, oy kullanma prosedürü)
<p>Seçme özgürlüğünü sağlamada devlet, engellilere, hastalara, yaşlılara, okuma yazma bilmeyen ve farklı anadili kullananlara yönelik pozitif yükümlülüğünü yerine getirmelidir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Engelli, hasta ve yaşlıların oy kullanacakları yerlerin bu durumları gözlemlenmeden belirlenmesi, - Engelli, hasta ve yaşlıların oy kullanacakları yerlere getirilip-götürülmelerini sağlayacak bir yasal düzenlemenin olmaması, - Oy kullanma hakkıyla ilgili işaret dilinde bilgilendirme yapılmaması, (seçmen kütüklerine kayıt, oy kullanma prosedürü) - Oy Pusulalarının görme engelliler için uygun olmaması,
<p>Seçimler kapalı oy, açık sayım</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Seçmenin oy kullanacağı kabinlerin gizliliği sağlayacak şekilde olmaması,

<p>ilkesine göre yapılmalıdır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Oy kullanma esnasında gizliliği ihlal edecek şekilde çok sayıda insanın oy kullanma mekanında bulunması, - Oy kullanımının (oy kullanma dışındaki tüm işlemlerin) ve sayımının, hazır bulunan kamu görevlileri ile tüm adayların ve bağımsız gözlemcilerin rahatça görebileceği şekilde yapılmaması,
<p>Seçme özgürlüğüne doğrudan bir müdahale olan seçim barajı, demokratik bir toplumun varlığı için kabul edilebilir makul bir oranda olmalıdır.</p> <p>Belirlenen seçim barajı oranı bir grup lehine ya da aleyhine sonuç doğurmamalıdır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Seçmen iradesinin sonuçlara yansımalarını engelleyen %10 ülke barajının varlığı, - Barajın varlığının seçmen tercihlerini etkilemesi, - Barajı aşamama nedeni ile seçmenin tercih ettiği partinin parlamentoda temsil edilememesi,
<p>2. Seçilme Özgürlüğü</p>	
<p>Herkes, bağımsız veya herhangi bir partiden aday olma hakkına sahip olmalıdır.</p> <p>Seçilme hakkını kısıtlayan koşullar yasalarda öngörülmüş ve demokratik toplum için kabul</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Siyasi partilerin adaylarını belirlerken ırk,etnik köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, dini inanç, engellilik, yaş, dil temelinde ayrımcı uygulama yapması, - Milletvekili olma hakkının 25 yaş ve üstü ile sınırlandırılmış olması, - Milletvekili olmak için askerlik yapma şartının olması,

<p>edilebilir olmalıdır.</p> <p>Aday belirleme yönteminin demokratik usullerle yapılmasının yasal zorunluluk haline getirilmesi gereklidir.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Yürürlükteki yasalarca suç olarak tanımlanmayan infazı tamamlanmış veya affa uğramış bir suç fiilinin milletvekili adaylığına engel teşkil etmesi,- Düşünce özgürlüğü kapsamındaki yargılama sonuçlarının milletvekili olmaya engel olması,- Herhangi bir partiden veya bağımsız adaylık başvurusunun belli bir nakdi ödentiye tabii tutulması,- Siyasi partilerin aday belirleme yöntemlerinin demokratik usullerle yapılmaması (partiden aday olmanın yönteminin, ön seçim olarak belirlenmemiş olması),
<p>Seçilmek isteyen, propagandasını serbestçe yapma hakkına sahip olmalıdır.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Seçim propagandasına yönelik konuşmaların, yazılı ve görsel dökümanların Türkçe dışında bir dil ile yapılmasının önünde yasal engellerin olması,- Devlet televizyonunun imkanlarının, seçime katılan tüm parti ve adaylara, seçim eşit kullandırılmaması,- Kolluk kuvvetlerinin, yapılacak mitinglere yer göstermesi konusunda adil davranmaması,

<p>Bağımsız adaylar ve partilerin seçmene ulaşma konusunda eşit koşullarda seçime katılmasının imkanları sağlanmalıdır.</p> <p>Seçime katılan bağımsız aday veya siyasi partiler oy kullanım ve sayım sürecine, sonuçlar kesinleşene kadar gözlemci (itiraz ve bir olumsuzluğa müdahale hakkına sahip olmak kaydı ile) olarak bulunabilmelidir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Seçimler için genel bütçeden ayrılan payların dağıtımının siyasi partiler ya da bağımsız adaylar için eşitsizlik doğurması, - Seçime katılan tüm parti ve bağımsız adayların sandık başlarında görevlendirdikleri müşahitlerin herhangi bir usulsüzlüğe itiraz ve müdahale haklarının olmaması veya bu konuda müşahitler arasında ayırım yapılması, - Sandık görevlileri ile müşahitlerin tespitleri arasındaki farklılıktan dolayı yapılacak her türlü işlemin itiraz sürecinde dikkate alınmaması,
<p>3- Bağımsız Gözlemcilik</p>	
<p>Bağımsız gözlemcilerin, seçim sürecinin tüm aşamalarını gözlemlemelerini tam olarak yerine getirebilmesi için gerekli tüm yasal koşullar ve olanaklar sağlanmalıdır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bağımsız gözlemcilerin, seçim ve oy verme sürecine dair gözlemlerini yapmasına yönelik yasal ve idari bir düzenlemenin olmaması, - Bağımsız gözlemcilerin, istedikleri bilgilere ve belgelere ulaşma imkanlarını sağlayan yasal ve idari bir düzenlemenin olmaması, - Bağımsız gözlemcilerin raporlarının yasal süreçlerde dikkate alınmaması,

**Hazırlayan: Av. Levent Kanat, Nisan 2011*

EK 2

SEÇİM İZLEME PLATFORMU

Seçim İzleme Platformu; ESHİD tarafından Diyarbakır, Edirne, İzmir, İstanbul, Mersin, Ş.Urfa, Van ve Trabzon illerinde yapılan seçim izleme metodolojisi paylaşma toplantılarına katılan Engelli, Kadın, Göç, İnsan Hakları, Dil Hakları, Hasta Hakları ile ilgili çalışmalar yapan 46 sivil toplum örgütünün katılımı ile ESHİD koordinasyonunda oluşmuştur.

Platform katılımcısı sivil toplum örgütleri 5 Haziran tarihinde Ankara'da toplanarak Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Edirne, Hatay, İstanbul, İzmir, Mersin, Ş.Urfa, Van ve Trabzon illerinden oluşan 11 ilde seçim gözlemi yapmayı kararlaştırmış ve ortak bir basın açıklaması ile 12 Haziran seçimlerinde platform olarak bağımsız seçim gözlemi yapacağını kamuoyu ile paylaşmıştır.

ESHİD ve platform üyesi yerel örgütlerin temsilcileri seçim süreci boyunca, 12 Haziran seçimlerini izlemek üzere Türkiye'de bulunan AGİT Parlamenterler Meclisi, AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu ve Avrupa Konseyi gözlem heyetleri ile işbirliği ve görüş alışverişinde bulunmuştur.

Platform aşağıdaki sivil toplum örgütlerinden oluşmuştur.

(İsimler alfabetik sırayla yazılmıştır.)

ANADOLU TÜM ENGELLİLER DERNEĞİ – TRABZON

ADANA KADIN DANIŞMA MERKEZİ VE SİĞİNMA EVİ DERNEĞİ -ADANA

AKDENİZ'E GÖÇ EDENLER BİLİM-KÜLTÜR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ - MERSİN

AKDENİZ KADIN KÜLTÜR İŞLETME KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ - ADANA

BAŞAK KÜLTÜR VE SANAT VAKFI - İSTANBUL

BUCA ENGELLİLER DERNEĞİ - İZMİR

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE SİVİL TOPLUM DERNEĞİ - İSTANBUL

ÇİĞLİ EVKA 2 KADIN KÜLTÜR EVİ DERNEĞİ (ÇEKEV)- İZMİR

DİYARBAKIR GÖRME ENGELLİLER SPOR KLÜBÜ

EDİRNE ROMAN DERNEĞİ (EDROM) – EDİRNE

EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI (EĞİTİM-SEN)DİYARBAKIR ŞUBESİ

VAN EĞİTİM KÜLTÜR YARDIMLAŞMA VE İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (ERDEM-DER) - VAN

EŞİT HAKLAR İÇİN İZLEME DERNEĞİ (ESHİD) **(KOORDİNATÖR STÖ)**

FİZİKSEL ENGELLİLER DERNEĞİ - MERSİN

GENÇ ENGELLİLER SPOR KULÜBÜ -ADANA

GÖÇ EDENLER SOSYAL YARDIMLAŞMA VE KÜLTÜR DERNEĞİ (GÖÇ-DER) İSTANBUL

GÖÇ SORUNLARINI BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE KÜLTÜR DERNEĞİ (VAN GÖÇ-DER) VAN

GÖRME ÖZÜRLÜLER DERNEĞİ (GÖZDER) - İSTANBUL

HASTA VE HASTA YAKINI HAKLARI DERNEĞİ - İSTANBUL

İNSAN HAKLARI ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ (İHAD)

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) GENEL MERKEZİ

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) ADANA ŞUBESİ

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) ADIYAMAN ŞUBESİ

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) DİYARBAKIR ŞUBESİ

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) HATAY ŞUBESİ

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) MERSİN ŞUBE

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) İZMİR ŞUBESİ

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) TRABZON ŞUBESİ

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) URFA ŞUBESİ

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) VAN ŞUBESİ

KADIN ADAYLARI DESTEKLEME VE EĞİTME DERNEĞİ (KA-DER) ADANA ŞUBESİ

KARADENİZ KADIN DAYANIŞMA DERNEĞİ - TRABZON

KÜRT DİLİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ (KÜRDİ- DER) GENEL MERKEZİ – DİYARBAKIR

KÜRT DİLİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ (KÜRDİ- DER) URFA ŞUBESİ

KÜRT DİLİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ (KÜRDİ- DER) VAN ŞUBESİ

İNSAN HAKLARI VE MALUMLAR İÇİN DAYANIŞMA DERNEĞİ (MAZLUM-DER) DİYARBAKIR ŞUBESİ

İNSAN HAKLARI VE MALUMLAR İÇİN DAYANIŞMA DERNEĞİ (MAZLUM-DER) İZMİR ŞUBESİ

İNSAN HAKLARI VE MALUMLAR İÇİN DAYANIŞMA DERNEĞİ (MAZLUM-DER) VAN ŞUBESİ

MERSİN FİZİKSEL ENGELLİLER DERNEĞİ

MERSİN ORTOPEDİK ENGELLİLER DERNEĞİ

ÖZÜRLÜLER VAKFI - İSTANBUL

SELİS KADIN DERNEĞİ – DİYARBAKIR

TRABZON İŞİTME ENGELLİLER DERNEĞİ

TÜRK KADINLAR BİRLİĞİ TRABZON ŞUBESİ

URFA YAŞAM EVİ KADIN DAYANIŞMA DERNEĞİ

VAN KADIN DERNEĞİ (VAKAD)

EK 3

Sayı: 2011/1

Konu: Bağımsız seçim gözlemciliği

YÜKSEK SEÇİM KURULU BAŞKANLIĞI'NA

ANKARA

BAŞVURUCU- İSTEMDE BULUNAN: Eşit Haklar İçin İzleme Derneği

ADRES: Kamerhatun Mahallesi Hamalbaşı Sokak
No:22/9 Beyoğlu İstanbul

BAŞVURU KONUSU : 12.06.2011 tarihinde yapılacak XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinde bağımsız gözlemcilik yapma istemi.

AÇIKLAMALAR :

Eşit Haklar İçin İzleme Derneği 2010 yılında, ülkemizdeki insan hakları uygulamaları ve ayrımcılığın izlenmesi ve raporlanması amacıyla kurulmuştur.

Bilindiği üzere ülkemizde 12.06.2011 tarihinde milletvekili genel seçimi yapılacaktır. Seçme ve seçilme haklarının bütün yurttaşlar açısından etkin olarak kullanılabilmesi, adil ve eşit bir seçim sürecinin işlenmesi demokrasinin önemli göstergelerindedir. Derneğimiz, ülkemizin de taraf olduğu uluslar arası insan hakları sözleşmeleri ve T.C Anayasa'sında da güvence altına alınmış olan düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı, örgütlenme özgürlüğü hakkı, toplantı ve gösteri özgürlüğü hakkı ile seçme ve seçilme haklarının seçim sürecindeki durumuna ilişkin olarak raporlama çalışması yapmayı kararlaştırmıştır.

Bir çok insan hakları sözleşmesi; kapsadığı hakların ülke içinde uygulanmasının izlenmesine ilgili sivil toplum örgütlerinin katılımını önermektedir. Ayrıca bir çok ülkede sivil toplum örgütleri bağımsız olarak seçimleri izlemekte ve raporlamaktadır.

Türkiye Cumhuriyet Devletinin taraf olduğu BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 25. Maddesi;

Siyasi Haklar;

Her vatandaş, bu Sözleşmenin ikinci maddesindeki ayrımlara ve makul olmayan sınırlamalara tabi tutulmaksızın şu haklara ve imkanlara sahiptir:

a) Doğrudan veya seçilmiş temsilciler aracılığıyla kamu hizmetlerine katılma

b) Seçmenlerin iradelerini serbestçe ifade etmeleri güvence altına alan, gizli olarak oy verildiği, genel ve eşit oya dayanan ve belirli aralıklarla yapılan dürüst seçimlerde oy kullanma ve seçilme;

c) Genel eşitlik ilkesine uygun olarak ülkesinde kamu hizmetlerine girme.

Sözleşme çerçevesinde kurulan İnsan Hakları Komitesinin yukarıdaki 25 madde ile ilgili 25 Nolu Genel Yorumunda;

Seçimleri yürütecek ve seçimlerin adil, tarafsız ve Sözleşme ile uyum sağlayan kurallara göre gerçekleşmesini sağlayacak bağımsız bir otorite kurulmalıdır. Taraf Devletler, seçimler süresince gizli oy ilkesini ve gıyapta oyun mevcut olduğu sistemlerde, bu uygulamayı güvence altına alacak tedbirleri almalıdır. Böylece, oy kullananlar nasıl ve ne şekilde oy kullandıklarını belirtmeye zorlanmamış veya oy kullanma aşamasında müdahaleden korunmuş olacaktır. Belirtilen hakların ortadan kaldırılması, Sözleşme'nin 25. maddesi ile bağdaşmaz niteliktedir. Oy sandıklarının güvenliği sağlanmalı ve oylar adaylar veya temsilcileri önünde sayılmalıdır. Seçmenlerin, oylamanın gizliliği ve oyların sayımına güvenebilmesi için oylama işlemi, sayma işlemi, yargısal gözden geçirme ve benzeri işlemler açısından bağımsız bir seçim kontrolü gerçekleştirilmelidir. Engellilere, görme engellilere veya okuma yazma bilmeyenlere sağlanacak yardım bağımsız bir yardım olmalıdır. Seçmenler, alınan bütün tedbirlerden haberdar edilmelidir.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu tarafından 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılan Milletvekili Erken Seçimleri değerlendirme raporunda 1990 Kopenhag Belgesine atıf yaparak bağımsız gözlemcilerin bulunmasına vurgu yapmıştır.

Diğer taraftan seçimlere ilişkin Türkiye mevzuatının gözlemcilerin bulunmasına olanak tanıdığını düşünmekteyiz. Örneğin Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'da siyasi partilerin ve bağımsız adayların sandık başlarında müşahit bulundurmalarına olanak tanımaktadır. Bu

olanağın bağımsız gözlemciler için de sağlanmasını engelleyen bir yasa hükmü yoktur. T.C. Anayasa'sınının 90 / 5 maddesinin de göz önünde bulundurarak, 12.06.2011 tarihinde yapılacak XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinde bağımsız gözlem yapmak istiyoruz.

SONUÇ VE İSTEM; Yukarda açıklanan ve resen takdir edilecek nedenlerle ulusalüstü insan hakları belgeleri ve iç hukukun gereği olarak 12.06.2011 tarihinde yapılacak XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerini İstanbul, İzmir, Trabzon, Diyarbakır, Mersin, Van, Adana; Eskişehir, Edirne, Urfa illerinde belirleyeceğimiz okuma yazma bilmeyen ve engelli seçmenlerin , oy kullanma koşullarını, oy kullanma kabinine girmeden sandık mahallerinde bağımsız gözlemci olarak izlemek üzere derneğimize yazılı izin verilmesini arz ve talep ederiz.

Saygılarımızla

Seda Alp

Yön. Kur. Bşk.

EKİ:

Yönetim Kurulu Kararı Fotokopisi

EK 4

T.C.
YÜKSEK SEÇİM KURULU
Karar No: 384

K A R A R

Eşit Haklar İçin İzleme Derneği tarafından Kurulumuz Başkanlığına gönderilen 13/4/2011 tarihli 2011/1 sayılı yazıda; 12 Haziran 2011 tarihinde yapılacak olan XXIV. Dönem Milletvekili Genel seçimlerinde İstanbul, İzmir, Trabzon, Diyarbakır, Mersin, Van, Adana, Eskişehir, Edirne, Urfa illerinde belirleyecekleri okuma – yazma bilmeyen ve engelli seçmenlerin, oy kullanma koşullarını, oy kullanma kabini girmeden sandık mahallerinde bağımsız gözlemci olarak izlemek üzere derneklerine yazılı izin verilmesi istenilmiş olmakla, konu incelenerek;

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun "Adaylar ve müşahitleri" başlıklı 25. maddesinde;

Sandık başı işlemlerinin takibetmek üzere, siyasi partiler ve bağımsız adaylar, birer müşahit gönderebilirler.

Aynı Kanunun 81. maddesinde; "Sandık alanı, sandık kurulunun görev yaptığı yer merkez olmak üzere 100 metre yarıçaplı alandır. Ancak ceza infaz kurumları ile tutukevlerine konulan sandıklar için bu hüküm uygulanmaz. Bu yerlerde, sandık kurulu başkanı şartları dikkate alarak bir uzaklık belirler ve bunu tutanağa geçirir.

Sandık çevresi, sandık kurulunun görev yaptığı yer merkez olmak üzere 15 metre yarıçaplı çevredir."

Aynı Kanunun 82. maddesinde; "Sandık çevresinde düzenin sağlanması sandık kurulu başkanına aittir. Sandık çevresinde alınacak tedbirler, o sandık çevresinde bulunma hakkına sahip kimselerin seçim iş ve işlemlerini takip etmelerini engelleyecek mahiyette olamaz."

"Sandık çevresinde, sandık kurulu başkan ve üyeleri, adaylar, milletvekilleri, o sandık bölgesinde kayıtlı seçmenler ve o sandıkta görevli müşahitler ile bina sorumluları ve çağrı üzerine gelen görevli kolluk güçlerinden başka kimse bulunamaz. Şu kadar ki, siyasi partilerin seçim kurullarına bildirdikleri itiraza yetkili kişiler ile temsilciler, seçim kurullarınca önceden kendilerine verilen belge ile sandık çevresinde bulunabilirler. Medya mensuplarının sandık çevresinde, sandık başı işlemlerine engel olmamak şartıyla, haber amacıyla görüntü ve bilgi elde etmeleri serbesttir."

Sandık çevresinde seçmenin oyunu tam bir serbestlikle ve gizli şekilde kullanmasına veya sandık kurulunun görevini yapmasına engel olmaya kalkışanlar ile oy verme, oyların sayım ve dökümü veya tutanaklara geçirilmesi gibi tüm sandık başı iş ve işlemlerinin düzenini bozmaya kalkışanları, başkan uyarır. Bu uyarının gereğini yerine getirmeyen kimse, kolluk gücü çağrılarak sandık çevresinden uzaklaştırılır.

Sandık kurulu başkanının bu maddede belirtilen görevini yapmaması halinde, sandık kurulu karar alarak ilgili hakkında yukarıda belirtilen yetkiyi kullanır ve durumu derhal ilçe seçim kurulu başkanına bildirir.

Sandık çevresinde, cebir, şiddet veya tehdit kullanarak sandık başı düzenini bozmaya kalkışanlar, sandık kurulu başkanı veya üyelerinden biri tarafından, derhal kolluk güçleri çağrılmak suretiyle sandık çevresinden uzaklaştırılır.

...."

hükümleri yer almaktadır.

T.C.
RÜKSEK SEÇİM KURULU
Karar No: 384

- 2 -

Bu nedenle, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanununun 25., 81. ve 82. maddelerine göre hareket edilmesi gerektiğinden İstem reddine karar verilmesi gerekmektedir.

S O N U Ç :

Açıklanan nedenlerle;

1- İstem reddine,

2- Karar örneğinin Eşit Haklar İçin İzleme Derneğine gönderilmesine,

16/4/2011 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan
Ali EM

Başkanvekili
Kırdar ÖZSOYLU

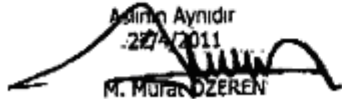
Üye
Bahadır DOĞUSOY

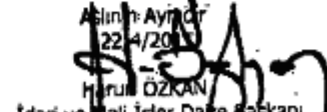
Üye
Hüseyin EKEN

Üye
Muharrem COŞKUN

Üye
Mehmet KÜRTÜL

Üye
Türhan KARAKAYA

Aslının Aynıdır
22/4/2011

M. Murat ÖZEREN
Yazı İşleri Şube Müdürü V.

Aslının Aynıdır
22/4/2011

Murat ÖZKAN
İdari ve Mali İşler Daire Başkanı

EK 5 FOTOĞRAFLAR

Ulusalçı Bağımsız Adaylar Kampanya Materyali

107

Abdüllatif Şener'in aday olduğu seçim çevresi oy pusulası

108

¹⁰⁷ <http://caferozsoy.org/site/gazete-ilanlari/>

¹⁰⁸ <http://www.t24.com.tr/siyasilerden-secimlere-tepki-gosterdi/haber/150563.aspx>

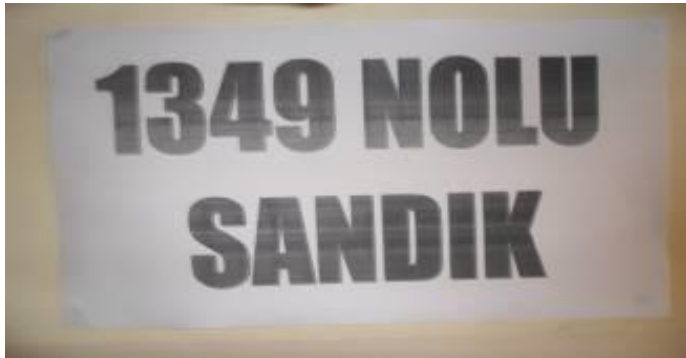
Bahçelievler Arel Koleji

109

Seçim Günü Gözlem Heyetleri Tarafından Çekilen Fotoğraflar

Seçmen Yönlendirme levhalarından örnekler (Mersin)

¹⁰⁹ <http://www.haberpan.com/haber/engelli-seçmen-icin-sandigi-arabaya-kadar-getirdiler>

Diyarbakır Bağlar Fatih İlköğretim Okulu

Mersin Şevket Pozcu Lisesi

Kayıtlı bulunduğu sandığa erişemediği için oy kullanamayan engelli seçmen,

Mersin Yenişehir Türk Telekom İlköğretim Okulu

Kayıtlı bulunduğu sandığa erişemediği için oy kullanamayan engelli seçmen¹¹⁰

İhsan Koz İlköğretim Okulu

Perdesiz Oy Verme Kabini Fotoğrafi

¹¹⁰ Fotoğraf gözlem heyeti tarafından çekilmiştir.

Oy kullanmak üzere getirilen tutuklular (izmir)

Oy verme yerinde propaganda materyali (izmir)

İstanbul Kampanya Materyalleri Fotoğrafları

1

2

3

4

5

